

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΟΣΧΟΣ, ΒΙΩΝ, ΑΡΙΦΡΩΝ, ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ, ΗΡ. ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ, ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙ-
ΤΣΑΙΑ, ΧΡ. ΚΑΡΜΙΟΣ, ΜΑΡΙΟΣ ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΥ, Ι. ΘΕΟΧΑΡΙΔΟΥ, ΤΑΣΟΣ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, ΧΑΡ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ, ΣΤ. ΖΥΜΠΟΥΛΑΚΗΣ, ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΑΤΖΗΘΩ-
ΜΑΣ, ΣΑΒΒΑΣ ΠΑΥΛΟΥ, ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ, ΘΕΜΙΣ ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ, Γ. ΧΑ-
ΤΖΗΚΩΣΤΗΣ, ΒΑΣΙΛΗΣ ΧΑΡΩΝΙΤΗΣ, ΔΗΜ. ΓΙΑΚΟΣ, ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΔΗΜΟΥΛΗΣ,
ΙΑΝΘΗ ΘΕΟΧΑΡΙΔΟΥ.

296 - 297

ISSN 0554 - 3363

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Υπεύθυνος εκδότης: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Ανδροκλέους 2, Λευκωσία, Τηλ. 65900

Για τους Συνδρομητές Ελλάδας:

Παρακαλώ να πληρώνεται ή συνδρομή στην ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πιστωση Λογαριασμού 080/51260530

στο όνομα: Παναγιώτης Κ. Χρυσάνθης

αιτιολογία: Συνδρομή περιοδικού «Πνευματική Κύπρος» έτος...

και να μας στέλλεται ή απόδειξη για τα βιβλία μας.

Έτήσια συνδρομή

Κ£3.00

Έτήσια συνδρομή δια βιβλιοθήκες, σχολεία, οργανισμούς

Κ£4.00

Έτήσια συνδρομή Ελλάδος

1200 δραχμές

Έτήσια συνδρομή εξωτερικού

\$14 (δολάρια)

Τιμή τεύχους

Κ£0.50 σέντ

Τιμή διπλού τεύχους

Κ£0.75 σέντ

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται. Κλισέ και φωτογραφίες επιστρέφονται.

100 ανάτυπα προς τρεις λίρες τη σελίδα πληρώνονται από τον συγγραφέα στον τυπογράφο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΟΣΧΟΣ (μετ. 'Ηρ. 'Αγγελίδης): Στεριά και θάλασσα	97
ΒΙΩΝ (μετ. 'Ηρ. 'Αγγελίδης): Οι Μούσες και ο Έρωτας	98
ΑΡΙΦΡΩΝ (μετ. 'Ηρ. 'Αγγελίδης): Ύμνος εις την Ύγειαν	98
ΕΥΡΗΠΙΔΗΣ (μετ. 'Ηρ. 'Αγγελίδης): Αύγή	99
ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ: Καράθι της Κερύνειας	99
ΧΡ. ΚΑΡΜΙΟΣ: Ένα άσπρο περιστέρι.	100
ΜΑΡΙΟΣ ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ: Παράκληση	106
Ι. ΘΕΟΧΑΡΙΔΟΥ: Η πέτρα της ύπομονης	107
ΤΑΣΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ: Η ποίηση του Κ. Χρυσάνθη	107
ΧΑΡΑΛ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ: Ο άνθρωπος στο έργο του Κυπριόλεοντα	108
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΥΜΠΟΥΛΑΚΗΣ: Τέσσερα ποιήματα αφιερωμένα στον Πάτερ	113

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ - ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ - Κ. Χρυσάνθη: «Ο Λιπέρτης και τὸ κίνημα τοῦ δημοτικισμοῦ», «Η Χαλαρωμένη Λύρα» και οἱ «Στόνοι» τοῦ Δ. Λιπέρτη και ἡ ἐκδοση τὰ «Ἄπαντα, τὰ εὐρισκόμενα» - ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ - Θ. Θεοχάρους: Κ. Χρυσάνθη «Οἱ Νεράιδες τῆς Κύπρου», Παπασταύρου Παπαθαγγέλου «Πάντα μπροστά» - ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ - Γ. Χατζηκωστή: Λεόντιου Χατζηκόστα «Ψαλμοί», «Συμπληγάδες», «Στὸ νησί τῆς Κίρκης» - Βασίλη Χαρωνίτη: Μιχ. Μαραθεύτη «Φωνές ἀγωνίας και ἐλπίδας» - Δημ. Γιάκου: Ἐλευθερίας Παπαδάκη «Πεζὸς λόγος σὲ πρῶτο πρόσωπο» - Στ. Δημοῦλη: Κ. Χρυσάνθη «Ἡ εὐτυχία τῆς γῆς» - Ι. Θεοχαρίδου: Μαρίας Πυλιώτου «Τὰ δέντρα ποὺ τρέχουν» - ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ - ΓΕΝΙΚΑ - ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΤΥΠΟ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ - ΤΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟ ΤΟΥ Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ.

ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ: Κ. Χρυσάνθη: Συμφωνία στὸν ἀέρα τῆς ἐνότητος τοῦ Μπετόβεν.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Λυρικός Λόγος, τόμ. Α' και Β' £10

Δημήτρης Θ. Λιπέρτης £ 2

Έξι Κύπριοι Ποητές £ 1

Πωλούνται και στο περιοδικό «Πνευματική Κύπρος»

Υπεύθυνος κατὰ νόμον: Δρ Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Τύποις: Τυπογραφεία - Λιθογραφεία «ΘΕΟΠΡΕΣ» ΛΤΔ, Τηλ. 44940 - 48883

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΙΜΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Υπεύθυνος: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΚΕ' |

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ—ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ 1985 |

ΑΡ. 296—297

Η ΑΡΧΑΙΑ ΜΑΣ ΠΟΙΗΣΗ

ΜΟΣΧΟΣ

ΣΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ

Όταν τή θάλασσα άπαλά χαδεύει τὸ ἀέραν
νιόθω πρεμούλα στήν καρδιά και τή στεριᾶ ἀπαρνιέμαι
τί στή ψυχὴ πόθους γεννᾶ τὸ γαλανὸ ἀπλωμά της.
Κι ὅταν ὁ σκοτεινὸς θυθὸς ἀρχίζει νὰ θογγᾶη
κι ἡ θάλασσα γιομίζει ἀφρούς, τὰ κύματα μουγκρίζουν
γυρνᾶει ὁ νοῦς μου στή στεριᾶ στὰ πράσινα της δέντρα.
Μισῶ τὸν πόντο· με τραβᾶ ἡ γῆ, τὰ δάση τὰ ἡσκιωμένα,
πού κι ἂν φυσᾶ ὁ ἄνεμος, τὰ πεῦκα μουρμουρίζουν.
Σκληρὴ ἔναι τοῦ φαρά ἡ ζωὴ, πού σπίτι ἔχει τὴ θάρκα
τὸ κύμα τὸν καταπονᾶ γιὰ λίγο φάρι μόνο.
Κάτω ἀπὸ πυκνόφυλλο πλατάνι ἐμέν' ἀρῆσει
ὑπνος γλυκὺς νὰ μοῦ σφαλνᾶ τὰ μάτια και ν' ἀκούω
τὸν ἦχο δίπλα τῆς πηγῆς γλυκὰ νὰ νανουρίζη
πού μέσα στήν ψυχὴ σκαριπᾶ χαρὰ κι ὄχι τρομᾶρες.

ΣΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ

Σὲ Κυπριακὴ διαλέκτο

Ἄνταν φυσᾶ στήθ θάλασσαν γλυτζία τὸ ἀερούϊν
τούτ' ἡ καρκιά μου σιέρεται τὴ ξέρην ἐν τῆθ' θέλω
θιωρῶ την ἔτσι γαλανὴν τζιαι τὰ λαμπρά μου ἀφταίνουν.
Μ' ἄντ' ἂν πού μέσ' στὰ θάθηκα της ἀκούω νὰ μουγκρίζη
τζι' οὔλλο σιεπάζουν την σὶ ἄδροί, τὰ τζύμιατ' ἀγροεῦκουν
τὴ ξέρην τώρα πελλετῶ, τὰ πράσινα θεντροῦθκια.
Μακριὰ πού ἐμέν' ἡ θάλασσα τζιαι τώρα ἡ γῆ τραβᾶ με,
τὰ δάση της με τέσ' ὀσσές, πού τζι' ἄνεμος ἄμ' πιπέση
οὔλλα τὰ πεῦκα μουρμουροῦν τζιαι τ' ἄλλα δέντρη σσιούνται.

Τσακρά ὁ φαρὰς πού τήδ' δουλειάν τζ' ἔσκει μόνον τήδ' θάρκα
 σπιτούν του τὰ τζύμματα θρέχουν τον πάνω ὡς κάτω
 γιά ἄλλια φάρκα μανιχά. Μά ἐγώνι τώρα θέλω
 πού κάτω πού πυκνόφυλλο πλατάκι νά ξαπλώσω
 τζι' ὕπνος γλυτζίος σα μου σφαλά τ' ἀμμιάδκια τζιαι ν' ἀκούω
 δίπλα νερό κακκουριστό πού νά μέ κανουρίζη
 τζιαι νά σιονώνει μέσα μου χαρές τζι' οἱ τρομάρες.

ΒΙΩΝ

ΟΙ ΜΟΥΣΕΣ ΚΑΙ Ο ΕΡΩΤΑΣ

Δέ φοβοῦνται διόλου τόν Ἐρωτα οἱ Μούσες τόν ἄγριο,
 μά δλόφουχα δείχνουν ἀγάπη καί πρόθυμα τρέχουν
 ἀπό πίσω του πάντα. Κι ἂν κάποιον πού ἀνέραστην ἔχει
 τήν ψυχή καί θέλει νά ψάλλη, ἔτοστον δέ στρέγουν
 μά κι οὔτε καί γνοιάζονται κι οὔτε ποτέ τόν διδάσκουν.
 Μ' ἂν ἔχη μυαλό σαλειμένο ἀπ' ἀγάπη καί ψάλλη
 ὅλες τότες οἱ Μούσες μέ γλύκα σ' ἐκείνον τραβᾶνε
 καί πρόθυμ' ἀκούν· ἐγώ μάρτυς κι ἀλήθεια μιλάω.
 Τί ἂν ἄλλον θνητόν ἢ ἀθάνατον θέλω νά ψάλλω
 ἢ γλωῖσσα τραυλίζει κι ὡς πρὶν δέ μπορεῖ νά λαλήση.
 Μ' ἂν τόν Ἐρωτα ἢ τόν Λοκίδαν νά ὑμνῶ ἂν θελήσω
 ἢ φωνή μου θερμή με χαρά ἀπ' τὸ στόμα μου ρέει.

ΑΡΙΦΡΩΝ

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΨΕΙΑΝ

Παιάν

Ἦ πολυσέβαστη Θεά, στά χρόνια πού μου μένουν
 συντροφεμένος ἀπὸ Σέ νά εἶμαι, καί μαζί μου
 πάντα νά μένης σταθερῆ θερμά παρακαλῶ σε.
 Γιατί ἀπ' τόν πλοῦτο ἂν κίθουμε χαρά κι ἀπ' τοὺς γονιούς μας.
 ἢ κι ἀπὸ θρόνο, πού θεῖκό δῶρο λάμπρο λογέται,
 ἢ κι ἀπ' ἀγάπες, πού ἢ Ἄφρω χαρίζει στοὺς ἀνθρώπους
 μέ τὰ κρυφὰ της δίχτυα καί μέ τ' ἀνάδλεμμά της,
 ἢ ἀπ' ἄλλο θεῖκό καλό, ἢ ἀνάπαυση ἀπὸ κόπους,
 μαζί σου, σεβαστῆ Θεά, λάμπουν δια κι ἀνθοῦνε
 μέ συνοδεία τίς Χάριτες, πιστές συντρόφους σου.
 Μ' ἐλίμονο! Χωρίς ἐσέ κανεῖς ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους
 εὐτυχισμένη δέ μπορεῖ τῆ ζήση νά λογιάση.

ΕΥΡΥΠΠΛΗΣ

ΑΥΓΗ

Σηκωθήτε, σηκωθήτε. Ἡ Αὐγούλα νά προσάλλει
καὶ τῆ λάμψη τῆς σκορπάει. Φεύγουν τ' ἄστρα, τὸ σκοτάδι
καὶ τ' ἀηδόνι μὲς' στὰ δέντρα τὸ κελάδημ' ἀρμονίζει.
Ποῦ θρηγεῖ τὸν Ἴτων πάντα μὲ στενάγματα ὄρθρινά.
Τὰ κοπάδια μὲ σουραύλια οἱ ποιμένες ὀδηγᾶνε
στὰ βουνά ποῦ πρασινίζουν. Νά καὶ τ' ἄλογα ζευγάρια
στὸ χλωρὸ χορτάρι δάσκουν. Εἰς τὸ ἔργο τους τραβᾶνε
δλο: οἱ κυνηγοί, καὶ ὁ κύκνος μὲ φωνὴ γλυκειὰ σὰν μέλι
στὸ ποτάμι μέσα ρέμα τὸν ἀντίλαλο βυπνᾶ.

Ἀπόδοση: ΗΡΑΚΛΗ ΑΓΓΕΛΙΔΗ

ΚΑΡΑΒΙ ΤΗΣ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ

Καράβι τῆς Κερύνειας ποῦ θ' ἀράξεις;
Στο λιμανάκι ἐκεῖ το ποθητό,
τώρα θουλιάζει ὁ ἥλιος, πνίγεται το φως.
Πως νὰ σου πει το καλωσόρισες
το πικραμένο στόμα τῆς Κερύνειας;
Τα σταυρωμένα ματωμένα χέρια τῆς
πως νὰ σε χαιρετήσουν;
Τα εγκλωδισμένα λεμονάνθια τῆς
πως νὰ σε στεφανώσουν;
Αἰώνες σε νανούριζε το κύμα τῆς.
Στον κόλπο τῆς σε φύλαγε σαν Μάνα.
Καὶ τώρα ποῦ ἀναδύθης, ποῦ θ' ἀφήσεις
τῆς Ρόδου το κρασί, μέλι τῆς Λήμνου,
λάδι ἀπ' τῆ Λέσβο, μύγδαλα ἀπ' τῆ Χιό,
τῆς Κόρινθος τους ἀμφορείς, εἰδώλια
καὶ ἀπὸ τῆν πόλη τῆς Παλλάδας
κλωνάρι τῆς ελῆας τῆς μήνυμα ἱερό.
... Ἀρχαῖο Καράβι μάλιστα τα κουπιᾶ.
Πιάσε λιμάνια, φούσκωσε πανιά, πέλαγα σχίσε
καὶ ἀχ ὄρτσα γιὰ τοῦ κόσμου τῆν καρδιά.
Νὰ πας τῆς Κύπρου τὸ λυγμὸ
τῆς Κύπριδας το κλάμα.
Νὰ διαλαλήσεις τὸν ὀλόπιτρο καὶμὸ.
Καράβι τῆς Κερύνειας στο καλό.

ΕΝΑ ΑΣΠΡΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ

(Διήγημα)

Τώρα πιά δὲ μ' ἔπιανε ἡ λαχτάρα ποῦ μ' ἔπιανε τὶς πρώτες μέρες. Ἦξερα πῶς ἀνοίγοντας τὸ παράθυρό μου τὸ πρωτὶ, θάκουγα τὸ ξέφρενο φτερούγισμά του καὶ θὰ τῶδλεπα νὰ πετᾷ μακριὰ ἀλαφιασμένο. Ἐκανε πάντα ἓνα γύρο ἀπάνω στὴν πολυτεία, γύριζε πίσω καὶ καθόταν στὴ στέγη τοῦ ἀντικρυνοῦ σπιτιοῦ. Ἐριχνε φοβισμένα τὰ βλέμματά του ἐδῶ κι ἐκεῖ, σὰν νὰ τὸ κυνηγοῦσαν δὲν ξέρω ποιοὶ ἐχθροί, ποῦ ἐγὼ δὲν τοὺς ἔδλεπα. Καὶ σὲ λίγο, τοῦ περνοῦσε ἡ λαχτάρα κι ἠσύχαζε. Ἀρχίζε τότε ξεθαρραμένο νὰ κόβει δόλτες ἀπάνω στὰ περδάζια καὶ γὰ ἐφευγα γιὰ τὴ δουλειά μου μ' ἓνα χαμόγελο καὶ μὴ ἀπορία.

Αὐτὸ τὸ ἄσπρο περιστέρι, ποῦ σὰν νὰ ἦταν ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ σπιτικό μου καὶ δὲν ἦταν, ποῦ σὰν νὰ ἦταν ἓνα κομμάτι ἀπὸ τοὺς στοχασμούς μου καὶ δὲν ἦταν, ἔμπαινε σιγά σιγά μέσα στὴ ζωὴ μου καὶ μοῦ δημιουργοῦσε ἔσωτερικὲς ἀνάγκες.

Ἀρχισα νὰ τὸ νοιάζομαι. Βρίσκει καὶ τρώει τὸ καψιμενούλι; Καὶ χορταίνει; Μ' αὐτὲς ὅλες τὶς πολυκατοικίες ποῦ διαστοῦν σὰν τὰ μανιτάρια κάθε μέρα σὲ δρόμους καὶ δρομάκια, ποῦ νὰ βρεῖ ἓνα κομμάτι γῆς νὰ κάτσει, νὰ φάξει, νὰ σκαλίσει νὰ βρεῖ κάτι νὰ φάει. Καὶ τί νὰ βρεῖ. Τοὺς παληοὺς καιροὺς πετούσαμε καὶ κανένα ἀποφᾶϊ, κανένα φύχουλο στὴν αὐλή, στὸ δρόμο. Τώρα ποῦ νὰ πετάξεις κάτω τίποτα. Ἐχομε τὴ ρύπανση τοῦ περιβάλλοντος, βλέπεις. Καὶ καλὰ τὸ καλοκαίρι. Τὸ χειμῶνα θμως ποῦ ἡ γῆ εἶναι γυμνὴ σὰν κρανίο πεθαμμένου; Καὶ τὰ θράδρια; Ποῦ φωλιάζει; Λὲς νάχει καμιά φωλιτσα ἐδῶ κοντά;

Σιγά - σιγά, ἄρχισε νὰ μὲ θαραίνει ἡ ἀγωνία. Τὸ πρωτὶ ποῦ ἔνογα τὸ παράθυρό μου καὶ τ' ἄκουγα νὰ φτερουγίζει ἀλαφιασμένο, ἄφρηνα τὸ βλέμμα μου νὰ τὸ ἀκολουθῆσει στὸν πρωτὸν περίπατο του κι ὕστερα φούντωνε μέσα στὸν κόρφο μου τὸ ἀγχος. Σὰν τὸ φτωχὸ τὸ φαμελίτη, ποῦ σηκώνεται τὸ πρωτὶ καὶ κἀνοντας τὸ σταυρὸ του, ἀρχινάει νὰ παιδεύει τὸ μυαλό του πῶς νὰ ταῖσει τὴ μισὴ ντουζίνα τὰ κουτσουδέλλα ποῦχει στὸ σπίτι. Κι ἔλεγα κι ἔλεγα κι ἔλεγα μέσα μου. Οἱ σκέψεις κολλοῦσαν ἀπάνω στὸ μυαλό μου σὰν τὶς βεντούζες ποῦ ἔχει στὰ πλοκάμια του τὸ χταπόδι καὶ τὰ κολλάει παντοῦ.

Τί νὰ κάνω, τί νὰ κάνω γιὰ τὸ ἄσπρο περιστέρι; Νὰ τοῦ βάζω λίγο φαγάκι στὸ παράθυρο ποῦ καθόταν κάθε μέρα; Νὰ τοῦ φτιάξω μιὰ μικρὴ φωλιτσα κάπου; Μὰ σὰν τί πράγματα τρῶνε τὰ περιστέρια; Καὶ ποῦ νὰ τοῦ φτιάξω τὴ φωλιτσα;

Θυμῆθηκα τὰ περιστέρια ποῦ εἶχαμε στὸ χωριό μου ὅταν ἦμουνα μικρός. Εἶκοσι, τριάντα, σαράντα; Ἀπάνω - ἀπάνω, στὴ μέσα μεριά τοῦ σπιτιοῦ μας ποῦ ἔδλεπε στὴν αὐλή, τοὺς εἶχαμε καμιά εικοσαριά ξύλινες φωλιές. Κι ἦταν χαρὰ Θεοῦ νὰ τὰ βλέπεις νὰ ξεκινᾶνε ὀλα μαζί τὸ πρωτὶ, νὰ κόβουν γύρω ἀπάνω ἀπὸ τὶς σκοτισμένες στέγες τῶν σπιτιῶν, νὰ χαμηλώνουν, ν' ἀψηλώνουν, νὰ χάνονται γιὰ μιὰ στιγμή κι ὕστερα πάλι νὰ ξαναφαίνονται πέρα, ψηλὰ στὸν οὐρανό. Ὅταν φώναζε τὶς κότες μας ἡ μάνα μου γιὰ νὰ τοὺς ρίξει σταράκι νὰ φᾶνε:

του τὰ φτεράκια του, τις άμυσχέςλιες του, τὰ ποδαράκια του, πού έδλεπετες πιά δλη τή γυναίκεια κκειετταρία μπυροστά σου.

—Θηλυκό είναι, σκέφτηρα. Τό πρῶμα φωνάζει.

Και τό βάφτισα κιόλας. Τῶβγαλα Χρυσούλλα.

—Έλα, Χρυσούλλα μου, τούλεγα. Έλα νά φᾶς τό φαγάκι σου. Μή φοβάσαι.

Σιγά - σιγά άρχυσε νά γνωρίζει τή φωνή μου. “Όταν τό φώναζα σταματούσε τὰ πάνε κι έλα του, τέντωνε τό λαϊμάκι του κι έμνεγε νά δλέπει. “Υστερα ξανάρχιζε πάλι τό σεργιάνι. “Όσπου κι έφευγε. Και δέν τό ξαναδλεπα πιά ώς τήν άλλη μέρα τό πρωτό.

“Απορούσα γιατί νάναι έτσι άγρια τὰ περιστέρια μας έδώ στην Κύπρο. Και νά μήν είναι σαν τὰ περιστέρια σ’ άλλα μέρη του κόσμου πού δέν σκιαάζονται υπό τήν ανθρώπινη παρουσία. Κι έρχονται και τὰ ταίξεις και τὰ χαϊδεύεις και τὰ φιλάς. Νάταν τὰ περιστέρια μας πού ήτανε έτσι άγρια ή οι άνθρωποι;

Πέρασε καιρός. Τό περιστεράκι μου, πάντα μόνο. “Όπως κι έγώ. Τώρα πιά γνώριζε τή φωνή μου κι ή παρουσία μου άρχυσε νά γίνεται και γι’ αυτό μιά άναγκαιότητα. Τῶνοιωθα. “Όταν τό φώναζα:

—Έλα, Χρυσούλλα μου, έλα.

Τῶδλεπα νά τεκτώνει τό λαϊμάκι του και νά με κυτάζει για λίγη ώρα κι ύστερα ν’ άρχινάει νά φτεροπετά χαρούμενα και νά κάνει κάτι μικροπτηδηματόκια κειθε - δῶθε, σαν νάθελε νά δώσει μιá απάντηση στην καλημέρα και στην κλήση μου.

Μιά μέρα, όταν ανταλλάξαμε πιά τις πρωινές χαιρετούρες μας, γύρισα νά φύγω από τό παράθυρο. Έκανα δυό - τρία θήματα μέσα στο δωμάτιο και φρρρρρρ, ήρθε κι έκατσε στο περδάζι. Δέν πιστευα τ’ αυτιά μου. Έκανα νά γυρίσω νά σιγουριαστῶ αν ήταν τό περιστέρι μου. Τό ξάφνιασα. Ένα άλλο φρρρρρρ κι έφυγε. Έτρεξα στο παράθυρο. Δέν τό είδα. “Ός τό άλλο πρωτό πάλι.

Τώρα δέν έδλεπα τήν ώρα νά ξημερώσει ο Θεός για ν’ άνοιξη τό παράθυρό μου και νά πιάσουμε κουδέντα. Η καρδιά μου ήταν πλημμυρισμένη υπό χαρά κι άγαλλίαση. Οι άνθρωποι και τὰ ζῶα και τὰ πουλιά, σκεφτόμουνα, ζῶνε μαζί έδώ κι έκατομμύρια χρόνια. Κι όμως ποτέ δέν κάνανε καμιά προσπάθεια νά γνωριστούν. “Όπως κι οι άνθρωποι μεταξύ τους. Ποιος γνωρίζει ποιόν. Μά και ποιός γνωρίζει τον ίδιο τον εαυτό του. “Ας καιεί ο κόσμος. Νά γλυτώσω έγώ και μετά. . .

Τό περιστέρι δέν ξανακατέβηκε στο παράθυρο. Μιά - δυό φορές πέταξε ξυστά κι έφυγε βιαστικά. Σκέφτηρα ν’ αποπραδιέμαι από τό παράθυρο και νά παραφυλάω κρυμμένος μέσα στο δωμάτιο. Νά μή με δλέπει και νά ξαφνιαζέται.

“Υστερα από δυό μέρες κατέβηκε πάλι. Κάθησε φοβισμένο κι άρχυσε νά κυτάζει από κει κι από δῶ. Μέσα στο δωμάτιο. Έξω. Είδη πώς δέν ήταν κανείς. Εε - θάρρεφε. Δειλά - δειλά άρχυσε νά τομπάει τὰ σποράκια και τὰ ψυχολάκια πού τούδαζα πάντα στο περδάζι. Έφαγε λίγο, ήπιε λίγο νερό, ξανακτύταξε μέσα στο δωμάτιο και πέταξε μακριά.

“Από κείνη τήν ήμέρα δέν έλειπε πιά από τήν πρωινή μας συνάντηση. Έγώ τούδαζα χιλια δυόπραματόκια για τό πρωινό σου: Ρόδι, σταράκι, σποράκια, ψυχου-

λάκια. Τὸ πρῶτ' σηκωνόμουνα κεφάλτος μὲ τὴν καρδιά ξεχειλωμένη ἀπὸ τὴ συγκίνηση πού θά δοκίμαζα σὲ λόγο. "Ανοίγα τὸ παράθυρο, λέγαμε τὴν καλημέρα μας, τὸ φώναζα κι ἀπστραθιάμουνα στὸ πίσω μέρος τοῦ δωματίου γιὰ νὰρθεῖ αὐτὸ νὰ φάει τὸ πρῶτὸ του. Τὸ κῦταζα, τὸ κῦταζε καὶ δὲν τὸ χόρταινα. Κατάπινε τὸ φαγητό του μὲ μιὰ βουλιμιά, πού νόμιζες πὼς θάχε νὰ φάει μέρες τώρα. Καὶ πάντα ἀλαφιασμένο. Τσιμποῦσε πέντ' ἔξη κόκκους καὶ σήκωνε τὸ κεφαλάκι του. "Ἐφερνε τὸ δλέμμα του ἕνα γύρο, γύριζε πρὸς τὸ δωμάτιο, περιεργαζόταν ὅτι ἦταν μέσα, τὸ γύριζε πάλι ἔξω, κῦταζε ἀπάνω, κάτω, δεξιὰ, ἀρριστερά. Κι ὅταν ἔδλεπε πὼς ἦταν μέσα, τὸ γύριζε πάλι ἔξω, κῦταζε ἀπάνω, κάτω, δεξιὰ, ἀρριστερά. Κι ὅταν ἔδλεπε πὼς ἦταν μοναχό του, ξανάρχιζε πάλι νὰ τσιμπάει. "Ἐτρωγε καμπόσα σποράκια, ἔπινε λίγο νερό καὶ φρρρρρρρ πετοῦσε πάλι κι ἔφευγε. Κι ἔλεγα πάντα μ' ἕνα παράπονο:

—Γιατὶ νὰ μὴ μπορῶ νὰ τὸ πιάσω, νὰ τὸ χαϊδέψω, νὰ τὸ φιλήσω!

Μιά μέρα τὸ ἀποφάσισα. Θὰ δοκιμάσω εἶπα. "Ἀπὸ μένα ἔξαρτάται. Κι ἐκεῖ πού ἤμουνα κρυμμένος μέσα στὸ ρωμάτιό μου κι αὐτὸ ἔτρωγε τὸ φαγάκι του στὸ παράθυρο, εἶπα σιγά:

—Χρυσούλλα...

"Ἐκανε ἕνα πηδημα γεμάτο τρόμο. Τὰ μάτια του γουρλώσανε. Γύρισε τὸ κορμάκι του πρὸς τὸ δωμάτιο κι ἄρχισε νὰ κυτᾶζει φοβισμένα. "Ἦμουνα κρυμμένος στὴ γωνιὰ ἀνάμεσα στὸν τοῖχο καὶ τὸ ἑρμάρι. Δὲ μὲ εἶδε. "Ὅμως δὲ σιγουριάστηκε. Πέταξε κι ἔφυγε. Καὶ μένα γέμισε ἀπόγνωση ἢ καρδιά μου μπὰς καὶ τῶδιωχα πιὰ γιὰ καλὰ. Μὰ τὴν ἄλλη μέρα ἦρθε πάλι. Καὶ τὴν ἄλλη. Καὶ τὴν ἄλλη. Κι ὅλο καὶ τὸ φώναζα γλυκὰ καὶ μαλακὰ:

—"Ἐλα, Χρυσούλλα μου. Μὴ φοβάσαι. "Ἐλα κοντά μου. "Ἐλα. "Ἐλα.

Μιά -δὺς φορές ἔκανα νὰ ξεμουτίσω σιγά - σιγά ἀπὸ τὸν κρυψώνα μου. Τὶς πρῶτες μέρες πετοῦσε κι ἔφευγε. Μὰ σιγά - σιγά, μὲ τὸν καιρό, μὲ συνήθισε. Καὶ δὲν ἔφευγε πιὰ.

Τώρα ἔφευγα στὸ διόδωρο καὶ τὸ φώναζα ἀπὸ κει:

—"Ἐλα μέσα, Χρυσούλλα μου. "Ἐλα μέσα. "Ἐλα.

Κρυφοκυντοῦσα μέσα στὸ δωμάτιο. "Ἐμνε ν' ἀφουγκράζεσαι. Μὰ δὲν καταέβαινε ἀπὸ τὸ περδάζι.

Μιά μέρα πέταξε ἀπὸ τὸ παράθυρο κι ἔκατσε ἀπάνω - ἀπάνω στὸ ἑρμάρι. Κι ὅταν πέρασε κάμποση ὥρα κι εἶδε πὼς δὲν ἦταν κανεὶς, καταέβηκε μέσα στὸ δωμάτιο. Σαργιάνισε μιὰ ἀπὸ κει, μιὰ ἀπὸ δῶ. Πρῶτη γνωριμιά. "Υστερα πέταξε στὸ παράθυρο. Κι ἀπὸ κει ἔφυγε.

"Ὅσο περνοῦσε ὁ καιρός, γνωρίζομαστε καλύτερα. Τὶς Κυριακὲς ὅταν καθόμουνα στὸ τραπέζι τῆς κουζίνας γιὰ τὸ πρῶτό μου τὸ φώναζα ἀπὸ μέσα. "Ἦξερα πὼς ἦτανε ἔξω. Στὸ παράθυρο. "Ἦ μέσα στὸ δωμάτιο. Τὸ φώναζα δὺς - τρεῖς φορές. Καὶ σταματοῦσα. Καὶ πάλι τὸ φώναζα. Κι ὅλο τὸ μάτι μου στὴν πόρτα μπὰς καὶ ξεμουτοῦσε. "Ὅταν τελείωνα τὸ πρῶτό μου, ἔμνε ἐκεῖ. Κι ὅλο φώναζα κι ὅλο φώναζα:

—"Ἐλα Χρυσούλλα μου. "Ἐλα μέσα νὰ σὲ δῶ. "Ἐλα πὸς σ' ἀγαπάω.

Μετὰ Κυριακὴ φάνηκε θειλὰ - δειλὰ στὴ μεσόπορτα. Δὲν κουνήθηκα. Γύρισε μὲ κύταξε. Ἔβλεπε μὲ τὸ βλέμμα του ἕνα γύρο κι ὕστερα προχώρησε μείσα. Ἄρχισε νὰ τσιμπάει ψίχουλα ἀπὸ κάτω. Πήγε ἀπὸ κεῖ πῆγε ἀπὸ δῶ. Ἐγὼ ξερός. Τὰ χέρι μου καὶ τὰ πόδια μου μὲ πονούσανε. Μὰ δὲν κουνήθηκα. Χαλάλι του, εἶπα. Φτάνει ἢ χαρὰ πού μουδωσε. Γύρισε, γύρισε, τσίμπησε ἀπὸ κάτω, τσίμπησε κι ἔφυγε. Σιγά - σιγά. Χωρὶς διασύννη. Πήγε πάλι στὸ δωμάτιό μου, πήδηξε ἀπάνω στὸ παράθυρο κι ὕστερα πέταξε κι ἔφυγε. Ἔτρεξα στὸ παράθυρο. Ἦταν ἀπάνω στὸ ἀντικρινὸ σπίτι κι ἔκοβε βόλτες. Κοτσωνάτο καὶ χαρούμενο. Ἔνοιωσα τὰ κύματα τῆς ἀγάπης νὰ πορεύονται ἀπὸ τὴν καρδιά μου καὶ νὰ τὸ λούζουν μὲ τίς δροσοσταλίδες τους, ἔτσι ὅπως οἱ χρυσὲς ἀχτίδες τοῦ ἡλίου χορεύανε ἀπάνω στὶς κατάλευκες φτεροῦγες του.

Πέρασε καιρὸς. Ἡ Χρυσούλλα κι ἐγὼ εἴχαμε γίνει πιὰ φίλοι. Τὶς Κυριακὲς ἔταν καθόμουνα στὸ τραπέζι νὰ πάρω τὸ πρωϊνό μου, ἔμπαινε ἄφοβα, ἐρχόταν κοντά, ἀνέβαινε στὸ τραπέζι κι ἄρχιζε κι αὐτὴ νὰ τσιμπάει ἀπὸ κεῖ κι ἀπὸ δῶ. Δὲ μὲ σκιαζόταν πιὰ. Ὅταν τὴ φώναζα ἐρχόταν κοντά μου, τὴν ἐπικαυα, τὴ χαίδευα, τὴ φιλοῦσα κι ἦταν σάν νὰ πίνουμε κι οἱ δυὸ ἀχώριταγα ἀπὸ τὴν ἴδια θρύση τῆς εὐτυχίας.

Τώρα εἶχε κιόλας μεγαλώσει. Πῶς δὲν τῶχα προσέξει! Ἄρχισε ν' ἀποζητᾶ τὴ συντροφιά μέσα στὸ δικό του κόσμο. Αὐτὸ τὸ παρατήρησα πολλὲς φορές ἔτσι πού ἔκοβε μονάχο του βόλτες στὸ περβάζι τοῦ ἀντικρινοῦ σπιτιοῦ. Ὅταν περνοῦσαν ἀπὸ ἰθὺλα ζευγαρωμένα περιστέρια ἔμεινε νὰ τὰ κυτάξει ὥσπου νὰ χαθοῦν ἀπὸ τὸ βλέμμα του. Ὑστερα σταματοῦσε τίς βόλτες του καὶ μοῦ φαινόταν πῶς ἔμεινε σκεφτικό. Κομιὰ φορὰ ἔταν κανένα κοπάδι ἀπὸ περιστέρια καθόταν ἀπάνω στὴ στέγη τοῦ ἀντικρινοῦ σπιτιοῦ, τῶδλεπες νὰ τρέχει ἔλο χαρὰ νὰ κάτσει κοντά τους. Γρήγορα ὅμως, τὰ θηλυκὰ τοῦ κοπαδιοῦ τὸ κυνηγούσανε ὥσπου νὰ κάνει πιὸ πέρα νὰ ξεκοπτεῖ ἀπὸ τὸ κοπάδι. Μὰ καὶ πιὸ πέρα πού πήγαινε, πάλι τὸ κυνηγούσανε. Ὅσπου καὶ πετοῦσε κι ἔφευγε μπαρυὰ ἀπὸ κείνη τὴ στέγη.

Κάθε φορὰ πού τὸ ἀποδιώχνανε ἔτσι, μοῦ τύλιγε τὴν καρδιά ἡ ἀγανάκτηση. Γιατί, ἔλεγα, τὸ καιμενούλι, γιατί; Γιατὶ κύτα, φίλε μου. Αὐτὸ τὸ σαράκι τῆς ζήλειας νὰ τῶχουν κι αὐτὰ τ' ἀθῶα πλασματάκια... Μὰ ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνουμε, ἔτσι εἶναι ἡ ζωὴ. Μπορεῖς νὰ σταματήσεις τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ νὰ κυλάει; Τοῦ βάζεις μὰ πέτρα μπροστά, τοῦ βάζεις δυὸ πέτρες, τοῦ βάζεις τρεῖς. Αὐτὸ τίς πηδαίει καὶ τραβᾷ πενσιματικὰ τὸ δρόμο του, περιφρονώντας τὰ ψευδοεμπόδια. Καὶ τὰ περιστέρια ἕνα κομμάτι τῆς ζωῆς εἶναι. Γενγιῶνται, ζοῦν καὶ πεθαίνουν κι αὐτά. Μονάχα ὅτι δὲν πεθαίνει, δὲ μπορεῖ νὰ ζήσει. Γιατὶ εἶσαι κιόλας πεθαμμένο. Καὶ γιὰ τὰ περιστέρια, πού λές, τὰ γραμμένα τῆς ζωῆς τὰ ἴδια. Ὅπως καὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ὅπως καὶ γιὰ τὸ καθεὶ πού ζεῖ καὶ πεθαίνει.

Αὐτὴ ἡ εὐτυχημένη ζωὴ μας μὲ τὴ Χρυσούλλα κράτησε καιμπόσο καιρό. Ἦταν σάν νάχα βάλει στὸ σπίτι μου ἀραβωνιάρα. Μὲ τὴ διαφορά πῶς μὲ τὴ Χρυσούλλα, δὲν εἶχα νὰ βασανίζω τὸ μυαλό μου κάθε λίγο καὶ λιγάκι τί δῶρα νὰ τῆς κάνω γιὰ νὰ φχαριστηθεῖ. Τὸ μόνο δῶρο πού τῆς ἔκανα ἦταν ἡ ἀγάπη μου, ἡ στοργὴ μου. Καὶ κείνη μοῦ χάριζε λίγες στιγμὲς εὐτυχίας κάθε μέρα. Νᾶναι καλά.

“Όσπου μιὰ Κυριακή, ἐκεῖ πού καθόμουνα στὸ τραπέζι γιὰ τὸ πρωῒνό μου καὶ φώναζα:

—Χρυσούλλα, ἔλα νὰ φάμε. Ποῦ εἶσα: Χρυσούλλα. . .

Τὴ βλέπω νὰ ξεπροβάλλει στὴ μεσόπορτα μ' ἓνα ἄλλο περυστέρι. “Άσπρο κι αὐτὸ μὲ τὸ σωματάκι του γεμάτο μὲ καφετιῆς βοῦλλες. Ἐαφνιάστηκα. Μπήκε μέσα ἢ Χρυσούλλα, περπάτησε ἓνα γύρο, ἀνέβηκε σὲ μιὰ καρδέκλια, γύρισε μπροστὰ, γύρισε πίσω, φτεροπέταξε καὶ κατέβηκε πάλι. Τὸ ἄλλο περιστέρι ἔμεινε δισταχτικὸ μέσα στὴ μεσόπορτα. Πῆγε κοντὰ του, ἔκοψε μιὰ βόλτα γύρω του, ἔκανε μερικὰ θηματούκια πρὸς τὸ μέρος μου καὶ πάλι ξαναγύρισε στὸ δισταχτικὸ σύντροφό της. Σὰν νὰ ζητοῦσε νὰ τοῦ ἰδῶσει κουράγιο. Μιὰ δυσθεβαίωση πὼς δὲν εἶχε νὰ φοθηθεῖ τίποτα ἀπὸ μένα. Πὼς θρυσκόταν σὲ φιλικὸ περιβάλλο. Τὸ περιστέρι μὲ τὶς καφετιῆς βοῦλλες, δὲν ἔλεγε νὰ κουνήσει ἀπὸ τὴ θέση του. Ἐανάκανε τὸ πᾶνε κι ἔλα ἄλλες δυὸ - τρεῖς φορές. Τῆποτα. Τὸ περιστέρι μὲ τὶς καφετιῆς βοῦλλες κίνησε νὰ φύγει. “Ἐμεινε ἢ Χρυσούλλα νὰ κυτᾶζει μιὰ ἐκείνο μιὰ ἐμένα. “Ἐμεινα κι ἐγὼ νὰ τὰ παρακολουθῶ τὰ δυὸ τους βουδός. Καταλάβαινα πὼς κείνη ἢ στιγμὴ ἦταν ἢ στιγμὴ τῆς μεγάλης ἀπόφασης. Ἄπὸ τὴ μιὰ ἢ μεγάλη φίλια: ἢ δική μας. Ἄπὸ τὴν ἄλλη ἢ ζωὴ ἢ ἴδια: ἢ δική της. Τὸ περιστέρι μὲ τὶς καφετιῆς βοῦλλες, εἶχε φύγει κιόλας ἀπὸ τὴ μεσόπορτα. “Άκουσα ἓνα φτερούγισμα. Εἶχε πετάξει στὸ περβάζι τοῦ παραθύρου μου καὶ περίμενε. Μοῦ φάνηκε πὼς εἶδα μιὰ ἀνησυχία μέσα στὰ μάτια τῆς Χρυσούλλας. Πέταξε ἀπὸ τὸ πάτωμα κι ἤρθε καὶ κάθησε στὸν ὦμο μου. Τσιμπολόγησε λίγο μέσα στὰ μαλιά μου, πίσω στὸ σῆρο μου, πίσω ἀπὸ τ' αὐτιά μου. Ἄπαλά, γλυκὰ, στοργικά. Δὲ μοῦχε ξανακάνει τέτοιο χᾶδι. Τώρα ὅμως ἦταν διαφορετικὸ. Τώρα χωρίζουμε. Κι ἤθελε νὰ μοῦ πεῖ τὸ τελευταῖο ἀντίο. Τὰ μάτια μου γεμίσανε. Τὴν ἐπίασα, τὴ χᾶιδεψα, τὴ φίλησα. Καὶ τὴν ἀκούμπησα κάτω ἀπαλά. Ἡ καρδιά μου σπάραζε.

Γύρισε, μὲ κύταξε γι' ἄλλη μιὰ φορὰ καὶ ἔγῃκε ἀπὸ τὴν κουζίνα σιγὰ - σιγὰ κι ἀνόρεχα. “Υστερα ἀπὸ λίγο ἄκουσα δυὸ φτερουγίσματα. Πῆγα στὸ παράθυρο. Τὰ δυὸ περιστέρια καθόντουσαν στὸ περβάζι τοῦ ἀντικρυνοῦ σπιτιοῦ καὶ φιλιόντουσαν. Μετὰ, πετάξανε χαρούμενα μακρὰ.

Ἄπὸ κείνη τὴν ἡμέρα δὲ ξανάδα τὴ Χρυσούλλα.

Κάθε πρωῒ πού ἀνοίγουν πάντα τὸ παράθυρό μου, ἔλεγα μὲ μιὰ σκυθραϊκὴ εὐτυχία:

—Εὐτυχισμένο νᾶσαι, περιστερᾶκι μου. Εὐτυχισμένο. . .

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Αφήστε τουλάχιστο να τον ζωγραφίσω.

Είχε ένα πρόσωπο από Ήλιο
που μας κάρφωνε κάθε που τον φιλούσαμε.

Ήταν σκούρος, με μάτια
που σιγοφιθύριζαν λόγια ανάερα τις νύχτες της αστροφεγγιάς.

Πώς ήταν κόκκινο το αίμα του. Πώς έκαιε
τις άσχημες πληγές μας και πλημμύριζε τις θάλασσες
και τσουρούφλιζε τους ουραμούς μας.

Τον θυμάμαι να κάθεται σταυροπόδι
στη ρίζα της ελιάς και να μιλά
να μιλά ασταμάτητα για νίκες αραχνιασμένες
να στοχάζεται πνιγμένος από τσεκουριασμένα κυπαρίσσια.

Αφήστε με έστω να τον αναπολήσω...

Φιγούρα του τότε,
τότε που είχαμε μέρες ασπροντυμένες,
χτες που περνούσαμε χάντρα στον ίσκιο μιας ελιάς
τους χτύπους της καρδιάς μας.
Τους χτύπους της ζήσης μας.
Όταν μας τραγουδούσε καθ' αυγή φιλικά κι αγάπη
και μας τέλειωνε «αύριο να μάθετε
κι εσείς ν' ασπάζεστε».

Αφήστε με μονάχα να τον ανιχνεύσω
μέσα στις θωπείες της μνήμης μου,
το φηλό εκείνο αγόρι της πρώτης ζωής
να ξεχάσω για λίγο
πως τον έθαιψε τ' ατσάλι και το μίσος
κι ας ξεχάσω για τώρα
πως τον πήραν καπνοί μακρυνά μας.

ΜΑΡΙΟΣ ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

Η ΠΕΤΡΑ ΤΗΣ ΥΠΟΜΟΝΗΣ

Τῆ γονική μου ἐστία
δὲν τὴν παραδίδω
μὲ βούλλα καὶ γραφή.

Δικαιική ἰδδότης πάλαι
καὶ γροικῶ σε παντοῦ
τὰ χέρια θανά πού σέ κριατοῦν
οἱ λόγχεις πρόσκαιρες.

Κατάντησε κοινή
ἢ ἐπυκνίμενη στροφή
ᾠσίων Βαρσίων.

Δὲν μᾶς ποτίζουν δωρεάν χυμούς
οἱ πορτοκαλεῶνες πέρα.
Δῶθε οἱ ἀμπελῶνες.

Οἱ χελῶνες νεκρὲς
ἀγνοούμενες.

Δὲν ἐπιστρέφουν μας τὰ πέπλα
οὔτε ἀν τῆ σπατά μας, τὴν κλίνη.

Ἐπιχειροῦν νὰ σκαρφαλώσουν ξένοι
στὲς ἐσωτερικὲς κολῶνες
νὰ σφαλίσουν τὲς πύλες μας τὲς ἔξω
νὰ στερέψουν τὰ πηγάδια
νὰ κόψουν τὰ φυλλώματα, τὴν αὔρα.

Μιὰ παραλία ἀμιμόχωστη
στενὴ λωρίδα, μῆλο ἔριδας
γέφυρα τῆς πατριίδας.

I. ΘΕΟΧΑΡΙΔΟΥ

Η ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ

Κύπρο Χρυσάνθη
δικάδασα πολλὰ ποιήματά σου
νύχτες πολλὲς ξυνύχτησα
πάνω πού τὰ γραφτά σου.

Ἡ ποίηση πού ἔγραψες
ἐν θρύση σκαλισμένη
τρέσει νερό τζιαι πίννουμε
ἔμεῖς οἱ διψασμένοι.

Ἐν θέντρο μὲ πασιὴν ὄσιος
ἐν φκίδρο πού μυρίζει
τζιαι σγιάν τὸ τραντάφυλλο
στὸν τζιῆπο ξεχωρίζει

ΤΑΣΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

Ο ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΚΥΠΡΟΛΕΟΝΤΑ

Κάθε σοβαρός συγγραφέας, δηλαδή κάθε συγγραφέας έξω απ' τη λεγόμενη ελαφρή φιλολογία, ασχολείται βασικά με τον άνθρωπο, σ' όλες τις εκφάνσεις της ζωής του και του πνεύματός του, κι' έτσι μπορούμε να πούμε πως κάθε σοβαρό λογοτεχνικό έργο είναι ανθρωπιστικό. Όμως, διαφορές υπάρχουν και τεράστιες. Δεν μπορούμε π.χ. να παραβάλλουμε τον Ντ' Άγγούντσιο με τον Δοστογιέφσκυ, άσχετα με την καθαυτό λογοτεχνική αξία του κάθε συγγραφέα.

Τον ανθρωπισμό μπορούμε να τον αναλύσουμε σε τρία βασικά συστατικά: την Αγάπη, τον Έλεο ή Συμπόνια και τη Θυσία. Κάθε έργο άξιο του τίτλου «ανθρωπιστικό», πρέπει ν' αποπνέει τα τρία αυτά αισθήματα ή έστω τα δυο πρώτα, και είτε ν' απορρέουν από την υφή του έργου, τη δράση και τη ψυχολογία των ηρώων του, είτε από τον ίδιο το συγγραφέα, και πιο χαρακτηριστικά από τη σφιχτή συνένωση των δυο παραγόντων της δημιουργίας ενός λογοτεχνικού έργου.

Ο κάθε συγγραφέας παίρνει μιαν άποψη του κόσμου και της ζωής, από τις πολλές που υπάρχουν, ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία του, τη ψυχосύνθεσή του και το περιβάλλον όπου ζει και κινείται, κι' ακόμα πιο πολύ από το περιβάλλον μέσα στο οποίο ανατράφηκε. Έτσι, αλλιώς θα δει τη ζωή ένας που ανατράφηκε και ζει μέσα στην ευμάρεια και την άνεση, κι' αλλιώς κείνος που γνώρισε τη δυστυχία και τη στέρηση. Αλλιώς θ' αντιμετωπίσει τα προβλήματα της ζωής στο έργο του κείνος που ζει και κινείται μέσα σ' ένα περιβάλλον ανώτερο από άποψης υλικής και πνευματικής, κι' αλλιώς ένας που ζει και κινείται μέσα σ' ένα περιβάλλον χαμηλότερου επίπεδου. Και το βασικό, ένας γνήσιος συγγραφέας δεν μπορεί να περιγράψει ένα περιβάλλον που δεν γνώρισε, γιατί τότε το έργο του θάγει πλαστό, ψεύτικο. Εξόν κι' αν διαθέτει μεγάλη δύναμη ιδεασθαντικότητας, κι από άκρες—μέσες που άκουσε, είδε ή γνώρισε ή και μελέτησε, να μπορεί να συνθέσει ένα αληθινό σύνολο. Αλλά αυτό το είδος του ταλέντου σπανίζει.

Ο Α. Α. Γεωργιάδης Κυπρολέοντας, απ' ότι ξέρω και άκουσα έζησε σε περιβάλλοντα και εποχές όπου αφθονούσαν τα δράματα κι' οι τραγωδίες της ζωής. Είδε, έζησε, δοκίμασε πολλές δυστυχίες κι' αντιξοότητες. Κι' έτσι, κι' από ανατροφή κι' από ιδιοσυγκρασία, δεν μπορούσε παρά στο έργο του να σκύψει πάνω από τον άνθρωπο το δυστυχισμένο, τον ποινεμένο, τον απόκληρο της Ζωής και της Μοίρας, να τον αγαπήσει, να νιώσει οίκτο γι' αυτόν και να εξάρει όπου συγκατένει με σ' αυτόν την Αγάπη, τον Έλεο και τη Θυσία, αισθήματα που σπάνια συναντά κανείς στις ανώτερες λεγόμενες τάξεις της Κοινωνίας, συχνότερα όμως στις λαϊκές και προ πάντων στις αγροτικές μάζες.

Υστερα απ' τα εισαγωγικά αυτά θα προχωρήσω σε σύντομη ανασκόπηση των σπουδαιότερων απ' τα έργα του, για να δείξω πώς αντιλαμβάνεται ο συγγραφέας

τα τρία συστατικά του Ανθρωπισμού, την Αγάπη, τον Έλεο και τη Θυσία και τη υπόσταση τους δίνει.

As αρχίζουμε απ' το διπλό του μυθιστόρημα, τους «Ελεύθερους Πολιορκημένους» και την «Αποθέωση της Λεφτεριάς», όπου περιγράφει το δράμα του Μεσολογίου, την υπέροχη αντίσταση των πολιορκημένων ενάντια στις ορδές του Κουρταχί και του Μπραβίη, και την απαράμιλλη Έξοδο, που όμοιο περιστατικό δεν έχει να επιδείξει η παγκόσμια Ιστορία.

Και πρώτα δυο λόγια για το πώς μπορεί ένας συγγραφέας ν' αναπαραστήσει πετυχημένα ισκηνές, περιστατικά και περιβάλλοντα που δεν τα έζησε ο ίδιος. Φυσικά χρειάζεται κάποια δόση διαισθαντικότητας ή διαίσθησης αν θέλετε, και κάποια πείρα της πικράδας της Ζωής, του πόνου και της δυστυχίας, για ν' αναπαραστήσει μ' επιτυχία και δύναμη μια κατάσταση που τη διαπνέει πέρα για πέρα ο πόνος, η πείνα, η δυστυχία, ο θάνατος. Χρειάζεται ο συγγραφέας να νιώσει κατάδαθα την αξία του ηρωισμού, της αυταπάρνητης και της θυσίας για να επιχειρήσει τέτοια αναπαράσταση. Κι' όπως τονίζει ο συγγραφέας πολύ τον δοήθησε στην προσπάθειά του αυτή η αγωνιστικότητα του Κυπριακού Λαού για την απόκτηση της λεφτεριάς του, με τις θυσίες του και την εμμονή του σ' ένα υπεράνθρωπο αγώνα. Κι' ασφαλώς για τέτοια δουλειά είναι ανατάλληλος ένας συγγραφέας που ούτε δοκίμασε, ούτε ένοιωσε την αξία του Αγώνα, του κάθε αγώνα, κι' επιπλέον ανατράφηκε μέσα στα πούπουλα, όσο ταλέντο κι' αν διαθέτει. Γι' αυτό και βλέπουμε να υπάρχουν στην παγκόσμια λογοτεχνία πλήθος από ιστορικά μυθιστορήματα στεγνά, ψυχρά και άπνοα, γραμμένα από συγγραφείς που μπορεί να είναι ταλαντούχοι, μα που πλέουν μέσα στην ευμάρεια από τα εκατομμύρια που καρδίζουν απ' τα έργα τους.

Έσκυψε λοιπόν ο συγγραφέας πάνω στους ήρωες αυτού του καταπληκτικού έργου, πρόσωπα πραγματικά, ή φανταστικά, με αγάπη και συμπόνια. Κι' όπως λέγει ο ίδιος, αγάπησε με την αγάπη τους, συμπόνεσε με τη συμπόνια τους, πόνεσε με τον πόνο τους, έκλαψε με το κλάμα τους, θαύμασε τόν ηρωισμό, την αυταπάρνηση και την αυτοθυσία τους. Υπήρξαν στην πολιορκία, αναφέρει, και στην Έξοδο σιηνές συγκλονιστικές που τον συγκλόνισαν, σιηνές απίστευτης αντοχής και περηφάνειας, ανδρικού κι' ανθρώπινης αξιοπρέπειας, που τον έκαναν να γονατίσει με θαυμασμό μπροστά στους ανθρώπους αυτούς, που ξεπέρασαν κατά πολύ το ανθρώπινο και προσεγγίσανε το υπεράνθρωπο.

Εδώ λοιπόν συνταυτίζονται τα αισθήματα του συγγραφέα με τα αισθήματα των ηρώων του έργου, κι' αυτό είναι που αποτελεί την αληθινή ουσία ενός ανθρωπιστικού έργου. Την αγάπη και τη συμπόνια που δείχνει ο συγγραφέας για τους ήρωές του, τη δείχνουν κι οι ίδιοι προς τους συναγωνιστές τους, κι από πάνω στέκει σαν ατίμητη κορώνα, η Θυσία.

Και δω δεν μπορώ να μη τονίσω, πως η Κυπριακή Λογοτεχνία πρέπει να είναι περήφανη που έχει παραγάγει τέτοιο έργο, που θα το ζήλευαν πολλές ξένες Λογοτεχνίες.

Αλλά η ίδια ταύτιση κυριαρχεί και στα άλλα του έργα, που θα τα διεξέλθω με συντομία, όχι βέβαια όλα. Γιατί αλλιώς θα χρειαζόταν να γραφτεί ολόκληρος τόμος. Γιατί το έργο του Κυπραλέοντα είναι πλούσιο όχι μονάχα σε περιεχόμενο αλλά και σε όγκο, που δεν τον υποφιάζονται όσοι έχουν υπ' όψη τους το Έργο του το εκδομένο σε τόμους μονάχα.

Στη νουβέλλα του «Η Προίκα της Μαριάννας» η ηρωίδα του έργου θυσιάζει για την αγάπη του άρρωστου αδερφού της, τον έρωτά της, το μέλλον της, και τελικά κι' αυτή τη ζωή της. Στο «Φευγικό» είναι ο συγγραφέας κυρίως που νιώθει αγάπη και συμπόνια για τη φτωχή γυναίκα που ο πλούσιος αδερφός της παίρνει πίσω ένα κομμάτι χωράφι που αυτή νόμιζε πως ήταν δικό της και το δεντροφύτεψε με πόσους κόπους, ιστοργή κι' αγάπη! Και το ξέσπασμα της περηφάνιας της στο τέλος, αντανάκλα το αίσθημα του συγγραφέα.

Στη νουβέλλα «Ένα Ερωτευμένο Ασκημοκόριτσο» το ασκημοκόριτσο ερωτεύεται απελπισμένα τον όμορφο νοικάρη της, που φυσικά την περιφρονεί και την αποφεύγει. Όμως σαν ήταν έτοιμη να ριχτεί στο πηγάδι για να δώσει τέλος στην απελπισία της, ο νέος τρέχει και την προλαβαίνει, τη σφίγγει στην αγκαλιά του με λόγια που θγαίνουν απ' την καρδιά του: «Αγάπη μου!... Αγάπη μου!» Αγάπη λουπόν, Έλεος, Θυσία. Όμως στην νουβέλλα αυτή βασική σημασία έχει η περίτεχνη ψυχολογική προπαγανδισική που οδηγεί στην παραπάνω λύση.

Στη νουβέλλα «Έκ Προμελέτης» είναι πάλι ο συγγραφέας που αγαπά και συμπονά τον αδύναμο ήρωά του, τον Κωστή τον Σαρακοστιανό, συμπάσχει μαζί του για τον άδικο κατατρογισμό που του κάνουν, τον οδηγεί πονόφουχα και με ζεστό απ' την αγάπη χέρι στο δρόμο της αυτοκτονίας, αλλά εξεγείρεται μαζί του στο θέαμα της αδιαντροπιάς που παρουσιάζεται μπροστά του, και του οδηγεί το χέρι που μπήγει το μαχαίρι στο κορμί των αδιαντροπων ενόχων. Εδώ βλέπουμε πως ο συγγραφέας καιμά φορά εξεγείρεται κι' αγανακτεί. Δεν συμπάσχει μονάχα!

Στη νουβέλλα «Αναστάσιμο Μήνυμα» η Αγάπη και ο Έλεος του συγγραφέα σαματούν το χέρι των δολοφόνων σαν ήταν έτοιμο να χτυπήσει, στο άκουσμα της καμπάνιας που σήμαινε την Ανάσταση, της Καμπάνιας της Αγάπης.

Και τώρα θ' αναφερθώ σε μερικά απ' τα μικρότερα διηγήματά του.

Στο «Πανηγύρι» ο συγγραφέας στέκεται με συμπόνια μπροστά στο φτωχό πραγματευτή που δεν κατάφερε να εισπράξει ούτε τα έξοδά του σε τρεις μέρες πανηγύρι, κι' όμως είχε να θρέψει γυναίκα και παιδιά, που περιμέναν πως και πως το γυρισμό του με την τζέπη γεμάτη. Σ' ένα ξέσπασμα αγανάκτησης κι' απελπισίας ξεπουλά όσα - όσα την παραμάταικα του, ξοδεύει τα λεφτά σ' ένα θλιβερό γλεντοκόπημα και ξεκινά με τα πόδια για το χωριό του με τις πιο μαύρες σκιέφεις για το τί τον περιμένει στο σπίτι.

Στο «Όνειρο του γέρο-Χρήστου» ο συγγραφέας συμπονεί το γέρο που θρίσκει στα πρόθυρα του θανάτου κι' ονειρεύεται την ουράνια ζωή που την πιστεύει, κι' η πίστη αυτή του δίνει το κουράγιο να προσμένει γαλήνια τη μοιραία στιγμή.

Μα ο συγγραφέας στην άπειρη συμπόνια του δεν αφήνει το γέρο να ζυπνήσει απ' το όνειρό του.

Στη «Μεγάλη Ώρα της Ρόδου» παρόμοια είναι τα αισθήματα του συγγραφέα για την ετοιμοθάνατη γηρά, που αραματίζεται στη στερνή της ώρα τις ευτυχίες και τις χαρές της μακράς και πολυκύμαντης ζωής της και ξεφυχά μέσα στο ευτυχισμένο ονειροπόλημά της.

Στο «Γάμο της Λειμονιάς» ο συγγραφέας δεν είχε το κουράγιο να τραδήξει ως το τέλος την τραγωδία της γεροντοκόρης, που ήταν άξια καλύτερης τύχης. Και την τύχη της τη βρσκει, έστω και αργά.

Στο «Χορό με τις Κιαμπάνες» περιγράφονται οι ιερωνικοί καιμοί κι' οι αγωνίες του νέου που ποθεί τον έρωτα, μα δεν τον βρίσκει στο στενό περιβάλλον που ζει. Κι' όταν κάποτε ξεσπά, βρίσκει άσκημα το μπωλά του. Έχει θέβαια κι' ο έρωτας τις τραγωδίες του κι' αξίζει να σκύβει κανείς με συμπόνια και πάνω σ' αυτές. Κάπως παρόμοιο θέμα πραγματεύεται και το ιδήγημα «Πανοπωλείον η Ελπίς», με τις ψυχικές αγωνίες του δύσμοιρου ιεραστή, που είναι άξιος για κάθε συμπόνια.

Και «Το Κορίτσι του Πράσινου Βράχου» ασχολείται μ' ερωτική τραγωδία. Μια κοπέλλα, κόρη ταβερνιάρη σε απομακρυσμένη παραθαλάσσια ταβέρνα, ερωτεύεται ένα νέο πελάτη του μαγαζιού, που την κάνει να ονειροπολεί την ευτυχία μαζί του. Κι' όταν ο νέος δεν ξαναπαρουσιάζεται κι' η αναμονή εξαντλεί όλα της τα περιθώρια, γκρεμίζεται απ' το βράχο στη θάλασσα.

Στον «Μετανάστη» είναι το δράμα της οικογένειας του χαρτοπαίχτη, που αφού κατασπαταλήσει όλη την παρουσία του, που ήταν άλλωστε γλίτσχρα, αφήνει τη γυναίκα του και τα παιδιά του στο έλεος του Θεού και μεταναστεύει κρυφά.

Το «Κυπαρισσάκι» αναφέρεται στα γεγονότα του 1964, όπου σε μια συνοικία της Λευκωσίας που γειτονεύει με τα τούρκικα, μια μικρή Ελληνοπούλα έχει στενή φιλία μ' ένα γειτονόπουλο τουρκάκι, παίζουν πάντα μαζί, και κάποτε φυτεύουν μέσα στην αυλή του τούρκικου σπιτιού ένα κυπαρισσάκι, που το περιποιούνται μαζί με στοργή. Κι' όταν στα γεγονότα η παιδούλα διασχίζει το δρόμο ν' ανταμώσει το φίλο της και να ποτίσουν το κυπαρισσάκι τους, την βρίσκει ένα τούρκικο βόλι και την ξαπλώνει νεκρή.

Ετο «Χριστουγεννατικό Δείπνο» είναι το δράμα του κοριτσιού, που χρόνος μπαίνει χρόνος θγαίνει κι' ο ποθητός νυμφίος δεν λέγει να φανεί. Και στο χριστουγεννατικό γιορτινό δείπνο (την λεν Χριστίνα) κάθε χρόνο της εύχονται «και του χρόνου στο σπίτι σου». Κι' όμως περνούν τα χρόνια κι' η ευχή δεν πραγματοποιείται.

Στο «Ο Άγς Βασίλης Ήρθε» είναι το δράμα της φτωχής χήρας, που τα μικρά ορφανά της μάταια προσμένουν κάθε πρωτοχρονιά να τους φέρει δώρα ο Άγς Βασίλης. Όμως στο τέλος η άτυχη μητέρα δεν αντέχει άλλο. Και την τελευταία πρωτοχρονιά θυσιάζει την τιμή της για νάρθει ο Άγς Βασίλης και στο φτωχικό της, να φέρει επί τέλους δώρα και στα παιδιά της.

Στα «Χριστούγεννα του Αντύπα» είναι το δράμα του φτωχού οικογενειάρχη που είχε χάσει τη δουλειά του και δεν έχει λεφτά ν' αγοράσει δώρα και φαγώσιμα

για τα παιδιά του για τα Χριστούγεννα που κοντεύουν. Κι' όταν στο τέλος με χίλια βάσανα βρῆσκει δουλειά, παίρνει προκαταβολή, και φορτώνεται όλα τα καλά για τα παιδιά και τη γυναίκα του και τρέχει όλος χαρά για το σπίτι, βρῆσκει το θάνατο κάτω απ' τις ροδες κάποιου αυτοκινήτου.

Στο «Λίγο Φῶς στο Πηχτό Σκοτάδι» είναι το δράμα του ανθρώπου πούχασε σὲ κάποιο δυστύχημα τη γυναίκα του και το παιδί του. Μαζί έχασε και τα λογικά του. Και μια παραμονή Χριστουγέννων σαν πλανιόταν άσκοπα στους ολόφωτους δρόμους χαζεύοντας τις στολισμένες διτρίνες, σταματά μπροστά σε μια που παρίστανε την Παναγία με το Βρέφος. Ήταν τσὸ ζωντανή η παρὰσταση που μες το θολό μυαλό του σαν ν' αντίκρυζε τη γυναίκα του και το παιδί του. Και με μια κραυγή χαράς χυμῆει να τούς αγκαλιάσει σπάζοντας τη διτρίνα και τα μούτρα του.

Στο «Στερνό Χάδι» είναι το δράμα του γέρου που αναθυμῶνται τη χαμένη του ευτυχία με τα παιδιά του που ξενητεύτηκαν όλα και τους άφησαν ολομόναχους με τη γρηά του, δυο ξερῶ κούτσουρα μέσα στο έρημο σπίτι. Κι' ένα πρωινό γιορτῆς που γύρισε η συντροφισσά του απ' την εκκλησία και κείνος, ανήμπορος, ήταν ξαπλωμένος στο κρεβάτι κι' ονειροπολούσε, πεθύμησε ξαφνικά λίγο χᾶδι. Κι' η γρηά του γελώντας για την παραξενιά του κουκουλώθηκε δίπλα του. Μα δεν το χάρηκε το χᾶδι. Ο Χάρος του τόκοψε στη μέση.

Στο διήγημα «Ένας Ζητιάνος Πέθανε» είναι το δράμα του φτωχού, ανάπηρου ζητιάνου, που η φιλόανθρωπη κυρία που του είχε παραχωρήσει ένα αχούρι στην αυλή της να κοιμάται, τον διώχνει μια κρύα χειμωνιάτικη μέρα «γιατί δεν άντεχε άλλο τη βρωμιά του». Και κείνος, μη βρίσκοντας άλλο καταφύγιο για τη νύχτα, πούπωσε ισ' ένα χαλασμένο υπαίθριο αποχωρητήριο, όπου το πρωί τον βρήκαν ξυλιασμένο. Και στο νεκροταφείο, όπου τον τραβολόγησαν σαν το σκύλλο δυο αλητόπαιδα βαλμένα απ' το Δημαρχείο, οι νεκροθάφτες ρίχνοντάς τον μπρομύτα μέσα στο λάκκο, αναρωτιόντουσαν αν ο φτωχός αυτός ζητιάνος κι' ο πλούσιος εκμεταλλευτής πούχανε θάψει την προηγούμενη μέρα «εν πομπή και παρατάξει» θα πήγαιναν κι' οι δυο στο ίδιο μέρος!

Στο διήγημα «Ο Μαύρος Άγγελος και ο Λευκός» ξεφυχᾶ μέσα στο αχούρι του ένας κατατρεγμένος, πολυθασανισμένος ζητιάνος, που ωστόσο στη ζωή του είχε κάνει τις τρέλλες του, ακόμα και τις ατιμίες του. Και ξεφυχώντας αντικρύζει με τρόμο το Μαύρο Άγγελο πούρχεται να του πάρει την ψυχή του. Μα ξαφνικά προβάλλει απειλητικός ένας Λευκός Άγγελος, αρπάζει το γέρο και πετά μαζί του στα επουράνια.

Αλλά ας σταματήσω ὡς εδώ. Όπως είδαμε πολλά απ' τα διηγήματα του κ. Κυπρόλεοντα έχουν για φόντο τη μεγάλη γιορτή της Χριστιανώσνης, τα Χριστούγεννα, τη μεγάλη γιορτή της Αγάπης. Είναι σκόπιμο και συμβολικό. Κι' επειδή ο ίδιος γνώρισε τον πόνο και τη δυστυχία κι' υποκειμενικά κι' αντικειμενικά, αγάπησε, συμπόνεσε, ακόμα και θυσιάστηκε, χρωμάτισε όλα του τα έργα, ακόμα και τα θεατρικά του, με Αγάπη, με Έλεος, με Θυσία.

ΤΕΣΣΕΡΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ
ΑΡΙΕΡΩΜΕΝΑ ΣΤΟΝ ΠΑΤΕΡ

ΑΙΧΜΑΛΩΤΗ ΜΝΗΜΗ

Ανύμπορη νύχτα της απόδρασης
και περισυλλογή της σιωπής μου
σ' αγγίζω με τη σάρικα και το πνεύμα μου
Μα Έσύ Πάτερ
θυμήσου πως
στη διαχρονικότητα της μνήμης
σε λειτουργία Εσπερινού
είδα το φως στο Μοναστήρι σου.
Και πέρασαν τρεις χιλιάδες χρόνια
ανασκαλεύοντας τα παραμύθια
τότε που στα καντούνια του «Σταυρού»
με μάτια βουρκωμένα
μικρό παιδί γλιστρούσα στο ιερό.
Έξω από τα τείχη
η ταύτιση του Ιησού με την Αγισσύνη σου
βυζαντινές εικόνες με το χέρι σου
νοήματα της θλίψης' καρδιά επουράνια
και σε ταπεινώση πορείας.
Ήρθες και άναψαν κεριά στο συναπάντημα
μέσ' το κρεβάτι αηδονιού
ανθοβολούσε ο σπόρος.
Κι' έτσι καθώς μεσ' την ονειροπόληση
ιχνηλατούσε την καρδιά σου λέγοντας.

Τ Ο Ν Ο Σ

Και επαγήλθεν ως πρότερον
η αγισσύνη της ψυχής μου
μακράν του θανάτου.
Βεγγαλικά της φωτιάς
προσκλητήριο η καρδιά μου.
Από περιστέρια φράχτες,
ο Ευαγγελιστής
και βυζαντινές εικόνες μεσ' τη γή μου.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ

Προσπερνάς το χάος
σε κάποια στιγμή η αναδίπλωση
το φως διαρυθμίζει την αιωνιότητα
και τότε
διαλογίζεσε τον ιερχομό του Κυρίου.
Σωτηρία του κόσμου και αναρίθμητα ζιζάνια
που ιεργιανούν στους δρόμους
γεμάτα κηλίδες και χρώματα αιμάτινα
στο σκηηνικό.

Ο Όνησιλος, ο Βασιλέας και ο Άλλος.
Προχωρείς προς το βάθος και το βάθος οριζόησιο που
επιπλέει στο κύμα της ακινησίας.
Λίμνη με την Ξηρασία του χειμώνα
και τα καλοκαίρια γεμίζεις από κύκνους
τροπικών λαών και θόρειων.
Η κίνηση ποτέ δε σταματά
με την παρουσία αγκιστρώνεται ο λόγος
η μέρα φορτισμένη ανέρχεται
με προκηρύξεις και συνέδρια
ενώ ο Άλλος, ο Βασιλέας κι ο Όνησιλος
αποκρούουν την ιεροτελεστία.
Ανασηκώνεις το διλέφαρο
σχήματα τοπίου το κρανίο και οι σκαλωσιές
με το αυγό, το στέλο και την παπαρούνα.
Επιστρέφεις στη στιγμή της παρουσίας σου
ένα παράθυρο ανοιχτό περιμένει
τις φωνές των ευημερούντων θρησκευμάτων.
Στο Μοναστήρι ο ιερέας
Ψηλός, λιγνός και αμιλητος
δηματίζει το ιερό και προσκύνει η μνήμη του.
Αύριο το φως και μέσα ο θάνατος.
Θα ξανάρθω μαζί με τον Άλλο,
το Βασιλέα και τον Όνησιλο.
Η ζωή συνταυριασμένη με οπαθιά της εξουσίας
το σημείο, είναι αυτό ο τόπος ο χλωρός,
ο γενετικός, το πηγάδι του βαπτίσματος
που υποδουλώνει τη γέννηση, τη Σταύρωση
και ακολουθεί η Ανάσταση.

Κερίά που φωτίζουν, εριπετά που κινούνται
 με την όραση των άστρων
 σαλεύουν και διασαλεύουν την ηρεμία
 της βυζαντινής εικόνας.

Α Ν Α Σ Τ Α Σ Ι Μ Ο

Τριζόνα παντού κι η θάλασσα αναπαθεί
 το φως μεσ' την Ανάσταση.
 Απλώνεις τα χέρια' αναμένο κερί στο εικονοστάσι
 και προσεύχεσαι να είναι η μέρα
 η εκπιρσοκρότηση της προσδοκίας σου.
 Δώσε μου πίσω το τρισάγιο της σκέψης μου
 τα βεγγαλικά της καρδιάς μου
 γ' αργογραφήσω τις μέρες του χειμώνα
 ζεστές και φεγγαρόλουστες
 καθώς οι μυγδαλιές και τα στολίδια της αυλής μου
 ανασαίνουνε Χ ρ ι σ τ ό.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΥΜΠΟΥΛΑΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΩΝ

Εισαγωγικό σημείωμα

Η βιβλιογράφηση κειμένων είναι μια πολύτιμη προσφορά στο χώρο της έρευνας.

Τα τελευταία χρόνια στην Κύπρο παρατηρείται αρκετά μεγάλη παραγωγή στον τομέα αυτό, πράγμα που μελλοντικά θα βοηθήσει αρκετούς μελετητές να βρουν σ' αυτή στοιχεία που τους ενδιαφέρουν.

Επειδή ο αριθμός των βιβλιογραφιών αυξήθηκε ικανοποιητικά για τα κυπριακά δεδομένα, αποφασίσαμε να προσθέσουμε ακόμη ένα δομήμα στους ανθρώπους που σκοπεύουν να ανατρέξουν σε περιοδικά ή βιβλία για μελέτες. Τη βιβλιογράφηση των βιβλιογραφιών. Προσπάθειά μας είναι να καταγράψουμε και να περιγράψουμε τις βιβλιογραφίες που έχουν εκδοθεί ως σήμερα. Η δουλειά που αναλάβαμε δεν είναι καθόλου απλή. Αντίθετα είναι δύσκολη και υπεύθυνη. Με την καταγραφή και με τα στοιχεία που θα παραθέσουμε θα ιδώσουμε την ευκαιρία στον κάθε μελετητή ν' ανατρέξει σ' αυτές πριν αρχίσει την φυλλομέτρηση των εντύπων που τον ενδιαφέρουν. Η κατάταξη των θεμάτων θα γίνει ως ακολούθως:

1. Βιβλιογράφηση περιοδικών (αυτοτελείς εκδόσεις ή ανάτυπα) .
2. Βιβλιογράφηση προσώπων (αυτοτελείς εκδόσεις ή ανάτυπα)
3. Βιβλιογράφηση περιοδικών (μη αυτοτελείς εκδόσεις)
4. Βιβλιογράφηση προσώπων (μη αυτοτελείς εκδόσεις)
5. Καταγραφές.
6. Βιβλιογραφία κατά θέμα:
 - α) Λογοτεχνία
 - β) Ιστορία
 - γ) Αρχαιολογία
 - δ) Λαογραφία
 - ε) Γεωγραφία
 - στ) Χαρτογραφία
 - ζ) Νομικά.
 - η) Κοινοβουλευτικά.
7. Η Κυπριακή συνεισφορά στη βιβλιογράφηση θεμάτων του ευρύτερου Ελληνισμού.
8. Γενικά θέματα.

Η κατάταξη των λημμάτων θα γίνει κατά αλφαβητική σειρά και όχι κατά χρονολογική. Αυτό θα γίνει σε συνέχεια. Αν από αδελφία δεν συμπεριλάβουμε μια ή περισσότερες βιβλιογραφίες παρακαλούμε τους αναγνώστες όπως μας υποδείξουν την παράληψη για να τη δημοσιεύσουμε στο συμπλήρωμα που θα γίνει στο τέλος της εργασίας μας. Οποιαδήποτε εκτενής συμβολή θ' αναφερθεί επώνυμα, Στην όλη μας προσπάθεια πολύτιμη υπήρξε η προσφορά των Κ. Χρυσάνθη και Ν. Παναγιώτου τους οποίους και ευχαριστούμε ιδιαίτερα.

ΑΒΓΗ

Χατζηθωμάς Ανδρέας, Ευρετήριο περιοδικού «ΑΒΓΗ» (1924—1925). Λευκωσία 1984. 24X17, σ. 50

Το ευρετήριο διακρίνεται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: Περιεχόμενα κατά τεύχος, Περιοχόμενα κατά συγγραφέα και Περιεχόμενα κατά θέμα. Η τελευταία κατηγορία υποδιαιρείται στα πιο κάτω θέματα: Ποίηση, Διήγημα, Πρόζα, Θέατρο, Μελέτη, Μεταφράσεις, Κριτική βιβλίου, Κριτικά σημειώματα, Τεχνικά σημειώματα, Εένη κίνηση, Συγγραφείς που γίνεται αναφορά σε βιβλία τους, Βιογραφικά σημειώματα, Σημειώματα, Γλωσσάριο, Εικόνες, ERRATA και Διάφορα. Στο ευρετήριο εμπεριέχεται επίσης πρόλογος του συγγραφέα, ιστορικό σημείωμα του περιοδικού, η πλήρης ταυτότητά του, σύντομο βιογραφικό σημείωμα των κυριότερων συνεργατών του, ημερομηνία έκδοσης και αριθμός σελίδων κάθε τεύχους.

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Λοής Ανδρέας Μ., Ευρετήριο «Κυπριακών Γραμμάτων» 1934—1956. Λευκωσία 1967. 25X19, σ. 122.

[Ανάτυπο από τη «Φιλολογική Κύπρο» 1967—1968].

Πρωτοδημοσιεύτηκε στη «Φιλολογική Κύπρο». Η κατάταξη του ευρετηρίου έγινε λέξη προς λέξη και χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος περιλαμβάνονται συγγραφείς και θέματα ταξινομημένα αλφαριθμητικά και στο δεύτερο μέρος τα περιεχόμενα χωρίζονται στα θέματα: Ποίηση, Θέατρο, Διήγημα, Πρόζα, Χρονογράφημα, Μελέτες, Κριτική βιβλίου, Ζωή και Τέχνη, Επιστολές, Διάφορα και Εικόνες.

ΚΥΠΡΙΑΚΑΙ ΣΠΟΥΔΑΙ

Χρυσάνθης Κύπρος, Αναλυτική βιβλιογραφία των «Κυπριακών Σπουδών» Τόμ. Α'—ΚΕ' (1937—1961), σ. 16.

[Εικοσιπενταετηρίς 1936—1961 των «Κυπριακών Σπουδών», Κύπρος 1962. 26X20, σ. 25—41].

Το ευρετήριο εμπεριέχεται στην Εικοσιπενταετηρίδα 1936—1961 των «Κυπριακών Σπουδών». Τα λήμματα καταγράφονται κατά συγγραφέα και κατ' αλφαριθμητική σειρά. Καλύπτει δε τους τόμους Α'—ΚΕ' (1937—1961).

Χρυσάνθης Κύπρος, Αναλυτική βιβλιογραφία των «Κυπριακών Σπουδών» Τόμ. ΚΣΤ'—Λ' (1962—1966), σ. 6.

[Τριακονταετηρίς 1936—1966, των «Κυπριακών Σπουδών», Κύπρος 1966. 25X19, σ. XIV—I].

Το ευρετήριο περιλαμβάνει τα λήμματα των τόμων ΚΣΤ'—Λ' (1962—1966) και εμπεριέχεται στην τριακονταετηρίδα των «Κυπριακών Σπουδών» (1936—1966). Η κατάταξη γίνεται κατά συγγραφέα και κατ' αλφαριθμητική σειρά.

Χρυσάνθης Κύπρος, Αναλυτικό ευρετήριο του Δελτίου της Εταιρείας Κυπριακών Σπουδών. Τόμ. ΛΑ'—Μ' (1967—1976). Λευκωσία - Κύπρου 1977. 25X19, σ. 16.

[Ανατύπωση εκ των «Κυπριακών Σπουδών» Τόμ. ΜΑ', 1977].

Το ευρετήριο περιλαμβάνει αποδελτίωση εργασιών και θεμάτων κατά συγγραφέα. Οι συγγραφείς τοποθετούνται κατά αλφαθητική σειρά και οι δημοσιεύσεις τους αριθμούνται ξεχωριστά του καθενός.

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Μιχαηλίδης Μ. Γ., Βιβλιογραφία Ν. Γ. Κυριαζή και ευρετήριο συγγραφέων των «Κυπριακών Χρονικών». Λευκωσία 1982. 25X19, σ. 69.

[Ανάτυπον εκ των «Κυπριακών Σπουδών», ΜΣΤ', 1982].

Το ευρετήριο περιλαμβάνει εκτός από την εργογραφία του Ν. Κυριαζή, τους συγγραφείς και συνεργάτες του περιοδικού «Κυπριακά Χρονικά» κατά αλφαθητική σειρά του ονόματός τους. Οι ξένοι συγγραφείς στο τέλος κατά τη σειρά του λατινικού αλφαβήτου, (επίμετρον Α'). Επίσης το ευρετήριο περιλαμβάνει ταξινομήση λημμάτων κατά τεύχος, (Επίμετρον Β').

ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΝΟΜΙΚΟΝ ΒΗΜΑ (CYPRUS LAW TRIBUNE)

Κληρίδης Κωνσταντίνος Λ., Ευρετήριο άρθρων του «Κυπριακού Νομικού Βήματος» εις την ελληνικήν, αγγλική και γαλλική δια τα έτη Α'—Θ'.

(Λευκωσία, Χ.Χ.) 28X17, σ. 28.

Το ευρετήριο του περιοδικού καλύπτει θέματα για τις χρονιές Α'—Θ', κατ' αλφαθητική σειρά. Περιλαμβάνει θέματα στα ελληνικά, αγγλικά και γαλλικά.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

Κυπριανού Χρυσάνθος Στ., Ευρετήριο των πρώτων πέντε τόμων της «Λαογραφικής Κύπρου» (1971—1975). 24X17, σ. 15.

[Ανάτυπον από το περιοδικόν «Λαογραφική Κύπρος» τεύχος Μαΐου—Δεκεμβρίου 1975, αρ. 14—15, Λευκωσία 1975].

Το ευρετήριο περιλαμβάνει τα δημοσιεύματα των πρώτων 15 τευχών του περιοδικού «Λαογραφική Κύπρος» που κυκλοφόρησαν από το 1971 ως το 1975. Τότε το περιοδικό κυκλοφορούσε κάθε τέσσερις μήνες. Η κατάταξη των λημμάτων γίνεται κατά συγγραφέα και κατ' αλφαθητική σειρά.

Κυπριανού Χρυσάνθος Στ., Ευρετήριο των δέκα πρώτων τόμων της «Λαογραφικής Κύπρου» (1971—1980). Λευκωσία 1980. 24X17, σ. 31.

[Ανάτυπον από το περιοδικό «Λαογραφική Κύπρος» χρονιά Ι', τεύχος 28-29-30, Λευκωσία 1980, σ. 205—236].

Το ευρετήριο αυτό περιλαμβάνει τα λήμματα των πρώτων δέκα τόμων του περιοδικού «Λαογραφική Κύπρος» και των πρώτων 30 τευχών του περιοδικού από

το 1971 ως το 1980. Στην αρχή του ευρετηρίου αναφέρονται οι συνεργάτες και ο γενικός υπεύθυνος του περιοδικού καθώς επίσης και η χρονολογία κυκλοφορίας του κάθε τεύχους. Η κατάταξη των λημμάτων γίνεται κατά συγγραφέα και κατ' αλφαριθμητική σειρά.

Κυπριακού Χρύσανθος Στ., Αναλυτική βιβλιογραφία του 11ου τόμου της «Λαογραφικής Κύπρου» Λευκωσία 1981. 13X17, σελ. 16.

[Ανάτυπο από τη «Λαογραφική Κύπρο» χρονιά ΙΑ' τεύχος 31, Ιανουάριος—Δεκέμβριος 1981]

Μετά τα δυο προηγούμενα ευρετήρια του ίδιου περιοδικού ακολουθεί το τρίτο που περιλαμβάνει τα περιεχόμενα του 11ου τόμου (1981). Κι αυτό ακολουθεί την ίδια κατάταξη λημμάτων δηλ. κατά συγγραφέα και κατ' αλφαριθμητική σειρά.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

Κυπριακού Χρύσανθος Στ., Ευρετήριο των πέντε πρώτων τόμων (1960—1965) του περιοδικού «Πνευματική Κύπρος». Λευκωσία - Κύπρος 1969. 24X19, σ. 106.

Το ευρετήριο είναι χωρισμένο σε δύο μέρη. Το πρώτο αναφέρεται στους συγγραφείς και στα θέματα αλφαριθμητικά και το δεύτερο περιλαμβάνει τα θέματα σύμφωνα με την ύλη και τους συγγραφείς. Χωρίζεται σε δέκα θέματα: Ποιήματα, Μελέτες—Δοκίμια, Θεατρικά, Σημειώματα - Ειδήσεις - Σκέψεις - Ταξιδιωτικά - Προσφωνήσεις - Χαιρετισμούς - Επιμνημόσυνα - Καλλιτεχνικά Νέα - Ψηφίσματα - Μουσική - Έρευνες - Αναμνήσεις - Εισηγήσεις, Πίνακες, Μεταφράσεις, Αφηγήματα - Νουβέλλες - Μυθιστορήματα, Επιστολές - Έγγραφα, Κριτικές, Διάφορα.

Το ευρετήριο είναι αφιερωμένο στους δημιουργούς του περιοδικού Φρ. Βράβχα, Κ. Μόντη, Τ. Φυλακτού, Α. Χριστοφίδη και Κ. Χρυσάνθη.

Παναγιώτου Νίκος, Αποδελτίωση εργασιών για Νεοέλληνες Λογοτέχνες (της Κύπρου και του ευρύτερου Ελληνισμού) που δημοσιεύτηκαν στους πρώτους είκοσι τόμους του περιοδικού «Πνευματική Κύπρος» (1960—1980). Λευκωσία 1980. 24X17, σ. 15.

[Ανάτυπο από το τεύχος 239—240 της «Πνευματικής [Κύπρου]»].

Όπως δηλώνει και ο ίδιος ο συγγραφέας το ευρετήριο δεν έχει θεματική ευρύτητα. Περιορίζεται στην αποδελτίωση των διαφόρων αναφορών γύρω από λογοτέχνες, Κυπρίους και Ελλαδίτες, που δημοσιεύτηκαν στους είκοσι πρώτους τόμους του περιοδικού. Στις αναφορές περιλαμβάνονται μελέτες, σχόλια, σημειώματα, συνεντεύξεις, επιμνημόσυνοι λόγοι και άλλα. Βιβλιογραφούνται 124 Ελλαδίτες λογοτέχνες και 30 Κύπριοι. Οι συνολικές καταγραφές ανέρχονται σε 449.

Παναγιώτου Νίκος, Αποδελτίωση των βιβλιοκρισιών που δημοσιεύτηκαν στους πρώτους είκοσι τόμους του περιοδικού «Πνευματική Κύπρος» (1960—1980). Λευκωσία 1980. 24X17, σ. 29.

[Ανάτυπο από το τεύχος 242—243 της «Πνευματικής [Κύπρου]»].

Στο ευρετήριο αυτό αποδελτιώνονται όλες οι κρίσεις και παρουσιάσεις βιβλίων. Επίσης αποδελτιώνονται οι περιγραφικές αναφορές και τα σχόλια που δημοσιεύτηκαν στην «Πνευματική Κύπρο» από την ίδρυσή της (1960) μέχρι το 1980. Αναφέρονται 342 κυπριακά βιβλία, 447 ελληνικά και ξένα. Οι συγγραφείς των οποίων τα βιβλία κρίθηκαν κατατάσσονται αλφαριθμητικά. Σε ξεχωριστή ομάδα, πάλι αλφαριθμητικά, ταξινομούνται τα βιβλία που αποτελούν έκδοση Οργανισμών, Υπηρεσιών, Σωματείων ή άλλων συνόλων.

ΠΑΦΟΣ

Λοής Ανδρέας Μ., Ευρετήριο του περιοδικού «Πάφος» Λευκωσία 1965. 24X18, σ. 43.

[Ανάπτυξη από τη «Φιλολογική Κύπρο» 1965, σ. 171—214].

Το ευρετήριο είναι χωρισμένο σε δύο μέρη. Το πρώτο περιλαμβάνει το γενικό αλφαριθμητικό ευρετήριο κατά συγγραφέα και ειδικά θέματα, το δε δεύτερο περιλαμβάνει τα θέματα: Ποίηση, Θέατρο, Διήγημα, Πρόζα, Μελέτη, Λαογραφία, Κριτική βιβλίου, Ποικίλια, Επιστολές, Εικόνες. Η αρίθμηση των σελίδων διατηρείται εκείνη της πρώτης δημοσίευσης στη «Φιλολογική Κύπρο» (171—214).

ΥΓΕΙΑ

Χρυσάνθος Κύπριος, Ευρετήρια των πέντε πρώτων τόμων της «Υγείας» (1970—1975). Λευκωσία 1975. 24X17, σ. 10.

[Ανάπτυξη από το περιοδικόν «Υγεία», τόμ. VI, αρ 31, σ. 21—31].

Η καταγραφή των περιεχομένων έγινε με δυο τρόπους:

- α) ευρετήριο περιεχομένων κατ' αλφαριθμητική σειρά συγγραφέων.
- β) αλφαριθμητικόν ευρετήριο περιεχομένων κατά θέματα.

Δε χρησιμοποιήθηκε η παραπομπή σε αριθμό τεύχους για να μην αυξηθεί ο αριθμός των αριθμών με πιθανότητα λαθών αντί για διευκόλυνση. Αυτό δηλώνει ο συγγραφέας στον πρόλογο του ευρετηρίου. Επίσης έχουν παραληφθεί οι παραπομπές σε συνήματα, που είναι δεκάδες δεκάδων, και σε φωτογραφίες με μη αυστηρώς ιατρικό περιεχόμενο.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

Κυπριανού Χρυσάνθος Σ., Αναλυτική βιβλιογραφία των εκδόσεων του Ελληνικού Πνευματικού Ομίλου Κύπρου. Λευκωσία - Κύπρος 1968. 24X18, σ. 16.

[Ανάπτυξη από τη «Φιλολογική Κύπρο» 1967—1968, σ. 243—258].

Το ευρετήριο εκτός από την αναφορά των αυτοτελών εκδόσεων του Ομίλου καλύπτει και αναλυτική βιβλιογραφία του «Δελτίου» που κυκλοφόρησε μεταξύ των χρόνων 1947—1948 έως το 1957—1958 και της «Φιλολογικής Κύπρου» από το 1960 έως το 1967—1968.

Η κατάταξη των λημμάτων γίνεται κατά συγγραφέα και με αλφαριθμητική σειρά αυτών.

Κ Α Θ Ε Μ Η Ν Α

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

Ο ΛΙΠΕΡΤΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΥ

«Όλοι μας κατατάσσουμε τον Δημήτρη Θ. Λιπέρτη μέσα στη χορεία των καθαρολόγων ή καθαρευουσιάνων ποιητών του 19ου αιώνα. Και μιά επισημάνση δέν γίνεται στην ποίησή του που είναι γραμμική στην πανελλήνια δημοτική γλώσσα κατά τον ίδιο αιώνα, με εξαίρεση την άπλη αναφορά από τον Α. Περγάρη. Μ' ένα πηδύμα όλοι μας εξαίρουμε τη διαλεκτική του ποίηση, με βάση την επιτυχία. Έπίσης ήταν συζητούμε την εμφάνιση της δημοτικής μας γλώσσας στην κυπριακή ποίηση απαιριθμούμε μιά σειρά όνόματα μ' ελάχιστο έργο ή άσήμαντο σέ ποσόν και ποιότητα χωρίς μυεία ανάμεσα σ' αυτά και του όνόματος του Λιπέρτη

«Ο Γεώργιος Μαρκίδης, ποιητής και δοκιμογράφος, από τους μαχητές για την έπιβολή της δημοτικής στη λογοτεχνία, τότε στα φοιτητικά του χρόνια, φίλιτατος του Λιπέρτη, για τον όποϊον έγραφε πολύ όξυδερκή και χρήσιμα κείμενα, σημειώνει στον Πρόλόγό του στα «Τζυπριώτικα Τραούδκια», Τόμος Ζ', τά έξής:

«Η «Χαλαρωμένη λύρα» λοιπόν και οι «Στόνοι» του Λιπέρτη έγράφησαν εις την έποχήν που δέν είχεν άκόμη κατασχύσει τό πνεύμα του δημοτικισμού... Ο Λιπέρτης άφου έγκατέλειπεν επί είκοσαετίαν και πλέον την καθαρευούσαν, ήρχισεν έκδόδων από τό 1923 «Τά Τζυπριώτικα τραούδκια» του, γραμμένα εις την

άμυγή και γνησίαν κυπριακήν διάλεκτον...» (Ίδε Δ. Θ. Λιπέρτη «Άπαντα, τά εύρισκόμενα», Κύπρος 1961, σελ. 169).

Αντίθετα ό Α. Περγάρης, φίλος του ποιητή και στενός συνεργάτης στο περιοδικό (Φιλολογική) «Πάφος», σημειώνει: πώς ό Βασίλης Μ. Χαηλίδης και ό Δημ. Λιπέρτης «δώσανε τό μεγάλο λάχτισμα στην καθαρεύουσα μεταφέροντας τό τραγούδι τους στην δημοτική...» (Α. Περγάρη «Ιστορία της Κυπριακής Γραμματείας», Λευκωσία - Κύπρος 1977, σελ. 47). «Όμως και ό Περγάρης δίνει, όρθά θέδαια, βάρος περισσότερο στη διαλεκτική τους ποίηση, χωρίς νά τους περιλαμβάνει στην χορεία των ποιητών, που γράψανε στην δημοτική (Διαγκούσης, Εύγένιος Ζήνων και άλλοι).

Πρόθεσή μας είναι σ' αυτό τό κείμενο νά τονίσουμε για καθαρά γραμματικολογικούς λόγους τη γλωσσικά πρωτοποριακή κίνηση του Λιπέρτη, συμπληρώνοντας κατά κάποιο τρόπο τό ενδιαφέρον που δείξαμε για αυτόν στην έκδοσή μας «Δημήτρη Θ. Λιπέρτης» (Ε.Π.Ο.Κ., Λευκωσία 1985). Στην έκδοση αυτή αναδημοσιεύουμε σημειώματά μας, στο όποιο αναφέρονται στίχοι του ποιητή στην δημοτική. Αυτόι δημοσιευτήκανε στην έφημερίδα «Ένωσις» (Λάρνακα) (φύλλο άρ. 212, 3/15 Μαρτίου 1889).

Σέ μιά κατοπινή ήμερομηνία ξανακοιτάξαμε τίς δυό πρώτες συλλογές του Λιπέρτη, τη «Χαλαρωμένη Λύρα» (1891), που χαρίζει ό ποιητής στον δάσκαλο και φίλο του Γερώνιμο Βαρλαάμ, και τη «Στόνοι» (1898), και παρατηρήσαμε τά έξής:

Ἡ συλλογή «Χαλαρωμένη Λύρα» περιέχει 20 ποιήματα, τὰ 15 στὴν καθαρεύουσα καὶ τὰ 5 στὴ δημοτικὴ. Ἡ συλλογή «Στόνοι» περιέχει 20 ποιήματα, τὰ 7 στὴν καθαρεύουσα καὶ τὰ 13 στὴ δημοτικὴ. Δηλαδή, τὰ 40 κωδικοποιημένα σὲ συλλογὲς ποιήματα τοῦ Λιπέρτη εἶναι γραμμένα τὰ 22 στὴν καθαρεύουσα καὶ τὰ 18 στὴ δημοτικὴ. Σημειώνουμε πὼς μερικὰ ποιήματα, γραμμένα στὴ δημοτικὴ, εἶναι πολὺστιχα. Ἀναφέρεται αὐτὸ γιὰ νὰ ὑπολογιστεῖ καὶ ἡ ποσότητα ὅταν θὰ γίνῃ ἰσύγκριση μὲ τὴν παραγωγή ἄλλων δημοτικιστῶν ποιητῶν τῆς Κύπρου, ποὺ προσβάλλονται ὡς πρωτοπόροι στὸν τομέα αὐτό.

Μὲ τὰ λίγα αὐτὰ τονίζεται ἡ θέση τοῦ Λιπέρτη στὴν ὀμάδα τῶν Κυπρίων ποιητῶν, ποὺ ἐκφραστήκανε καὶ στὴν πανελλήνια δημοτικὴ γλῶσσα, ἐδῶ στὴν πολὺ μακρυνὴ ἑλληνικὴ περιφέρεια (μάλιστα στὴν περίοδο τῆς ψυχαρακῆς κίνησης καὶ τῶν πρώτων ἐπισευγμάτων τῆς Νέας Ἀθηναϊκῆς Σχολῆς).

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Η «ΧΑΛΑΡΩΜΕΝΗ ΛΥΡΑ» ΚΑΙ ΟΙ «ΣΤΟΝΟΙ» ΤΟΥ Δ. ΛΙΠΕΡΤΗ ΚΑΙ Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΑ «ΑΠΑΝΤΑ, ΤΑ ΕΥΡΗΣΚΟΜΕΝΑ» (1961)

Πέρασε σχεδὸν μὲ εἰκοσπενταετία ἀπὸ τὴν ἐκδόση Δ. Θ. Λιπέρτη «Ἄπαντα, τὰ εὐρησκόμμενα» Κύπρος 1961 (τὸ βιβλίο τυπώθηκε στὴν Ἀθήνα) γιὰ νὰ ἐπισημανθοῦν παραλείψεις καὶ λάθη σ' αὐτή. Ἡ ἐπισήμανση ποὺ γίνεται τώρα μὲ τοῦτο τὸ κείμενο ἔχει γενικότερη σημασία σήμερα, γιατί μετὰ τὸ 1987 τὸ ἔργο τοῦ Δημήτρη Λιπέρτη θ' ἀνήκει στὸ κοινὸ καὶ θὰ μπορεῖ ὁ καθένας νὰ προσβῇ σ' ἐκδόσὴ του. Ὅμως θάταν φιλολογικὸ σφάλμα νὰ διακωμωστοῦν οἱ παραλήψεις

καὶ τὰ λάθη. Συνεπῶς κάποιος ἢ κάποιαι πρέπει νὰ κοιτάξουν μ' εὐσυνειδησία τὸ θέμα αὐτὸ καὶ νὰ γίνουν οἱ σχετικὲς διορθώσεις. Δυστυχῶς, ἡ ἔκδοση «Ἄπαντα, τὰ εὐρησκόμμενα» (1961) εἶναι κατὰ πάσα πιθανότητα ἢ πρὸ πρόσφορη γιὰ κάθε ἐκδότῃ, ἐπομένως θὰ εἶναι εὐκολο τὸ πάθημα νὰ ἀντιγραφοῦν τὰ λάθη.

Προσωπικὰ θ' ἀσχοληθοῦμε μὲ τὴ «Χαλαρωμένη Λύρα», ποὺ ὁ ποιητῆς ἀφιερώνει στὸ φίλο καὶ δάσκαλό του Ἰερώνυμο Βαρυκαλά καὶ μὲ τὴ δεύτερη συλλογὴ τοῦ Λιπέρτη «Στόνοι», ποὺ ἀφιερώνει στὸν Πανερωτᾶτο Μητροπολίτη Κιτιέων Κύριλλο.

2.

Ἡ συλλογή «Χαλαρωμένη Λύρα» ἀποτελεῖται ἀπὸ 36 σελίδες καὶ περιλαμβάνει 21 ποιήματα. Τὰ ποιήματα ἔχουν τίτλους καὶ μερικὰ ἀφιερώσεις. Ἐνὰ μόνο στὴ σελίδα 13 δὲν ἔχει τίτλο.

Σύγκριση τῆς πρώτης ἐκδόσεως μὲ κείνη ποὺ περιλαμβάνεται στὰ «Ἄπαντα, τὰ εὐρησκόμμενα» (1961) ἀποκαλύπτει τὰ ἑξῆς:

α) λείπει ἀπὸ τὴ δεύτερη ἔκδοση ὁ πρόλογος

β) σημειώνεται λαθησμένα ὡς χρόνος ἐκδόσεως τὸ 1890, ἐνῶ ὁ ὀρθὸς εἶναι 1891 (Λευκωσία)

γ) λείπουν ἀπὸ τὰ ποιήματα τὰ ἑξῆς: 1ον ποίημα: ἡ ἀφιέρωση «Τῷ φιλότατῳ μοι κ. Ε. Μ. ἐν ἀλλοδαπιῇ».

3ον : ἡ ἀφιέρωση «Τοῖς φίλοις Ε. καὶ Κ. Αἰτήσῃ τοῦ φίλου μου Μ. ΣΙΑΚΑΛΛΗ. καὶ ἀπὸ τὸν τίτλο ἡ λέξις «Αὐτοσχέδιον».

4ον : δὲν εἶναι στὴν πραγματικότητα «ἄτιτλο» ἀλλὰ σημειώνεται «Τῆ...».

5ον : στὴν ἀφιέρωση ὑπάρχει HUNTER καὶ ὄχι Χάντερ (ἐποουσῶδες).

8ον : πραγματικά άτιτλο χωρίς να σημειώνεται τούτο, άρα διευκολυντικός ό τίτλος στην β' έκδοση.

9ον : δέν είναι άτιτλο, αλλά σημειώνεται «Τή...».

9ον : τούτο είναι μετάφραση άπ' τά γαλλικά κι' ό ποιητής σημειώνει «Έκ τού Γαλλικού».

11ον : λείπει άπό τόν τίτλο τó «Άφιερώνεται τή φιλόμνη νεολαία τής πόλεως Λάρνακος (κατά τόν ήχοι «Εύδα'ς τόν κόσμον πλάσματα)».

15ον : λέπει άπό τόν τίτλο «Αιτήσει τού Φίλου μου... Δ.»

3.

Οί «Στόγοι» είναι ή δεύτερη συλλογή τού Δ. Θ. Λιπέρτη άποτελείται άπό σελίδας 40.

Σύγκριση τής πρώτης έκδόσεως με κείνη πού περιλαμβάνεται στα «Άπαντα, τά εύρισκόμενα» (1961) άποκαλύπτει τά εξής:

α) σημειώνεται λανθασμένα ως χρόνος έκδόσεως τó 1898, ένώ τó όρθό είναι 1899 (Λάρνακα).

β) Τó πρώτο ποίημα έχει τίτλο «Στιγμαί μελαγχολίας» και λείπει άπό τή συλλογή «Άπαντα, τά εύρισκόμενα», ή όποια άρχίζει με τó ποίημα «Πρός τας δεισποσύνας».

γ) Τó δωδέκατο ποίημα έχει τίτλο «Τή Θαναούση» και λείπει άπό τήν έκδοση τά «Άπαντα, τά εύρισκόμενα».

4.

Άσφαλώς δέν ενδιαφέρουν έδω τά τυπογραφικά λάθη, τόσο συχνά σέ μάς. Άλλά όί τίτλοι κι' όί άφιερώσεις έχουν φιλολογική ισσημασία και ταυτοχρόνως καθορίζουν τάσεις τής έποχής και δηλώνουν σχέσεις και κλίσεις τού ποιητή. Η παρά-

λειψη ή ή άλλαγή παραπλανούν. Έξάλλου, δύο ποιήματα για άγνωστο λόγο (πιθανόν λάθος) δέν περιλαμβάνονται.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

ΚΥΠΡΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΗ
«ΟΙ ΝΕΡΑΪΔΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ»
ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ ΠΑΠΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΥ
«ΠΑΝΤΑ ΜΠΡΟΣΤΑ»

Στις νέες έκδόσεις τώρα. Σήμερα θα παρουσιάσουμε έδυ διβλία για παιδιά. Τó πρώτο γράφτηκε άπό τόν Κύπρο Χρυσάνθη και τιτλοφορείται: «Οί Νεράιδες τής Κύπρου» και τó δεύτερο άπό τόν Παπασταύρο Παπαγαθαγγέλου και φέρει τόν τίτλο «Πάντα μπροστά». Τó κείμενο τής παρουσίαισης έγραψε ή Θέμις Θεοχάρους.

Και πρώτα τó διβλίό τού Κύπρου Χρυσάνθη «Οί Νεράιδες τής Κύπρου». Ό γνωστός συγγραφέας άσχολείται συστηματικά με τή συγγραφή έργων για παιδιά. Τά κείμενά του συνδυάζουν τή θαυεία άγάπη για τó μικρό άναγνώστη με τή σωστή παιδαγωγική προσέγγιση. Η πλούσια φαντασία, ό λυρισμός, τά μηνύματα τής αγάπης για τήν πατρίδα και τόν άνθρωπο, ή άπλότητα και ή σαγήνεια στην έκφραση είναι τά χαρακτηριστικά τών έργων του αυτών.

Τó διβλίό «Οί Νεράιδες τής Κύπρου» είναι ένα παραύθι, γραμμένο με ζωντάνια, κέφι και καταφανή προσπάθεια να τονιστούν οι πανάρχαιες έλληνικές ρίζες τών ανθρώπων τού νησιού. Ό Κύπρος Χρυσάνθη έχει κάνει μίαν πολύ προσεκτική έπιλογή τών όνομάτων, ώστε να δώσει τήν έλληνική ρίζα και τή διαχρονικότητα. Ξεκινώντας άπό τήν αρχαιότητα με τόν Κυνύρα προχωρεί στο Βυζάντιο με τήν Εύ-

δακία και τὸ Διγενῆ, γιὰ νὰ δώσει ἀργό-
τερα τὴν Εὐαθούλα.

Ἡ ὑπόθεση στρέφεται γύρω ἀπὸ τὴν
ἱστορία τοῦ βασιλόπουλου τῆς Πάφου Δι-
γενῆ, ποὺ νυμφεύεται μιὰ νεράιδα. Αὐτὸ
θὰ ἰδημοουργήσει ἀρκετὲς περιπέτειες, ἀλ-
λὰ ὅπως συμβαίνει πάντα τὰ παραμύθια,
ὅλα θὰ τελειώσουν καλὰ.

Τὸ κείμενο συνοδεύεται ἀπὸ ὠραία
εἰκονογράφηση τῆς Ρέας Κουμίδου Ἐρέλ.

Δίνουμε στὴ συνέχεια ἓνα ἀπόσπα-
σμα ἀπὸ τὶς «Νεράιδες τῆς Κύπρου»:

«Ἐπρεπε νὰ περάσεις κάτι ἀπότομα
θουὰ γιὰ νὰ μπεῖς στὴ χώρα τῶν νεράι-
δων. Κι εἶναι τούτη ἡ χώρα πάντα πρά-
σινη καὶ ἀνθισμένη. Δεξιὰ - ζεβρὰ τρέχου-
νε χαροῦμένα ποταμάκια μὲ καθαρὸ, κρυ-
στάλλινο νερό. Λεῦκες καὶ πεύκα ὑψώ-
νουνε γύρω τὸ παράστημά τους. Χορτάρια
ψηλά καὶ μαλακὰ σὰ βελούδο κόβουν σὲ
καμμάτια τὰ λειβάδια. Ἄνθη μυρίζουν
παντοῦ. Πουλιά σπαθίζουν τὸν ἀέρα ἢ
κελαηδοῦν στὰ κλώνια. Χιλιάδες ἄσπρα
περιστέρια χορεύουν στὶς στέγες τῶν χω-
ριῶν.

Στὴν εἴσοδο τῆς χώρας τῆς, τῆς νε-
ραϊδοχώρας, περιμένε ἡ βασίλισσα τῶν νε-
ραϊδων. Τὸ κόκκινο σύννεφο φάνηκε ψη-
λά. Ἐκοψε πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔφερε μπρο-
στὰ στὰ πόδια τῆς τὸ βασιλιὰ Διγενῆ.

—Καλῶς ὄρυσες, βασιλιὰ καὶ κύριέ
μου, στὸ νεραϊδοβασίλειό σου, τοῦ λέει μό-
λις τὸν ἀντίκρισε ὀλόρθο μπροστὰ τῆς.

—Καλῶς σὲ ἔρῃκα, βασίλισσα καὶ
ἀφέντρα τῆς καρδιάς μου, τῆς ἀπαντᾷ.
Περάσανε τὰ δέκα χρόνια καὶ δὲ μπόρε-
σα νὰ σὲ ξεχάσω.

Κι ἀγκαλιαστήθηκαν καὶ φιληθήκανε,
ἐνῶ τριγύρω πέφτανε τριαντάφυλλα καὶ
πετούσανε πουλιά.

Ὅταν ὁ Διγενῆς σήκωσε τὰ μάτια
τοῦ εἶδε δυὸ βήματα πρὸ πέρα ἓνα ξανθὸ

ἀγόρι νὰ κρατᾷ ἀπὸ τὸ χέρι μιὰ ξαν-
θούλα κορούλα. Ἡ καρδιά του χτυποῦσε
γρήγορα.

—Ποιοὶ εἶναι τοῦτοι οἱ ἄγγελοι; ρω-
τᾷ ὁ Διγενῆς τὴ βασίλισσα τῶν νεράιδων.

—Τὰ δυὸ παιδιὰ μας. Τοῦτος εἶναι
ὁ Κινύρας καὶ τούτη ἡ Εὐαθούλα. Ἐλα
κοτσά, Κινύρα μου. Ἐλα Εὐαθούλα...!

—Τὰ δυὸ παιδιὰ μου; Μὰ δὲν τὰ
ἴδωσες στὶς σκύλες;

—Ναί! Μὰ οἱ σκύλες ἤτανε βάργιες.

—Βάργιες;

—Ναί! Χρυσέ μου.

Στὸ μετὰξὺ πλησίασε ὁ Κινύρας.

—Καλῶς ὄρυσες, πατέρα, ἀπὸ τὰ μέ-
ρη τῆς Πάφου.

—Γιόκα μου!

Καὶ ἄρπαξε στὴν ἀγκαλιά του τὸν
Κινύρα καὶ τὸν φίλησε.

Καὶ τώρα στὸ βιβλίο τοῦ Παπα-
σταύρου Παπαγαθαγγέ-
λου «Πάντα μπροστὰ». Μετὰ τὸ
βιβλίο «Μὲ τὰ πουλιά», ποὺ περιλάμβανε
ποιήματα καὶ τραγούδια σὲ εὐρωπαϊκὴ
μουσικὴ γιὰ τὰ νηπαιγωγεῖα καὶ τὰ δη-
μοτικὰ σχολεῖα, ὁ λογοτέχνης συνεχίζει
τὴν προσφορὰ του μὲ ἐξήνταπέντε περὶ-
που ποιήματα καὶ τραγούδια γιὰ τὰ δη-
μοτικά, τὰ γυμνάσια καὶ τὰ θρησκευτικὰ
ἱδρύματα.

Γιὰ τὴν προστίμησή του στὸ εἶδος αὐ-
τὸ ὁ Παπασταύρος Παπαγαθαγγέλου ση-
μειώνει:

«Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες θεωροῦσαν τὴ
μουσικὴ δῶρο Θεοῦ καὶ τῆς ἀποδίδανε μα-
γικὴ ἰδιότητα. Ὁ Αἰνιστοτέλης μάλιστα
στὰ «Πολιτικά» του τῆς ἀποδίδει ἀνακου-
φιστικὴ καὶ θεραπευτικὴ δύναμη. Σὰν ἔ-
να μέσο πολὺ βοηθητικὸ γιὰ ἀνακούφιση
καὶ θεραπεία διαφόρων ἀσθενειῶν χρησι-
μοποιεῖται ἡ μουσικὴ καὶ στὴν ἐποχὴ μας
στὸ χῶρο τῆς ἰατρικῆς. Κι ἔχει τὴ δύνα-

μη ή μουσική να ξεκουράζει. Να φυγαγωγεί και να ξεκουράζει. Να δίνει χαρά και να ήθικοποιεί τον άνθρωπο. Ο μεγάλος Χριστιανός δάσκαλος και εκκλησιαστικός συγγραφέας Κλήμης ο Άλεξανδρεύς (Β' και Γ' αιώνας) συμβουλεύει να χρησιμοποιείται ή μουσική για τή δημιουργία ανθρώπινου ήθους και για στολίδι τής ψυχής.

«Άπτεόν ώρα μουσικής εις κατακόσμησιν ήθους και καταστολή».

Για τή δημιουργία ήθους μα και στολισμό τής ψυχής γράψαμε κι ήμεις τούτα τὰ τραγούδια μας».

Με αυτούς τούς στόχους ο ποιητής δημοσιεύει τὰ τραγούδια του σε έναν επιμελημένο τόμο, με τήν ευρωπαϊκή μουσική και τούς στίχους προβάλλοντας έντονα τὰ συναυσθήματα τής φιλοπατρίας, τής θρησκευτικότητας και τών θέσέων του για τή σωτηρία τής Κύπρου. Με τὰ τραγούδια του διδύλλου τὰ παιδιά και οι νέοι διδάσκονται τήν αγάπη πρὸς τήν πατρίδα, τήν ένάρετη ζωή, τή καθαία πίστη στὸ Θεό, τὸ σεβασμό στους θεσμούς που διέπουν τή ζωή του Έλληνα, τήν αγάπη πρὸς τή φύση και τὸν κόσμο.

Τὸ βιβλίο χωρίζεται στις ένότητες: Προσευχές, Ἄπο τίς γιορτές μας, Για τήν πατρίδα και τὸν άγώνα, Χριστιανικά ήμβαιήρια.

Ἄπο τή ζωή και τή φύση. Τὰ ποιήματα συνοδεύονται από ώραία σχέδια τής Στέλλας Πισσαρίδου. Τὰ δακτυλογράφησε ή Μαρούλα Πισσαρίδου.

Δίνουμε στή συνέχεια τὸ ποίημα «Στῆς νίκης τή χαρά»:

Για μαζή ζωή, άγνή ζωή,
θλοι μαζί κινούμε,
ποθοίμε ν' άνεδοίμε
σε άπάτητες κορφές.

Είναι ο θρόμος μας στενός
μα ο κόπος δέ μας σκιάζει:
γλυκά ο Χριστός προστάζει:
Ἐμπρός και πάντα εμπρός.

Τῆς άρετῆς ή όμορφιά
μεθάει τήν ψυχή μας,
τρανή να ή θέλησή μας
και άσάβην ή καρδιά.

Δίπλα θαδίζει: ο Ἄρχηγός
άνίκητος κι ώραίος
Κοντά Του ο κάθε νέος
γίνεται «γυιός φωτός».

Μαζί Του άς πάμε σταθερά,
άλύγιστα, γενναία
με τὸ Σταυρὸ Σημαία
στῆς νίκης τή χαρά.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Λ ε ό γ τ ι ο υ Χ α τ ζ η κ ώ
σ τ ι α, Ψ α λ μ ο ί (τευχος 5) σελ. 30, Λευκωσία 1985, Συμπληγάδες (Ποιήματα) σελ. 34, Λευκωσία 1985, Στὸ νησί τῆς Κίρκης (Ποιήματα) σελ. 34, Λευκωσία 1984.

Τὸ πρῶτο από τὰ τρία αυτά πρόσφατα βιβλία του Λεόντιου Χατζηκώστα άποτελεϊ συνέχεια (πέμπτο τευχος) στήν προσπάθεια του συγγραφέα να συμπληρώσει τήν μετάφραση τών Ψαλμών, του γνωστου και πολυ άγαπητου αυτού βιβλίου τῆς Παλαιάς Διαθήκης. Στὸ βιβλίο επιχειρεϊται μετάφραση ένός από τούς σημαντικότερους (που συμβαίνει να είναι και ο έκτενέστερος) από τούς Ψαλμούς, του 118ου. Οι 176 στίχοι του άποδίδονται με 340 άνομοιοκατάληκτους δεκαπεντασύλλαβους, όπως οι άκόλουθοι:

Τὰ χείλη μου μ' εύλόθεια έγκώμο
θα Σου φάλλουν,

τά θεῖα Σου θελήματα ὅταν θά μὲ δι-
δάξεις.

Ἡ γλώσσα μου τὸν ἅγιο Σου τὸ λόγο
θά κηρύττει
γιατὶ ἢ κάθε Σου ἐντολὴ ἄκρα
δικαιοσύνη.

Σὰν πρόβατο πλανήθηκα ἔξω ἀπ' τὸ
κοπάδι·

τὸν δοῦλο Σου ἀναζήτησε πού 'δῶ και
κει πλανιέται,

γιατὶ ποτὲ 'δὲν ξέχασα ἐγὼ εἰς ἐντολὰς
Σου.

Στὴν μετάφραση προτάσσονται «Προ-
λεγόμενα» μὴ ἐκτενὴς εἰσαγωγή. Στὴν
εἰσαγωγή αὕτὴ ὁ ἀρχιμ. Λεόντιος Χατζη-
κώστας πραγματεύεται τὴν φιλολογικὴ
πλευρὰ τοῦ Ψαλμοῦ ὅσον ἀφορᾷ τὴν πα-
τρότητά του, τὸν χρόνο τῆς συγγραφῆς
του, τὴ σχέση του μὲ τοὺς ἄλλους Ψαλ-
μούς, τὴν λειτουργικὴ του χρῆση, τὴν
γλώσσα του καὶ τὴν ὁμὴ του. Σ' ὅλες
τις παρατηρήσεις καὶ τὰ συμπεράσματα
τῶν «Προλεγομένων» ὁ συγγραφέας συνδυ-
άζει μὲ ἐπιτυχία τὴν ιδιότητά του ὡς θεο-
λόγου—λειτουργοῦ τοῦ Ὑψίστου καὶ ὡς
φιλόλογου—λογοτέχνη.

**

Ἡ καθαρὰ λογοτεχνικὴ φύση τοῦ
Λεόντιου Χατζηκώστα ἀναδεικνύεται: στὰ
ἄλλα δυὸ (ποιητικὰ) βιβλία του, τὶς
«Συμπληγάδες» καὶ «Στὸ νησί τῆς Κίρ-
κης». Μὲ μιὰ ποίηση λιτὴ, μέσα στὰ μέ-
τρα τῆς σύγχρονης τεχνοτροπίας καὶ μὲ
κάποια ἔγχη καθαρισμοῦ, μὲ παρρησία καὶ
μὲ προσέγγιση θεμάτων αἰώνιων ἀλλὰ καὶ
ἐπίκαιρων (ὅπως εἶναι τὸ κομμικοτραγικὸ
παρὸν τοῦ νησιοῦ μας), ὁ ποιητὴς γράφει
ὄχι μόνον «χάριν τῆς τέχνης» ἀλλὰ καὶ
γιὰ νὰ περὶ ἀλήθειες πρὸς ὄλους — ὅπως
παριβάλλει στὸ ἔργο τῆς Ποίησης.

Θρησκευτικότητα, στοχασμὸς, παραι-
νετικὴ διάθεση, γνωσιολογία, κάποτε εἰρω-
νεῖα καὶ σαρκασμὸς χαρακτηρισρίζουν τὸν
ποιητικὸ τοῦ λόγο, πού ἐπιτυγχάνει συ-
χνὰ τὴν καίρια διατύπωση. Ἀξιοσημείω-
ται εἶναι οἱ παραλληλισμοὶ — συσχετί-
σεις πού κάμνει ἀνάμεσα στὰ παρόντα καὶ
τὰ συμβάντα ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη,
πού θαθαίνουσι τὸ νόημα τῶν ποιημάτων.
Πολλὰ ἐξάλλου ἀπὸ τὰ ποιήματα τῶν δυὸ
ποιητικῶν συλλογῶν, πού θὰ μπορούσαν
νὰ χαρακτηριστοῦν «πολιτικά» μὲ τὴν εὐ-
ρύτερη σημασία τοῦ ὄρου (δειήματα: Ἀ-
δέξιο Ξεκίνημα, Κίθωτος τῆς Διαθήκης,
Κύριε εἰ ἦς ὦδε, Πλατεῖα Ἐλευθερίας,
Φῶς στὴ σήραγγα, Δολλάρια, Ἀφγανι-
στάν, Φώκλαντ, Ἀδερφοποιητοὶ Νενίκη-
καμεν καὶ ἄλλα), εἶναι ἐνδεικτικὰ τοῦ
ἀνήσυχου πνεύματος τοῦ ποιητῆ τους, πού
κλεισμένος τὸν περισσότερο καιρὸ στὸ μο-
ναστήρι τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, κρατεῖ ἀγρυπνα
τὰ μάτια καὶ τὴ συνεύρησή του πρὸς ὅ,τι
συμβαίνει στὸ νησί μας καὶ στὸν παγκό-
σμιό χώρο.

Κραυγὴ ἀγωνίας μιᾶς γρηγορούσας
φυγῆς θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηριστεῖ μ'
ἓνα λόγο ἢ ποίηση τοῦ Λεόντιου Χατζη-
κώστα. Μακριὰ ἀπὸ ἀτομικὰ κλαυθμηρί-
σματα, λεωτικὸς ἀκροατισμὸς καὶ ἐκ-
ζητήσεις, ἀκούεται ὡς παρήγορος ἤχος
μέσα στὴν ἔρημο τῆς «σιωπῆς» γύρω μας.
Τυχὸν ἀτέλειες πού θὰ εὑρίσκε κανεὶς
στὴν τεχνικὴ τῶν ποιημάτων, ἀν τὰ με-
τροῦσε «μὲ τὸν πῆχυν τῶν αἰσθητικῶν κα-
νόνων» (Κ. Παλαμᾶς), εἶναι τριτεύου-
σας σημασίας.

Παραθέτω δυὸ μικρὰ δειήματα τῆς
ποίησης αὐτῆς:

Γιὰ πάντα νὰ εἰλικύει ἢ κορφῇ.
τὸ πρόδλημα τὸ πῶς ἐκεῖ θ' ἀνέθεις.
Ἀπόρριψε ἐξαρχῆς τὰ ξένα θεϊκανίμα

πού είναι ύποπτα και πάμπολλα στοιχίζουν.
Βαθμούς χαριστικούς μη λαχταρήσεις
πού την ψυχή άνεπούλωτα πληγώνουν
(Τίς Μείζων)

Κύριε, στο πλάι μας αν ήσουν
δὲ θὰ γευόμασταν τῆς θλίψης τὸ ποτήρι.
Δὲ θὰ τουρκεύανε ὁ Χρυσώστηρος
ὁ Ἅγιος Ἀντρέας καὶ ἡ Γλυκιώτισσα.
Δὲ θάχαμε νεκρούς κι ἀγνοουμένους
μὰ θάμασταν νοικακυρατοὶ σ'τὴ φωλιά μας.
Ὅμως πικρὴ ἢ ἀλήθεια κι ἄς μὴ κρύβεται:
Ἐμεῖς ἔπ' τὴν ψυχή μας σ' ἀποδιώξαμε...
Κρήμα πού ἔγκαιρα δὲν βρέθηκαν
Μάρθες, Μαρῖες ἔπ' τὸν κύκλο μας
νὰ Σὲ καλέσουν ἔπειγόντως
ἀπ' τὴν ὑπερροία πού Σὲ στείλαμε.
Καὶ τώρα πιά ὁ Λάζαρος
ἔχει: στὸν τάφο πολυήμερος.

(Κύριε, εἰ ἦς ὦδε)
Γ. ΚΑΤΗΚΩΣΤΗΣ

Μιχαλάκη Ι. Μαραθεύτη:
Φωνές αγωνίας κι ελπίδας.

Τούτη την ώρα η Κύπρος δεν είναι
ένα νησί· δεν είναι μια αμοραία ελληνική
ἐπαλξη· είναι ο Τολγοθάς του Ελληνισμού·
το σύγχρονο Μεσολόγγι.

Μέσα απ' αυτό το σύγχρονο Μεσολόγγι,
που γύρω του οι κόκκινες σημαίες
με το μισοφέγγαρο αποτελούν «μαρτύριο
και μαρτυρία της ηθικής εξαχρείωσης
της οικουμένης, έρχονται οι «φωνές» του
Μιχαλάκη Μαραθεύτη, μιὰ καλογραμμένη
ποιητική συλλογή, τυπωμένη στη μαρτυρική
Λευκωσία με το δίστημο τίτλο
«Φωνές αγωνίας κι ελπίδας».

Είναι οι: «Φωνές αγωνίας κι ελπίδας»
όχι μονάχα του ποιητή, του Έλληνα
ποιητή, αλλά οι φωνές ολόκληρου του Ελ-
ληνισμού. Ο Μιχαλάκης Μαραθεύτης, ο
ένκαυτος παιδαγωγός, ο Δευθυντής της
Παιδαγωγικής Ακαδημίας Κύπρου, ο κα-

ταξ:αμμένος πνευματικός άνθρωπος, με τη
φλογισμένη συνείδηση της Φυλής θραινεί
και: φωνάζει: σ' όλους εμάς να μη σκύ-
ψαμε το κεφάλι. Αυτός ξέρει και: μας δε-
βαιώνει πως,

«των καιρών οι καταγίδες
της Κύπρου την ψυχή δεν άλλαξαν,
δεν μπόρεσαν ν' αλλάξουν».

Γι' αυτό το λόγο, ομιλοῦμαι με δεβαιότητα

«Και μόνο: σαν βρεθήκαμε
μπροστά στην αναπάντεχη τη συμφορά
μας
με πόνο σκύψαμε βαθύ στον εαυτό μας.

Και τότε είδαμε τον πλούτο της ψυχής
και σιωπηλά «το μέγα λόγο» είπαμε:
—«Εμπρός για τον καινούργιο κόσμο».

Η Κύπρος «η γλυκειά Χώρα» με ανοιχτές
τις πληγές θρηνεί κι ο ποιητής τη ρωτά

«Γιατί θρηνείς Πατρίδα μου;
Για των εχθρών σου τ' ανελέητα
χτυπήματα πονείς,
ή των παιδιών σου τ' ασυγχώρητα
τα σφάλματα σε θλίβουν;...».

Έστερα, εκφράζοντας το πανελλήνιο πνεύ-
μα, ο λόγος του θα γίνει παρηγορητικός

«Κάνε κουράγιο αδερφή,
κι η μπόρα που 'ρθε απ' το Βοριά
με τον Αστίλα
θα περάσει. Εδώ η παραδόση
με τη ισκληρή ζυμώθηκε τη γη
κι αθάνατη έδωκε φυλή στον τόπο.

.....
Καινούργια ξαστεριά και πάλι θ' ανα-
τελεί
και το χορό της λεφτεριάς θα σύρουνε
ξανά
οι νιοι κι οι νιες...».

Τούτη η παρήγορη φωνή είναι η φωνή του Ελληνισμού που αιώνες αγωνίζεται για αξιοπρέπεια και λευτεριά. Αυτά τα δυο χαρακτηριστικά γνωρίσματα του αληθινού ανθρώπου, του ακέραου Έλληνα, η λευτεριά και η αξιοπρέπεια, είναι οι δυο πόλοι γύρω από τους οποίους κινούνται όλα τα ποιήματα της συλλογής. Κι όλα μαζί, και τα 51, σαν όμορφες καλοδουλεμένες ψηφίδες, συμπληρώνουν ένα όμορφο ψηφιδωτό που μιλεί στην καρδιά μας

«Παιδί μου, στο δρόμο σου
πολλές φορές θα νικηθείς.
Δεν είν' αυτό ντροπή.

Να εύχεται αυτός που θα ναι ο νικητής
να μην είναι τα ίδια σου τα πάθη,
γιατί διπλή θα είν' η συμφορά».

Καταδικάζει τον παραμερισμό της καρδιάς, προβάλλει τις αιώνιες αξίες και μας θυμίζει ότι

«Τώρα που τους φραγμούς συντρίψαμε
κι όλα τα κάναμε να φαίνονται
σαν «ξέφραγο αμπέλι»
τώρα ιδιαιτυώνουμε πως δίχως τους
φραγμούς
αμπέλι δεν υπάρχει...».

Ομολογεί ακόμη ότι του ανθρώπου ο πλούτος είναι: σίγουρα

Του παιδιού το χαμόγελο
της μητέρας το χάδι,
του διαβάτη το χαίρετε,
του σπιτιού η γαλήνη.
Των πουλιών το κελιάδιμα,
του ίδουνού το θυμάρι,
της φλογέρας το λάλημα,
του Χειμώνα το τζάκι...».

Η σύγχρονη τεχνολογία, που νεκρώνει το συναίσθημα, που σκληώνει τον

άνθρωπο, που γίνηκε αφορμή να χάσουμε «ο ένας τον άλλο», δίδει αφορμή στον ποιητή να μιλήσει με πραγματική αγωνία

«...Να τους και πάλι τους θάρσαρους!
Πώς εμπήκαν στα σπίτια μας
κι αιχμαλώτισαν τα παιδιά,
τις γυναίκες μας,
και πολύ πιο φριχτό, αιχμαλώτισαν
την ψυχή μας την ίδια;

Ποιός την πόρτα αφήκε αφρούρητη;
Κι ο φρουρός στο κατώφλι ακίνητος
απορεί πώς περάσαν οι θάρσαροι.
Για τηλεοράσεις στο σπίτι
ο φρουρός δεν εγνώριζε τίποτα».

Πάνω απ' όλα όμως η συλλογή «Φωνές αγωνίας κι ελπίδας» είναι οι κραυγές μιας άγριπτης ψυχής, και μιας ακοίμητης συνείδησης, που αισθάνεται τη μοναξιά των καιρών μας κι αντιμετωγεται τα είδωλα του σύγχρονου κόσμου, καθώς και οι ελπίδες για ένα φωτεινό αύριο.

«Ποιος ξέρει πώς θα νοιώθαμε τώρα
δίχως των καιρών τα χτυπήματα
που μας πλάσαν ζεστή την καρδιά!

Ποιος ξέρει τι θα ήμαστε τώρα
δίχως των καιρών τα χτυπήματα
που μας μάθαν τι θα πει προσμονή και
ελπίδα».

ΒΑΣΙΛΗΣ Γ. ΧΑΡΩΝΙΤΗΣ

Ελευθερίας Παπαδάκη:
«Πεζός λόγος σε πρώτο πρόσωπο», Θεσσαλονίκη 1983.

Γύρω από δύο κεντρικούς άξονες κινείται το νέο έργο της κ. Έλευθερίας Παπαδάκη «Πεζός Λόγος σε πρώτο πρόσωπο», τυπωμένο πρόσφατα στη Θεσσαλονίκη. Ο πρώτος άξονας αφορά το έγκυκλο-λεμμένο σύγχρονο παιδί, το μικρό διοπαιχτή, που σε δύσκολες ώρες γερμανικής

σκληραβιάς, μόνον, κατόπιμονο, όρφανό ή παραιοσηριακισημένο, ήπρωστατέυτο πάντως, πολυσοσε τσιγάρα ή ήκαυε ότιδηήσοτε ήλλιο, για να ζήσει. Με το ισόμα λουπόν ενός τέτοου παιδιου, του μικρου λ.χ. ήρωα του βιβλιου, του Νικαλη, μάς μιλάνε δλα τα ήγκαταλειμμένα στην τύχη τους παιδιά της γής, για να μάς πουν και να μάς φωνάζουν, παριαπονεμένα τάχα ή ήξοργισμένα: «Γιατί μάς αφήσατε μόνα στη ζωή; Γιατί μάς αφήσατε να ρουφήξουμε μονάχα τον πόνο της;» Μάς θυμίζουν ήτσι τα παιδιά τουτα την ευθύνη μας, ήτε γονεις ήμιαστε, — καλή ήρα ίσων τη μάνα του ήθικα παραιοσηριακισημένου Κωιστάκη, — ήτε δασκάλιοι, ήτε ή κοινωνία δλόκληρη.

Αυτά ως πρός τον πρώτο κεντρικό ήξονα του βιβλιου. Ο δεύτερος ήξονάς του είναι διδαχτικότερος: μάς διδάσκει πόσο πολύ την ήξίζουν τα παιδιά τη συμπαράστασή μας, την ήγάπη μας, την ήθικη και την ήλική μας βοήθεια, και πόσο ευηνώμονα στέκουν αντίκρυ της. Και για τουτο ήσως, ό ήξονας τουτος μάς ήπει και σε κάποιους πιο αυσιόδοξες σκέψεις: ύπάρχουν ήχι μόνο δυνατότητες, μά και πρόπο: για να σωθει, να ήξυτηρηθει ήστω και να βελτιώσει αισθητά τη θέση του το απόπαιδο τουτο της σύγχρονης κοινωνίας. Άρκει να βρεθουν ήκπαιδευτικοί, πολιτικοί και πολιτιστικοί παράγοντες ή συλλογικοί φαιεις, ήδρόματα ήστω ή και μειμονωμένα άτομα, που ν' ήναλλάθουν το θεάρεστο τουτο ήργο. Η συγγραφείας, διπλωματούχος ξεναγός, καθηγήτρια της Δραματικής Σχολής του Ώδελίου Θεσσαλονίκης, όργανώτρια ήκπαιδευτικού και ήκπολιτιστικού Θεάτρου σε μακεδονικά ήγροτικά κέντρα, ήνήκει ήναμφισόητητα ισούς ήνθρωπιστικούς τουτους φορεις. Και παρόμοια ήργα της μάς ήφηγείται στα 17 πεζά κείμενα

του μικρου τόμου της «Πεζός Λόγος σε πρώτο πρόσωπο», που ή φιλολογική ήπισημη θα χαρακτηήριζε ήφηγήσεις και ήχι διηγήσεις, ήκριβώς γιατί πρόκειται για πεζό λόγο σε ΠΡΩΤΟ πρόσωπο, και ήχι σε τρίτο. Η ήπαφή της Παπαδάκη με την ήμειση παραιοσηριακισητητα μάς ήλιθερης ήποχής ήίνει ιστή γραφή της ήχι μόνο την απλότητα, μά και την ήνεση να μάς ήφηγηθει χαρακτηριστικά περυστατικά ήγκαταλειμμένων νεαρών ύπάρξων, ήλλα και παράλληλα κοινωνικής μέριμνας για αυτά τα παιδιά, ήκόμα και κατ' τους δύσκολους καιρούς που ό βουλγαρικός φασισμός του 1941—1944 κατέηχε την ήλληνηκή ήνατολική Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη. Και είναι συμπαθέστατη, — γιατί ήχι και ήδδαχτική; — ή ήπομημείωση παρόμοιας ήθνικής και πολιτιστικής ήράσης. Μόνο που θα ήλάιμε την πεπερμαμένη, την ηγεύουσα ήδω και 40 τόρια χρόνια στα γραμμικά μας συγγραφεία, περυσότερο παραιοσηριακισημένη σε κάποιους κανόνες γραφής, που ό ήδιος ό Τριανταφυλλίδης μάς τους ήίχε ήδιδάξει ήπό τη συμπτρευούσα. Δέ γράφουμε π.χ. «οί ήποστολές διαδεχόταν», ήλλα διαδέχονταν, ήτε «τά σκέτες παιζόταν», ήλλα παιζόνταν, και τα λοιπά. Ακόμα, δέ λέμε ήτε γράφουμε το Κώστα, τη Παραιοσηριακιση (χωρίς νι στο ήρθο) ήλλα τοΝ Κώστα, τηΝ Παραιοσηριακιση (με νι στο ήρθο) και τα λοιπά. Η Χρυσάνθη Ζιτσαία, που ή Παπαδάκη μελέτησε το ήθογραφικό στοιχείο στο ήργο της, θα μπορούσε, πιστευουμε, να της τά ύποδείξει αυτά. Πολύ περυσότερο που ή Παπαδάκη ισημείωσε μερικές καιριες παρατηρήσεις για τη λαμπρή ποιήτρια και πεζογράφο Χρυσάνθη Ζιτσαία: πώς ή Ζιτσαία λογουχάρη δέν ήκαμε ήδικά ήθογραφία. Το ήθογραφικό στοιχείο ήναύπαρχει ήέδαινα στο ήργο της, ήκόμα και στο ποιητικό.

Είναι όμως θγαλιμένο το στοιχείο τουτο
μέσ' από τὰ βιώματά της, σάν μιὰ πηγαία
ἀνάγκη πνευματικῆς ἔκφρασης.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΚΟΣ

Κύπρου Χρυσάνθη: Ἡ εὐ-
τυχία τῆς γῆς, ποιήματα, Λευκωσία 1983.

Ἡ κουρασμένη διήγηση τῆς μέρας
τοὺς ἤχους ἐξαντλεῖ,
φέρνει τὸν ὕπνο μὲ ὕκνιθους
καὶ τὴ σιωπῆ.

Πόση θωπεῖα μὲς στὰ μαλλιά σου
καὶ πόσος ἥλιος,
καὶ πόσο ἀηδὸνι μὲς στὶς λέξεις σου,
ποὺ θρέχουν τὴ ζωὴ μὲ παπαροῦνες,
πόσος Θεός, πόσος Θεός...

Κι ἐγὼ νὰ σοῦ μιῶ γιὰ τὶς πορεῖες
τοῦ ἡλίου
μικρὸς ποιητῆς ἀπὸ τὴν Κύπρο.
(Πόσος Θεός)

Εἶναι βέβαια σχῆμα ποιητικοῦ λόγου
τὸ «μικρὸς ποιητῆς», διότι ὁ Κύπριος Χρυ-
σάνθης εἶναι ἀπὸ τοὺς κορυφαίους ποιητές.
Ἡ «Εὐτυχία τῆς γῆς», εἰκοστὴ ἔκτη ποιη-
τικὴ συλλογὴ, περιλαμβάνει τέσσερα μέ-
ρη: Τὶς Μικρὲς ἀνταρσίες, τὰ Γαλάζια
χρώματα, τὶς Γεωμετρίες καὶ τὰ Λυρικά
δραμολόγια. Παράλληλα ὁ ποιητῆς ἔχει
δημοσιεύσει θεατρικὰ ἔργα, πεζὰ καὶ κρι-
τικὲς ἐργασίες. Ἀλλὰ καὶ πλῆθος οἱ κρι-
τικὲς ποὺ ἔχουν ἀξιολογήσει τὸ θαυμαστὸ
σὲ ὄγκο καὶ ποιότητα ἔργο του καὶ οἱ ὁ-
ποῖες μάλιστα ἔχουν κυκλοφορήσει σὲ βι-
βλίο. Δημιούργημά του ἐπίσης ἡ «Πνευ-
ματικὴ Κύπρος», ποὺ ἐκδίδεται στὴ Λευ-
κωσία 24 χρόνια, μὲ ἐκानοποιητικὴ κυκλο-
φορία καὶ στὴν Ἑλλάδα.

Ὁ τίτλος τῆς συλλογῆς κατὰ τὴ
γνώμη μας δὲν εἶναι συμβολικός. Κυριο-
λεκτεῖ. Μιὰ γόνιμη ἀναπόληση τῶν περα-
σμένων μὲ συχνὲς «ἐπιστροφὲς στ' ὄρατο

κρᾶσι τῶν εἰκοσὶ μας χρόνων», ἓνα «λυ-
ρικὸ δραμολόγιο» στὶς «λεηλασίες» καὶ
«στὰ ὄνειρα τῆς νύκτας», ἀποτελοῦν πολ-
λὲς σελίδες τοῦ βιβλίου. «Κι ὅταν θὰ ῥθει
τὸ μήνυμα τῶν οὐρανῶν μὲ στίχους θ' ἀ-
ποχαιρετήσω τὴν εὐτυχία τῆς γῆς». (Στί-
χους, στίχους). Πολὺ ἀνθρώπινος, πολὺ
τροφερὸς ὁ λυρικός λόγος τοῦ Κύπρου
Χρυσάνθη αἰχμαλωτίζει τὴν προσοχὴ μας
καὶ μᾶς χαρίζει ὑψηλὴ, αἰσθητικὴ χαρά.
Ἡ ἀνάπλευση ὠραίων στιγμῶν τοῦ παρελ-
θόντος εἶναι: μιὰ κρήνη ποὺ ἀρδεύει καὶ
τὶς σύγχρονες ὥρες καὶ τὶς ὁμορφαίνει:
«Στὶς πονηρὲς ἀκρογιαλιές / πόσοι μῆροί
θλαστῆσαν ἀπ' τὸ κύμα, / τί ἐξαισία νιά-
τα μὲ πολὺ Θεό, / τί καθαρὰ φωνήεντα!»
(Στὶς πονηρὲς ἀκρογιαλιές).

Ἐνα ὑπαρξιακὸ ρίγος διατρέχει τὴ
συλλογὴ καὶ ὅλα τὰ ποιήματα, «σάν κα-
θαρὰ φωνήεντα» («καθαρὰ, ἑλληνικά, ἀρ-
χαγγελλικὰ φωνήεντα» διασταυρώνονται
στὶς σελίδες μ' ἐκδηλοῦνται συμβολισμὸ), ἀπο-
καλύπτουν τὶς ψυχικὲς διεργασίες τοῦ ὄν-
τιμου. Ἡ μεταφυσικὴ ταραχὴ ὑποδη-
λώνεται ἐπιγραμματικὰ καὶ λιτά: «Ὁρατο
νὰ καρτερᾶς τὸ θάνατο μ' ὀλόνοχο που-
κάμυσο» (Προχωρημένα χρόνια). «Περά-
σαμε τὴν ἐποχὴ τοῦ κόκκινου κρᾶσι τοῦ
τῆς ὁδοπορίας» (Τὰ Γράμματά σου).
«Λοιπὸν, στοὺς ἀριθμοὺς δὲν δίνω τὴ ζωὴ.
Τὴν παίρνω ἀπὸ τὸ πέτο καὶ τραβάμε ἐ-
κεῖ π' ἀνθίζουν τὰ χαμόγελα κι οἱ συλλο-
γὲς τῶν καθαρῶν ἀνθρώπων» (Μικρὴ ἀν-
ταρσία).

Ὁλη ἡ ἑλληνικὴ παράδοση, σάν οὐ-
σιαστικὸ περιεχόμενον, ἀλλὰ καὶ τρόπος
γραφῆς, διαπιστίζει τὴν ποιότητα τοῦ Κύ-
πρου Χρυσάνθη, τὴ χρωματίζει καὶ τὴν
ἀνυψώνει. Στους ὠραίους στίχους τοῦ ποι-
ήματος «Σούνο» ὁ ποιητῆς διαλέγεται μὲ
τὶς κολόνες τοῦ ἀρχαίου καιοῦ, οἱ ὁποῖες
σάν χορδὲς ἐρεθίζουν τὴ φαντασία του, κι

Έτσι τραγουδάει με την «κιθάρα των ανέμων». Η παρομοίωση αυτή πιστεύουμε ότι οφείλεται σε σύμπτωση κι όχι σε συνειδητή επίδραση από το ποίημα του Σεφέρη «Επί άσπαλάθων...» (Νέα Κείμενα, 2 - 1971, Κέδρος), όπου διαβάζουμε «Απόμακρα οι άρχαϊες κολόνες, χορδές μιας άρπας άντηχοϋν άκόμη...». Άς σημειωθεί ότι στο θεατρικό έργο «Η δίκη της Φρύνης» (έκδ. «Ελληνικό Βιβλίο» 1970) ο γνωστός ποιητής, κριτικός και θεατρικός συγγραφέας Δημήτρης Σιατόπουλος παρομοιάζει αυτός πρώτος (το έργο παρουσιάστηκε στο Ραδιόφωνο το 1968) τις άρχαϊες κολόνες με λύρα: «Οι κίονες του Ναού θαιροϋσες πώς ήταν χορδές μιας έξαλλης λύρας». Είτε πρόκειται για έπιρροή, είτε είναι τυχαία ή παραπλήσια διατύπωση, ή ποιητική άλυσιδα μας γοητεύει.

Ένα άλλο μέρος του βιβλίου, που απλώνεται σε 45 μεγάλου σχήματος πυκνογραμμένες σελίδες, είναι άφιεωμένο στην πατρίδα, την Κύπρο, την Ελλάδα. Η εϋαισθησία, ή τόλμη, ο στοχασμός ή άποφασιστικότητα έναλλάσσονται στα ποιήματα αυτής της κατηγορίας. Φυσική κι άναμενόμενη βρβσκουμε την άφοσίωση του ποιητή. Έννια χρόνια (το βιβλίο κυκλοφόρησε το 1983) από τη βάρβαρη εισβολή των Τούρκων στο Νησί, με τη συνεχιζόμενη κατοχή της όρειας Κύπρου, ή πληγή αίμάσσει και παραμένει άνοιχτή μέχρι τη δικαίωση. Ο Κύπρος Χρυσάνθης, χωρίς ρητορείες και μεγαλοστομίες, χρησιμοποιώντας άυστηρά τους ποιητικούς κανόνες της σύγχρονης ποίησης, καταθέτει τη διαμαρτυρία του για το άδικο που συνεχίζεται. Έμμεσα, αλλά καθαρά ύπενθυμίζει το χρέος των άληθινών ανθρώπων να συνδράμουν το δίκαιο. Το πόσο καθαρή είναι ή θέση για μια ένιαία Κυπριακή

Δημοκρατία και πόσο ή Τουρκία δέν έχει κανένα ήθυκό έρεισμα, είναι άυτονόητο. Γίνεται ακόμα πιο φανερό αν υποθέσουμε, άντιστρέφοντας τα γεγονότα, ότι σ' ένα άνεξάρτητο νησί - κράτος, μέλος του ΟΗΕ, με πληθυσμό 80% Τούρκους και 20% Έλληνες, ή Ελλάδα με όπλα του ΝΑΤΟ πραγματοποιούσε εϋσβολή και κατοχή!

Στο έξαιρετο ποίημα «Λευκωσία — Η Κυριακή μου» ο Κ. Χρυσάνθης άναφέρεται με συγκρατημένους δραματικούς τόνους στη διχοτόμηση της όμορφης πρωτεύουσας της Μεγαλονήσου, και με τρυφερότητα δίνει το χέρι, όχι στους Τούρκους έπιδραμείς, αλλά στους Τουρκοκύπριους, τους όποιους ο ισραηλός κατοχής έχει περιόρισει στα όπιστια των Έλληνοκυπρίων, που έγιναν πρόσφυγες:

Κι άπ' τα σκακιά της άμμου, που τα
στόλιζε χορτάρι
και μια μικροϋλα παπαρούνα,
φήλωσε το κεφάλι ή Κυριακή μου κι
είπε
στους άλλους, με την άλλη γλώσσα
και τ' άλλο πρόσωπο,
τους είπε: «καλημέρα».

Το ποίημα «Άμμώχωστος, Άμμώχωστος μου» μάς συγκινεί βαθιά. Ύμνος άπέριττος στην πανέμορφη πολιτεία.

Καράδι των θεών ή Άμμώχωστος,
ήμερονύχτιο θαλάσσιο φώς,
άνασοπή στα όρομολόγια των αίωνων
μέσα στ' άνώνυμα τριαντάφυλλα
του μεσογειακού ήλιου.

Το λουλούδι της Μεσογείας με «τις έλληνικές περιγαμηγές», φάντασμα έαυτού της σήμερα, τραγικά έρημωμένη πόλη.

Τύψεις κώθυομε όταν αναλογιζόμενοι το άνοιχτό τραύμα της Κύπρου διερωτώμαστε, μήπως δέν έχουμε εκπληρώ-

σει στο άκέραιο το χρέος μας στον αδελφό
 άδικημένο λαό. Ο ποιητής απευθύνει συμ-
 βαλικά στους ποιητές, πραγματικά ζυμω-
 σέ όλο τον Έλληνισμό και σ' όλους τους
 Άνθρώπους, το άμείλικτο έρώτημα:

«Όταν ή νύχτα θά μιλά με το Θεό / έ-
 σείς οί τελευταίοι ήπότες των γραμμάτων
 / στους στίχους θά κρατάτε τον παράδει-
 σο / την περιπέτεια στην πανσέληνο / ή
 θά χαράζετε με τόλμη / στα φύλλα της
 φωνής σας / λέξη σκληρή / «Έλευθερία»;
 (Οί ποιητές).

Ο συμπυκνωμένος λυρισμός, το κλα-
 σικό μέτρο της άρμονίας κεντημένης με
 ήρωικούς τόνους, ο γνώριμος έλληνικός
 ρυθμός κυριαρχούν στα ποιήματα αυτά,
 τα όποια με άγάπη και γνώση μās όδη-
 γούν στην καρδιά της Κύπρου.

Η ρωμιοσύνη πολιορκεί τις γεωμετρίες
 των όρσειρών μας,
 έχει στους κάμπους τή φιλοσοφία της
 παροιμίας,
 χειραφετεί τις παραλίες με όμηρικές
 διηγήσεις,
 ρυθμίζει τα φωνήεντα στην άμετάβλη-
 τη λαλιά μας,
 (Ρωμιοσύνη της Κύπρου)

Τελειώνουμε το σύνταμο όδοιπορικό
 στην «Εύτυχία της γής», που πάντοτε έπι-
 βουλευόνται οί έπίδρομείς, με τή φωνή
 του άγαπητού ποιητή:

Η Κύπρος είναι μιá σταγόνα άγάπης
 να μένει στη Μεσόγειο με τα έκπλη-
 κτά της μάτια,
 τα έλληνικά φωνήεντα να μετρά
 στών ούρανών τ' άλφαθητάρι.

(Η Κύπρος)

ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΔΗΜΟΥΛΗΣ

Μαρία Πυλιώτου: Τά
 δέντρα που τρέχουν.

Τό μυθιστόρημα της Μαρίας Πυλιώ-
 του «Τά δέντρα που τρέχουν...» εκδόθη-
 κε στη Λευκωσία, αυτό το καλοκαίρι και
 μόλις κυκλοφόρησε στα βιβλιοπωλεία. Εί-
 ναι ένα βιβλίο καλογραμμένο, καλαίσθη-
 το, τυπωμένο στο τυπογραφείο ΑΥΓΗ, με
 έξωφύλλο της ζωγράφου Έλλης Ίωάν-
 νου και πρόλογο του Ον. Νεοφύτου. Είναι
 κατάλληλο για παιδιά των μεγάλων τάξε-
 ων του Δημοτικού και παιδιά του Γυμνα-
 σίου και νέους.

Είναι ένα βιβλίο 130 σελίδων με
 γλώσσα σαρωτή, γλαφυρή και μιá γεροδε-
 μένη ιστορία, που κρατά τον αναγνώστη
 σ' ένα συνεχές ένδιαφέρον. Είναι γραμμέ-
 νο με άγάπη και πόνο και λαχτάρα για
 την Κύπρο. Οί ήρωες του έργου ο Λάκης
 και ή Κούλια και οί γονείς τους ξεκινούν
 από την Κύπρο, με πλοίο άμέσως μετά
 την εισβολή και την προσφυγοποίησή τους
 και καταλήγουν στο Λονδίνο, όπου ζούν
 και εργάζονται για ένα χρονικό διάστη-
 μα. Τά προβλήματα προσαρμογής αυτών
 των μεταναστών ισé ξένο περιβάλλον, ο
 καθημερινός άγώνας της επιβίωσης, της
 μόρφωσης, είναι δοσμένα με εύρηματικό
 πνεύμα και αειδόξα και ειρηνιστικά μυ-
 νήματα. Είναι ένα βιβλίο λογοτεχνικό,
 παιδαγωγικό και συνάμα μορφωτικό. Η
 άγάπη για την Κύπρο, ο σεβασμός για
 τον καινούριο χώρο και τους ανθρώπους
 που τον κατοικούν, ή νοσταλγία της έπι-
 στροφής στο νησί τους το όμορφο, για να
 ξανακτίσουν τα όσα χάρεσε ο Άττίλας
 κι' ο πόλεμος του 1974. Τά Κυπριόπουλα
 και Έλληνόπουλα της Άγγλικής παροι-
 κίας διαβάζοντάς το θά ζήσουν σ' ένα οί-
 κειο περιβάλλον. Τ' άλλα παιδιά θά γνω-
 ρίσουν το Λονδίνο και την γύρω περιοχή,
 τή ζωή και τά προβλήματα των ανθρώ-

πων πού πρωτοπαίανε ἐκεῖ φτωχοὶ μετανάστες. Ἡ κατοχή τῆς μυσῆς Κύπρου, ἡ πίστη γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση εἶναι παρούσα παντοῦ.

Τὸ μυθιστόρημα τῆς λογοτέχνης, ζωγράφου, δασκάλου Μαρίας Πυλιώτου «Τὰ δέντρα πού τρέχουν» εἶναι τὸ ἕκτο ἀπὸ τὰ πεζογραφικὰ βιβλία τῆς πού κυκλοφόρησαν τὴν τελευταία δεκαετία: «Χαρούμενοι χαρακτοί» 1976, «Οἱ λύκοι καὶ ἡ σκοκινισκουφίτσα» 1976, «Τὸ κάστρο μας» 1979, «Καλημέρα Μαργαρίτα» 1978, «Κι ἔζησαν ἐκεῖνοι καλά» 1980.

Μερικὰ ἐπὶ τὰ βιβλία τῆς μεταφράστηκαν ἐν ξένες γλῶσσες καὶ πήρανε διεθνεῖς διακρίσεις.

ΙΑΝΘΗ ΘΕΟΧΑΡΙΔΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Δαυλὸς (Ἀθήνα) ἀρ. 42 — Συγχρονη Σκέψη (Ἀθήνα) ἀρ. 108 — Ἀστυνομικὰ Χρονικὰ (Λευκωσία — Μακεδονικὴ Ζωὴ (Θεσσαλονίκη) ἀρ. 229 — Ναυτικὴ Ἑλλάς (Ἀθήνα) ἀρ. 621 — Εὐθύνη (Ἀθήνα) ἀρ. 162 — Νέα Σκέψη (Ἀθήνα) ἀρ. 267 — Νέα Ἐποχὴ (Λευκωσία) ἀρ. 170—172 — Νέα Σύνορα (Ἀθήνα) ἀρ. 79 — Σαμιακὴ Ἐπιθεώρηση (Ἀθήνα) ἀρ. 31—32 — Μακεδονικὴ Ζωὴ (Θεσσαλονίκη) ἀρ. 226 — Ὑγεία (Λευκωσία) ἀρ. 87 — Ἡπειρωτικὴ Ἔστια (Ἰωάννινα) ἀρ. 393—396 — Ἀντιαναμῖα (Λευκωσία) ἀρ. 5 — Συναίνεση (Ἀγ. Νεόφυτος) ἀρ. 10, 11 — Ἀκρόμας (Λευκωσία) ἀρ. 15 — Soviet Literature (Μόσχα) Victory Day.

ΠΕΝΙΚΑ

Στὴ «Νέα Ἐστία» (15 Ἰουν. 1985) ὁ Δημ. Παπακωνσταντίνου κρίνει τὸ βιβλίο τοῦ Νίκου Ὀρφανίδη «Ἐἴκοσι

κείμενα». — Στὸν «Δαυλὸ» (ἀρ. 42) ὁ Ε.Γ.Ρ. παρουσιάζει τὸ βιβλίο τοῦ Κώσταντου Χρυσάνθη «Ἐξὶ Κύπριοι Ποιητές». — Στὴν ἑφημερίδα «Μακεδονία» (13 Ἰουνίου 1985) ὁ Χ. Λ. (Χρ. Λαμπρινός) κρίνει τὸ βιβλίο τοῦ Κ. Χρυσάνθη «Ἐξὶ Κύπριοι Ποιητές». — Στὴν «Εὐθύνη» (ἀρ. 162) δημοσιεύεται σύντομη κρίση γιὰ τὸ βιβλίο τοῦ Κ. Χρυσάνθη «Ἐξὶ Κύπριοι ποιητές. Στὸ ἴδιο τεῦχος ὁ Κώστας Μιχαηλίδης κρίνει τὸ βιβλίο τοῦ Τ. Δημάπουλου «Συκελωνός. Ἡ διαλεκτικὴ ἐνὸς λυρικοῦ δίου». Ἡ Ἡδὴ Νησιώτου δημοσιεύει τὸ κείμενο «Ἡ μυστικὴ συνομιλία». — Στὰ «Χανιώτικα Νέα» (27 Ἰουν. 1985) ὁ Σταμ. Ἀποστολάκης γράφει γιὰ τὴν «Πνευματικὴ Κύπρος» (ἀφιέρωμα ἐπὶ τὸν Παντ. Πιπελελάκη). — Στὴ «Σύγχρονη Σκέψη» (ἀρ. 104) ἀναδημοσιεύονται τὸ καλλιγράμμα τοῦ Κ. Χρυσάνθη «Ποιητής» καὶ τοῦ Παύλου Κριναίου τὸ «Ὁ ὕπνος τῆς μικρῆς ἐπαύρας». — Στὸ βιβλίο κριτικῆς τοῦ Δημοσθένη Ζαῖδέ «Πάγω ἀπὸ τὸν ξένο μόχθο» (1985) Α' τόμος, περιλαμβάνονται κριτικὲς γιὰ ἔργα τῶν ἐξῆς Κυπρίων: Ἄνδρ. Ἰωάννου, Παύλου Κριναίου, Ε. Λυσιώτη, Ἀγγῆς Μιχαηλίδου, Κ. Μόντη, Ἄντρ. Ὀνουφρίου, Α. Περνάρη, Γιάνγ. Πιπερῆ, Πέτρου Στυλιανοῦ, Γιώργου Φάνου, Δημ. Χαμπουλῆδη, Γ. Κατζηκωστή καὶ Κ. Χρυσάνθη. — Στὴ συλλογὴ «Μὲ τὸ χέρι τῆς καρδιᾶς» (1985) τοῦ Βασίλη Γεωργιάδη περιλαμβάνεται κι' ἓνα ποίημα μὲ τίτλο «Κύπρος».

ΑΠΟ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΤΥΠΟ

Στὴν «Ἐλευθεροτυπία» (17/18 Ἀπρ. 1985) ὁ Πέτρος Στυλιανοῦ δημοσιεύει τὸ ἄρθρο «Τὸ Μοναστήρι τῆς Παναγίας τῆς Μακεδονίτισσας». —

Στόν «Φιλελεύθερο» (29 Ἀπρ. 1985) ὁ Νίκος Σ. Νικολαΐδης δημοσιεύει τὴν ἐπιφυλλίδα «Σάββας Θεοδούλου Χρίστης». — Στὴν «Ἐλευθεροτυπία» (5 συνέχουσες Ἀπρίλη—Μάιο 1985) ὁ Πέτρος Στυλιανοῦ γράφει γιὰ «Τὸ κίνημα τοῦ 1931 καὶ μέτρα ποὺ εἶχαν πάρει τότε οἱ Ἀγγλοὶ». — Στόν «Φιλελεύθερο» (19 Μαΐου 1985) ὁ Νίκος Σ. Νικολαΐδης γράφει γιὰ τὸ «Θέατρο στὴν Κύπρο». — Στόν «Φιλελεύθερο» (22, 23 Μαΐου 1985) ἡ Νίκη Λαδάκη—Φιλίππου γράφει γιὰ τὸν Γουόλτ Οὐίτμαν». — Στόν «Φιλελεύθερο» (26 Μαΐου 1986) ὁ Ἀριστείδης Κουδουνάρης γράφει οἱ «Πνευματικοὶ ἄνθρωποι τῆς Λεμεσοῦ 1878—1955». Στὴ «Χαραυγὴ» (30, 31 Μαΐου 1985 καὶ 1 Ἰουνίου) ἡ Φλόγα Ἀνθία δημοσιεύει τὴ διάλεξή της «Γεῦκος Ἀνθίας». Στόν «Φιλελεύθερο» (15 Ἰουνίου 1985) ὁ Ἀπ. Ζορμπᾶς γράφει διεξοδικὰ γιὰ τὴ «Φινα ποίημα μὲ τίτλο «Κύπρος» — Στόν «Φιλελεύθερο» (25 Ἰουνίου 1985) ὁ Ἀπ. Ζορμπᾶς γράφει διεξοδικὰ γιὰ τὴ «Φιλολογικὴ Κύπρος» 1984. — Στόν «Φιλελεύθερον» (4 Ἰουλίου 1985) ὁ Νίκος Σ. Νικολαΐδης γράφει γιὰ τὴ «Σωτηρία Ἰατρειίδου» — Στις 4 καὶ 5 Ἰουλίου στόν «Φιλελεύθερον» ὁ Κώστας Προυστῆς δημοσιεύει τὴ μελέτη του «Τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα στὴν Κύπρο» — Στὴν «Ἐλευθεροτυπία» (30 Ἰουν. 1985) ἡ Αἰκατ. Ἀριστείδου γράφει γιὰ τὴν «Πρώτη ἐπίσημη πρόταση γιὰ ἱδρύση Πανεπιστημίου». — Στὴ «Χαραυγὴ» (22 Ἰουλίου 1985) ἡ Μαρία Πυλιώτου μιλά γιὰ τὴ «Λογοτεχνία τοῦ περὶ πτέρου» καὶ τὰ ἀντίδοτά της. — Στόν «Φιλελεύθερο» (15 Ἰουλίου 1985)

ὁ Νίκος Σ. Νικολαΐδης γράφει γιὰ τὸν «Ἀντώνη Γεωργιάδη».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

Α. Χατζηθεωμά: Λουκῆς Ἀκρίτας, Λευκωσία 1985.

Α. Χατζηθεωμάς: Εὐρετήριο περιοδικῶν «Ἀδγή», Λευκωσία 1984.

Εὐγενία Παλαιολόγου-Πετρώνα: Τραγοῦδια - Κελαδήματα, Λευκωσία 1985.

Α. Ν. Γεωργακόπουλου: Ἡ φωνὴ τοῦ δικαίου, Ἀθήνα 1985.

Δημοσθένη Ζαδέ: Πάνω ἀπ' τὸν ξένο μόχθο, τόμ. Α', Ἀθήνα 1985.

Πέτρος Στυλιανοῦ — Νίκη Χριστοδούλου: Τὸ μοναστήρι: τῆς Παναγίας τῆς Μακεδονίτισσας στὴ Λευκωσία, Λευκωσία 1985.

Ὁθων Μ. Δέφνερ: Μαδριγάλα, Ἀθήνα, 1984.

Ἀνδρέα Παναγίδη: Γ' Ποητικὴ Συλλογὴ, Λευκωσία 1985.

Ἐλένης Βαλαβάνη: Μένανδρος «Ἀσπίδα», Ἀθήνα, 1984.

ΤΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟ ΤΟΥ Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ

—Οἱ «ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ» τοῦ περιοδικῶν «Εὐθύνη» δὲν πληροφοροῦν ἀπλῶς. Ἐκφράζουν ἀπόψεις ἀφοδὰ καὶ κρίνουν ὑπεύθυνα, κοντὰ στὴν ἐνημέρωση, σὲ ποικίλους τομεις, ἀπὸ πρόσωπα ἕως καταστάσεις καὶ γεγονότα. Τὸ ἀντιδικτατορικὸ πνεῦμα (ἀντιδιδασκαρικὸ σὲ θεξιά καὶ ἀριστερά), ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο, ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴ γνήσια δημοκρατία, ἡ μακρὰ ἀπὸ κόμματα ματιὰ ἀποτελοῦν τὴν κριτικὴ γραμμὴ τῶν παραγράφων αὐτῶν.

Υπεύθυνα τούς συνιστούμε σέ δσους γνοιόζονται γιά τόν άνθρωπο γενικά και γιά τόν εαυτό τους ειδικά. Ἐμεῖς κρατοῦμε ξεχωριστή σημεῖωση γι' αὐτούς κι' ὁμολογοῦμε πῶς μᾶς κινοῦν τόν στοχασμό.

—Μελετοῦσαμε γιά τόν Γλαῦκο Ἀλιθέρηση και κοιτάξαμε τή σχετική βιβλιογραφία μας ἐδῶ στήν Κύπρο. Τό βιβλίο τῆς Εὐγενίας Παλαιολόγου—Πετρώνδα «Γλαῦκος Ἀλιθέρηση ὁ Δάσκαλος τοῦ στίβου και τοῦ στίχου» (Λευκωσία 1981) μᾶς ἔδωσε ἀρκετές πληροφορίες, προπάντων γιά τόν άνθρωπο τοῦ στίβου και τοῦ στίχου, τοποθετημένον μέσα στό κοινωνικό περιβάλλον του, τότε στήν Ἀλεξάνδρεια, ὅπου ἀκμαῖζε ὁ Ἑλληνισμός. Ἐπισημάνσαμε τό ἔργο. Μὲ ἀφορμὴ αὐτό ἀναφερόμαστε και σέ ἄλλα ἔργα τῆς ἴδιας συγγραφέως πού σάν νάνα ἀδερφά σέ σχῆμα, διάθεση και ἐπιτυχία: τὰ «Νίκος Νικολαΐδης ὁ Κύπριος» (1980) και Μαρία Ρουσιᾶ» (1981), Τρεῖς Κύπριοι: στήν Αἴγυπτο, ἓνα ὑπολογίσιμο τρίπτυχο τῆς Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας τῆς Κύπρου ἢ τῆς Κύπρου στόν Αἰγυπτιακὸν Ἑλληνισμό.

—Μιὰ και ξεκινήσαμε τὴν ὁμιλία μας γιά σειρά ἐκδόσεων θὰ πρέπει ν' ἀναφέρουμε, κυρίως γιά τὴν τοπική τους σημασία, τὴ σειρά «Κυπριακὴ Βασικὴ Βιβλιοθήκη» τοῦ δρα Πέτρου Στυλιανοῦ, προπάντων τό ὄλικὸ ἀπὸ ἀρχεακὰ δεδομένα. Μπορεῖ τὰ τομῆδια αὐτὰ τῆς «Κυπριακῆς Βασικῆς Βιβλιοθήκης» νὰ μὴν ἐξαντλοῦν τό θέμα τους, ὅμως παρῆχουν ὄλικὸ και κέντρισμα γιά περαιτέρω ἔρευνα, δταν στόν τόπο μας πιὰ κυριαρχεῖ ἢ εὐμάρενα και ἢ ἀδιαφορία πρὸς καθελι πνευματικὸ. Οἱ συνθήκες μας θὰ ἀπαιτοῦσαν τὴν συνε-

χῆ ἀγριωπὴ ματιά γιά νὰ ἐπιδιώσουμε ἐθνικά, ἀλλὰ ὁ εὐδαιμονισμὸς μᾶς ὑπόταξε στή σφαιρική ἀπόλωση τοῦ σήμερα. Κάπως ἀταίριαστο στίς ἐκδόσεις αὐτὲς εἶναι ἢ ἐπιδεικτικὴ προσάρτηση φιλικῶν τοῦ συγγραφέα ἐπιστολῶν, ἐνῶ θᾶπρεπε νὰ περιοριστεῖ στὰ κριτικά σημεῖωματα ἐντύπων πού τονίζουν ὀρισμένα σημεῖα τῶν ἔργων.

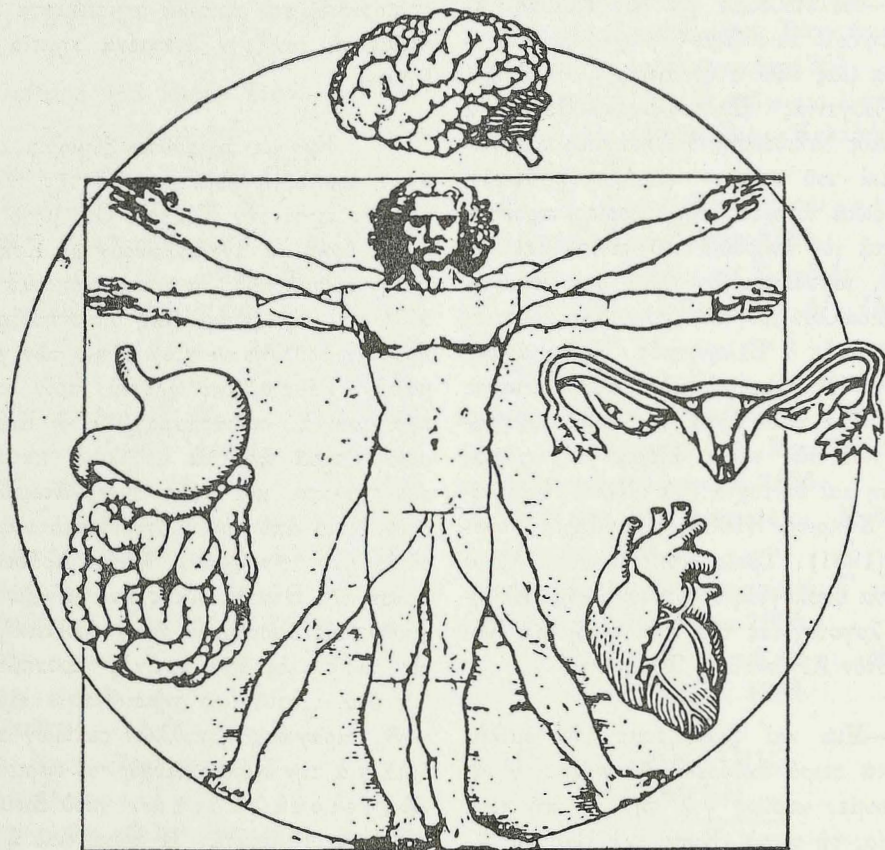
—Ἐχοῦμε σημεῖωσει ξεχωριστὰ τὴν πολὺ ἀδελφική συμπεριφορὰ τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς τὴν Κύπρο. Ὅχι μόνο στόν τομέα δοθήθειας ἀναξιοπαθούντων Κυπρίων ἢ τὴν ἀρωγὴ πρὸς τὰ προσφυγόπουλά μας, ἀλλὰ και τὴν πνευματικὴ ὑποστήριξη και προσβολὴ τοῦ νησιοῦ στόν κόσμο τῶν γραμμάτων. Βέβαια ἀπὸ χρόνια, πρὶν ἀκόμα πραγματικά κατασπαραχθεῖ ἢ Κύπρος, στόν Βαβρὰ ἐπὶ τὰ τουρκικὰ κατοχικά στρατεύματα και τοὺς συνεργάτες τους, στόν Νότο ἀπὸ τόν εὐδαιμονισμό και τὴν εἰσόρμηση τῶν ξένων, ἰδίως Ἀράβων, ἢ στάση τῆς Θεσσαλονίκης και τῶν πνευματικῶν τῆς ἀνθρώπων ἦσαν τονωτικὴ γιά τίς κυπριακὲς πνευματικὲς προσπάθειες. Ὡστόσο, τελευταίως σημεῖωνοῦμε τὴν εὐγενῆ παραχώρηση πολλῶν σελῶν σέ εἰδικὰ γιά τὴν Κύπρο τεύχη τοῦ περιοδικοῦ «Βορείοελλαδικὰ», πού ἰδευθύνει ὁ Φώτης Τριάρχης. Ἡ φωνὴ και ἢ συμπαράστασή του ἐνώνετα μὲ κείνες τῆς Χρυσάνθης Ζιτσαῖα και τοῦ Σωματείου «Σύνδεσμος Φιλίας Ἑλλάς—Κύπρος», πού προκηρύσσει διαγωνισμοὺς μὲ θέμα τὴν Κύπρο, τοῦ Στέφανου Χρυσοῦ, τοῦ Χρήστου Λαμπρινοῦ, τοῦ Γιώργου Κεχαγιόγλου, τοῦ Γ. Βαφόπουλου, τοῦ «Περιοδικοῦ Ἑλληνῶν Βορείου Ἑλλάδος» και ἄλλων. Τοὺς εὐχαριστοῦμε.

For the many dimensions of anxiety

ATIVAN*

(lorazepam, Wyeth)

A single anxiolytic

provides deeper, more selective anxiolytic relief

**in both functional and organic disorders
with low-dosage safety
compatible with standard treatment regimens**

Wyeth
Wyeth International Limited
Philadelphia, Pa. 19101 U.S.A.

*trademark

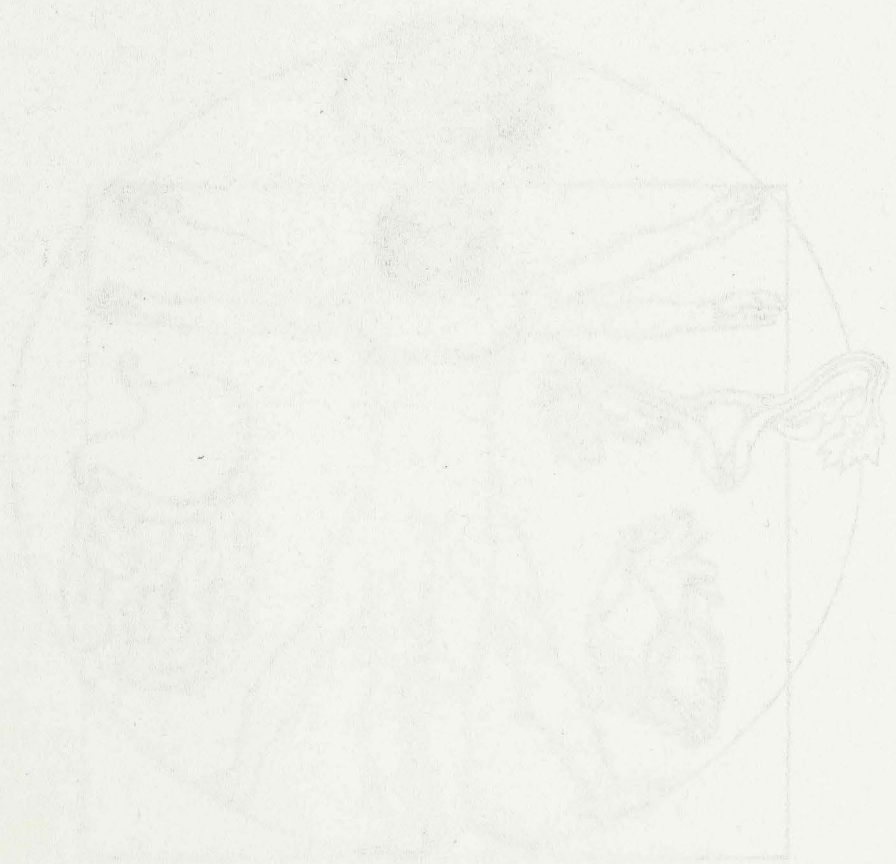
ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΣΤΟΝ ΑΕΡΑ
ΤΗΣ ΕΝΑΤΗΣ ΤΟΥ ΜΠΕΤΟΒΕΝ

ΣΤΟΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ
ΜΑΝΘΑΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ

Philosophy, metaphysics, and analysis

ATMAN

Journal of Indian Philosophy

Editor: ...
Editorial Board: ...
Editorial Board: ...

Volume 1, Number 1, 1973

1973

Ἡ «Συμφωνία σὸν ἀέρα τῆς ἐνάτης τοῦ Μπετόβεν» πήρε τὸ Πρῶτο Βραβεῖο (μαζί με ἄλλα) σὸν ποιητικὸ διαγωνισμὸ «Εὐσταθίου» τοῦ περιοδικοῦ «Κυπριακὰ Γράμματα» (1955).

Πρωτοδημοσιεύτηκε σὸν περιοδικὸ «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 1957, τόμ. Στ'.

Τυπώθηκε σὲ βιβλίο τὸ 1957.

Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ «Ἐθνικὸν Ἰδρυμα Ραδιοφωνίας» τὸ 1957 (ἀναφορὰ σὸν περιοδικὸ «Τὸ Περιοδικὸ μας», 1958, ἀρ. 6, σελ. 160).

Περιελήφθηκε σὸν συγκεντρωτικὸ τόμο «Λυρικὸς Λόγος», Λευκωσία, 1968.

Κυκλοφόρησε σὲ δεύτερη ἐκδοσὴ ἀπὸ τὴν «Πνευματικὴ Κύπρο», Λευκωσία, 1977, με τὴν εὐκαιρία τῶν 150 χρόνων ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Μπετόβεν καὶ τῶν 15 χρόνων ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Μανώλη Καλομοίρη, σὸν ὁποῖον εἶχε ἀφιερωθῆ ἡ ποιητικὴ αὐτὴ σύνθεσὴ.

ΕΙΣ ΤὸΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΝ
ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΣΤΟΝ ΑΕΡΑ
ΤΗΣ
ΕΝΑΤΗΣ ΤΟΥ ΜΠΙΕΤΟΒΕΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΥΠΡΟΥ
ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ 1985

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΙΟΝΗΣ

Ἡ ἔκδοση χρηματοδοτεῖται ἀπὸ
τὴ Μορφωτικὴ Ὑπηρεσία
τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας Κύπρου
μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ «Εὐρωπαϊκοῦ Ἔτους Μουσικῆς»

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΙΝΥΜΑΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΥΠΡΟΥ
ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ 1997

ΠΡΩΤΗ ΚΙΝΗΣΗ

(Ἀμφιβολία)

I

Φῶς ἀσχημάτιστο μιᾶ
σι' ἀμύδαλο τοῦ δριζοντα.
Ὁρθρο μιᾶ, γιὰ ἐσπέρας;
Ἀμφιβολία, τοῦ λόγου σπάζεις τὸ κουβάρι.
Κι' ἡ κίνηση ἔναι ὀκνή
ὡς κύνκος σιῆς λιμνούλας τὸ χαλί,
πλεχτὸ μὲ σκιὰς κι' ἀναλαμπή.

Τὸ πάθος τῆς ζωῆς χωρὶς τὸ πνεῦμα
τὸν ἀκαθόριστο ρυθμὸ νεροῦ ἀντιγράφει,
ὡς ὑποψία τῆς ἔκφρασης πρὸς νεῦμα
ματιοῦ μὲ μαῦρο κρόσι περιγράφει.

Ξέρω τ' ἀκόντιο πὼς κρέμεται στὸν τοῖχο:
τὸ ἦθος ἐκφράζει τοῦ πολέμου.
Ἰσάξια ἐκφράζει τὸ κνήγι.
Τώρα ὑπακούει στὸν καιρὸ τῆς ὑγρασίας
ὡς κουρασμένος τρομοκράτης.
Ὁ πόλεμος τὸ νικητὴ νικάει.
Τὸ παρελθὸν τὰ τρόπαια σιγματίζουν.
Ἀδυναμία ἐκδέτει ἢ ἐπίδειξη
ὅπως σαπίλα τὸ σαράκι.

II

Ὁ μόχθος τῆς ζωῆς δὲν τὸν ἀξίζει
τὸ χροσαφὶ σκοπὸ.
Τῆς γέννησης ὁ πόνος μελειᾶ
στὸ χεῖλος τοῦ θανάτου.
Σπέρμα φθορᾶς πανιοῦ.

Κι' ὅμως ὑπάρχουνε οἱ ἐκλάμψεις
κοκκίνισμα τοῦ μάγουλου
ὁ ἔτοιμοθάνατος χλωμάδα.
Ὁ γάμος μὲ τὸ βρέφος σιῆν ποδιά.
Ἡ τέχνη π' ἀρετὴ φτυεύει.
Ὁ κόρφος τῆς φυλῆς.

Τὸν ἥρωα ἢ φθορὰ δὲ λογαριάζει.
Μήτε ἐξαγνίζεται ἢ φθορὰ
μ' ἐνὸς ὠραίου τὴν πράξη.
Σπέρμα φθορᾶς πανιοῦ.

III

Ἡ ἐλπίδα πάντα θρέφει
σὺν τοὺς πιστοὺς τὸ χροσαφὶ εὐαγγέλιο.
Ἐλπίζει ἢ γῆ καὶ προσδοκᾷ.
Τάχα ὁ χειμῶνας δύσκολα περνᾷ
σὺν τὸν τροχὸ σὲ λασπωμένο χῶρο;

Στὰ μάγουλα παιδιοῦ κρεμάζω
μάισο τὰ ρόδα ἔαρινά.
Ἡ τέχνη ἐρευνᾷ τ' ἀστέρια
καὶ μοῦ λυγρώνει τὴ στιγμή.
Φυλὴ μου, ἐτοίμασε τὸ μέτρο.
Χῶμα καὶ πνεῦμα εἶναι φυλή.

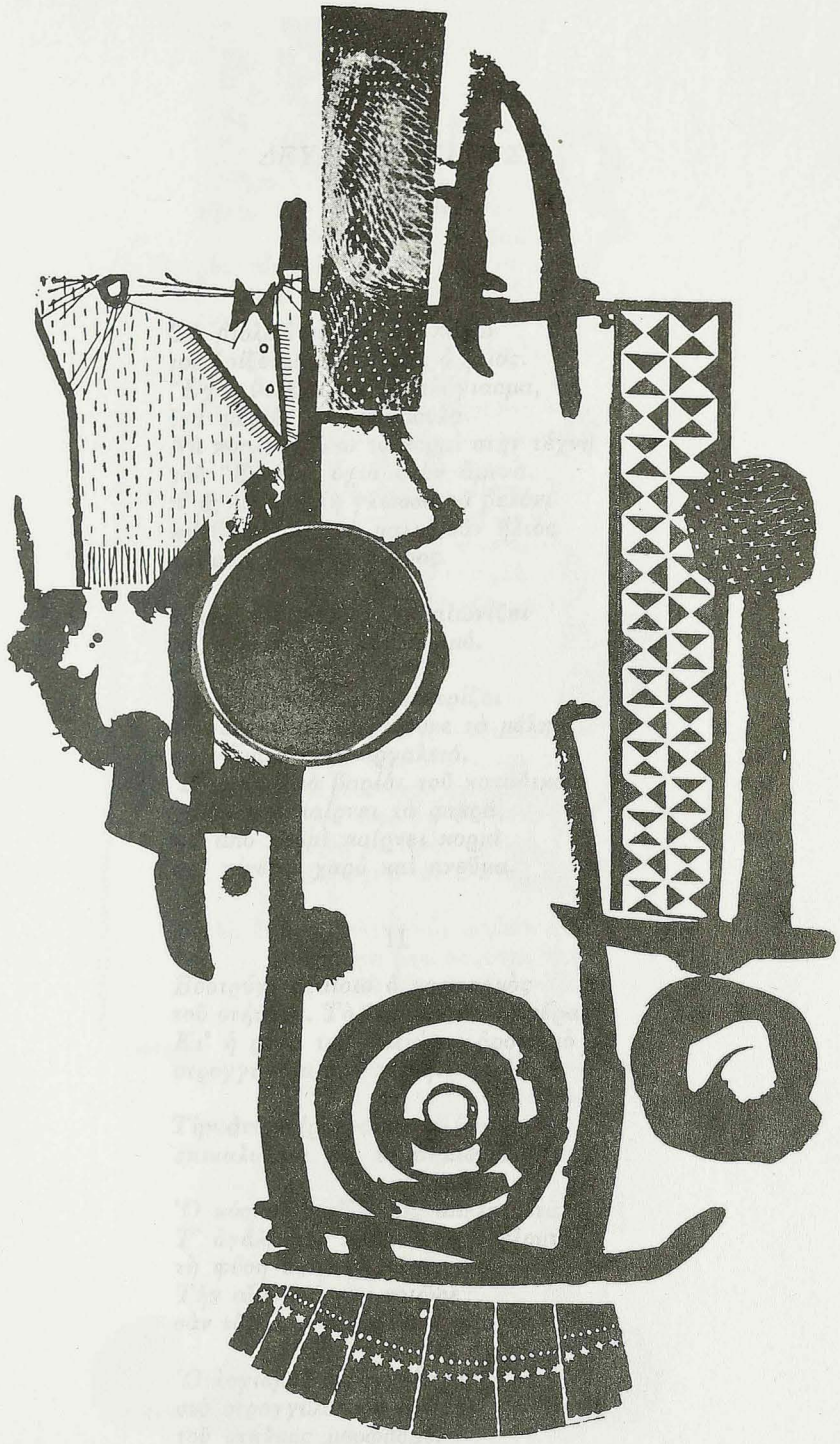
IV

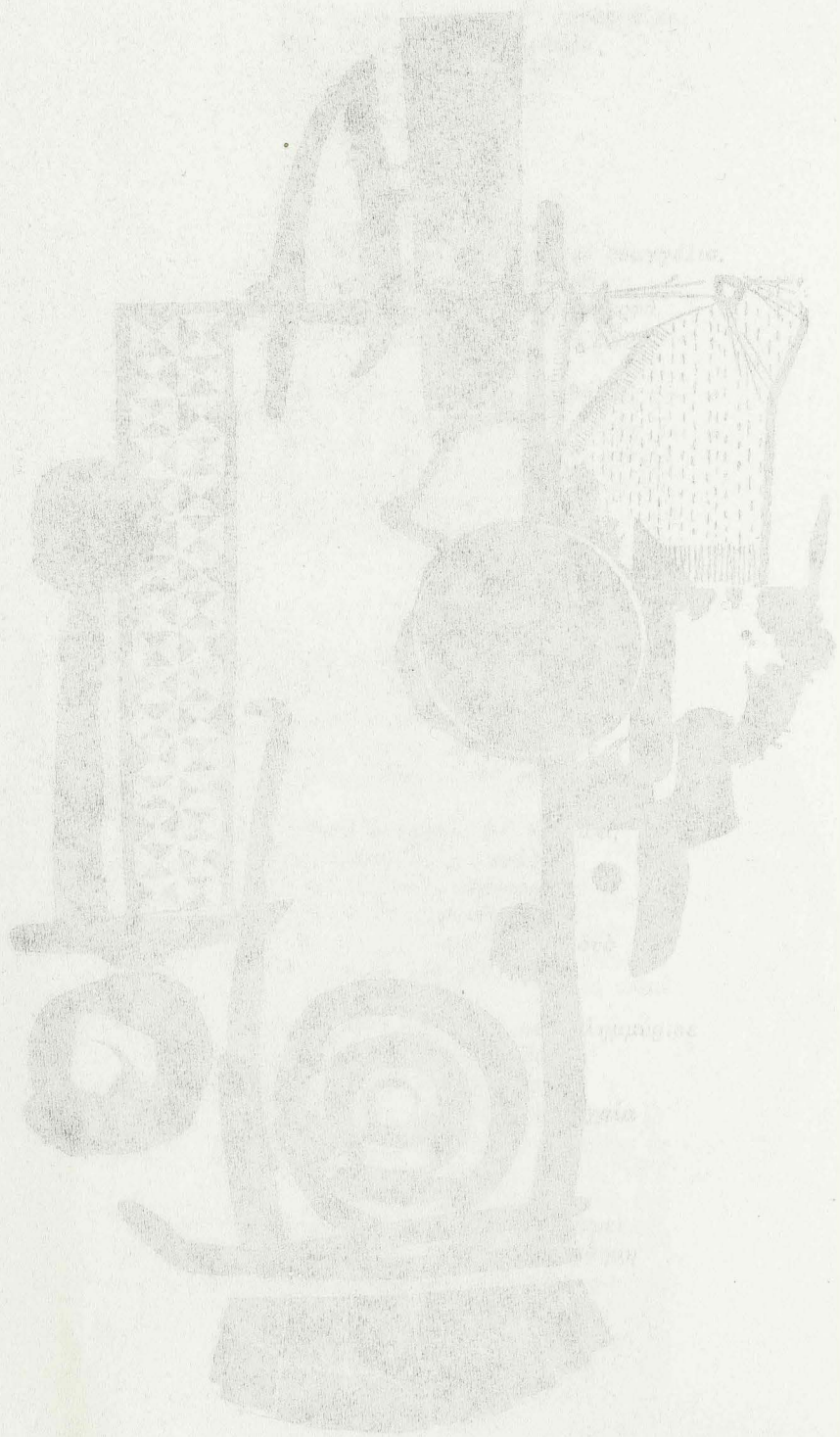
Βαρὺς ὁ θάνατος σὺν ἥρωας.
Τ' ὠραῖο μὲ τοὺς νεκροὺς μωρίζει
σὰ ρόδα κλαδωμένα:
ὡσὺσο ἴαφος· κι' ἂν κισσός,
παλάμη πράσινη, τὸν σφίγγει.

Ἔσθθησε ἢ ἄγνοια τοῦ παιδιοῦ;
Κομμάτισε τὴ γαλανάδα.
Ὁ νοῦς ὑπώνει ἀνάκτορα
μὰ τὸ παιδί χαρταετούς:
Τάχατε ποῖο βαρεῖ ἀπ' τὰ δυὸ
σιτὸν ἀπτικὸ οὐρανό;

Ὁ ἀρχαῖος τὴ σκέψη μας πλημμύρισε
σὰ φῶς ἰδέας κι' ἀρειῆς.
Τόσο τὰ μνήματα παιτοῦν!
Θὰ μὲ νικήση ἢ δύναμη ἢ ἀρχαία
ἂν ἀπλωθῶ σὶ τὸ μέλλον
μὲ τὴ δική μου σκιά;

Μιὰ τραγικὴ στιγμή διαγράφει
τὴ νεκρωμένη τοῦ ἥρωα αἰσθησι
γύπας πελώριος.
Δὲν ἔχει ἢ φύση τὸ ἔλεος.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΙΝΗΣΗ

(Ἔρωτας)

I

Τὸ βιολεὶ παλμὸ νὰ πάρω
τοῦ δρίζοντα σὰν πέφτη ὁ ἥλιος.
Ἔχει θερμότητα τὸ πλάγιασμα,
ἵνα σαρκὸς σιὰ πούπουλα.
Νὰ κουλουριάσω τὸ κορμὶ σιτὴν τέχνη
τοῦ Ἔρωτά, ὀχιά σιτὴν ἄμυνα,
π' ἀγκομαχᾶ τὴ γλῶσσα σὰ βελόνι
κι' ἀσιράφτει τὴ ματιὰ σὰν ἥλιος
καὶ σοῦ τρυπᾶ τὸ θάρος.

Κάθε αἴσθημα τὴ γῆ αἰωνίζει
μὲ τὸ δικό του τὸν παλμό.

Γλύκα μελίσοι τοῦ κεντρίζει
τὰ νεῦρα πὸν σιτηρίζουνε τὰ μέλη
σὰ νήματα σιτὸν ἀργαλειό.
Ἡ σκέπη τὸ βαρίδι τοῦ κατὰδικου
χάνει καὶ παίρνει τὰ φτερά,
κι' ἀπὸ κορμὶ παίρνει κορμὶ
καὶ γίνεται χαρὰ καὶ πνεῦμα.

II

Βοσιτρυγί ἐξαίσιο ὁ μορφασμὸς
τοῦ σιτήθους. Τὸ λιμπίζεται ὁ ἀγέρας·
Κι' ἡ ρόγα τοῦ δακτύλου ἀρσενικὸ
σιρογγύλεμα σὰν πίσιη.

Τὴν ἀνοικτιζομὸνὰ του κλίση
ἐπικαλοῦμαι μὲς τὴ θημωνιά.

Ὁ κόσμος σφύζει ὡς ἀπελπίζειται.
Τ' ἀγάλλματος παθαίνεται ὁ γλουτὸς
τὴ φύση ἐξιοτρωγίας.
Τὴν αἴσθησή μου νοιῶσε
σὰν τὸ βαρὺ ποδάρι σὸ χλωρὸ λειβάδι.

Ὁ λογισμὸς σιρογγύλεψε
σὸ σιρογγυλὸ σου σχῆμα,
τοῦ σιτήθους μορφασμέ.

III

Τὸ πάθος τρέμει ἀπὸ θυσία
 στῆ δυνατὴ σου φύση,
 Ἔρωτα! Πόσο ὑπόφερτες
 μέσα σὶν κύκλο τοῦ ἔλεους!
 Τῆ μέθη τοῦ κυμάτιου ἀπὸ κρασί
 πὸν βαδουλώνει τὸ βυθό.
 Τὴν ὑγρασία τοῦ φύλλου ἀπ' τὸ φιλι
 πὸν ξεθυμαίνει μὲς τὸν ἥλιο.
 Τὴν τέχνη τοῦ κλοιοῦ, πὸν κλείνει
 σὶ τὸ Γαλαξία τοὺς οὐρανοὺς.

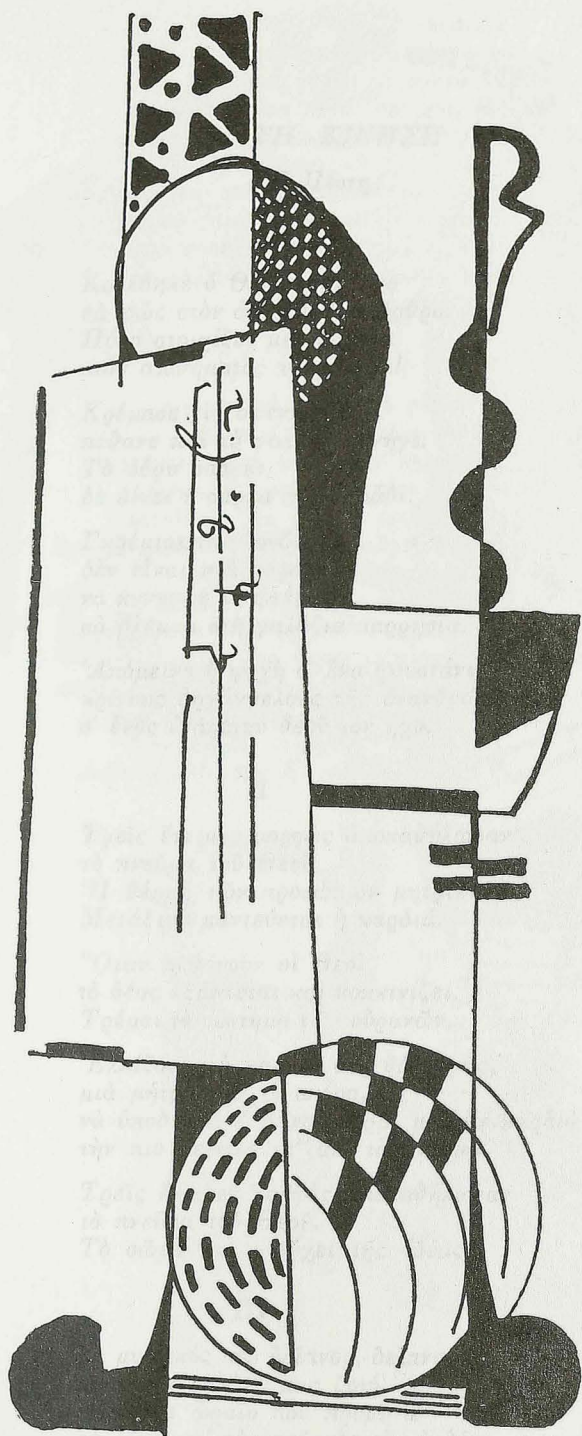
Τὸ κάτεργο κορμὶ τὸ σχηματίζεις
 ὄσο μι' ἀνάσα φωτιερή.
 Κι' ὁ εὐγγος παίρνει κάλλος.
 Τὸ μῦθι τοῦ τριαντάφυλλου ξεσκίζει
 τῆς φλούδας τὸ χυμὸ μὰ ξεδιπλώνει
 καινούργιο ἀστέρι μὲς τὸ Μάη.
 Κι' ἀρχίζει ὁ κύκλος τοῦ χυμοῦ
 πάθος πὸν τρέμει ἀπὸ θυσία.

IV

Θ' ἀποινάξω τὸ ζυγὸ
 τῆς λατρευτῆς μου φρόνησης.
 Ὁ τραγῆλός μου ἀπώλεσε τὸ ἔνος.
 Βγῆκε ἡ ψυχὴ σὶν οὐρανό;
 Τ' ἀστέρι πέτωσε ψηλὰ
 καὶ μάταια τὸ πετροβολᾷ ἡ ματιά.

Θὰ σκύψω τὴν ἐντύπωση σὶ τὸ βᾶθος
 τοῦ μυτεροῦ πιά πηγαδιοῦ.
 Πόσο εὐκόλα ἂν θελήσω
 μπορῶ νὰ ροβολῶ!

Θὰ δώσω χάρη σὶ τὸ ἐνοσικιο
 π' ἄνθος χωμάτου μοιάζει.
 Τ' ἄγαλμα ἀρχίζει ἀπ' τὸν πηλό,
 σὶ τὸ μάρμαρο προικίζεται.
 Θ' ἀπλώσω, Πάθος τοῦ Ἔρωτα,
 θ' ἀπλώσω σὰν τὸν Ἰσκιον
 διαν νικᾷ τὸ φῶς.
 Νὰ χαίρῃσαι τὴν πρόθεση
 πὸν τὸν σκοπὸ δὲν ἔχει
 κι' εἶναι σκοπὸς τῆς γῆς.
 Κρατιᾷ ἡ χαρὰ ἀπ' τὸ ἐνοσικιο;
 Δὲν εἶναι μιὰ σιγμὴ ἢ ζωή.
 Κι' ἂν ἡ χαρὰ μὲς τῇ σιγμῇ διάρκεια,
 πῶς εἶναι, Ἔρωτα, ἢ χαρά;

ΤΡΙΤΗ ΚΙΝΗΣΗ

(Ἡ Πίστη)

I

Καιέθηκε ὁ Θεὸς σὶν ἤχο
σὰ φῶς σὶν ἀθηναῖο τὸν δροῖο.
Πόσο σιοιχίλει μιὰ καρδιά
σιοῦ αἰσθηματος τῆ χάντρα!

Κρέμασε τὶς σφεντόνες:
πέθανε πιά τὸ γαλανὸ κνήγι.
Τὸ δόρυ σπάσε:
δὲ δίνει ἢ σάρκα πιά σημάδι.

Γκρέμισε τὰ κλουδιά:
δὲν εἶναι πιά γεράκι
νὰ κνήγη τὸ φτέρωμα
σὰ βλέμμα σὶ γαλάζια παρρησία.

Ἀπόμεινε ἡ ψυχὴ σ' ἕνα φουσιάνι
κρίνους ἀρχάγγελους τῆς ἐνανθρώπισης
σ' ἐνδὸς ἐνάρετου θεοῦ τὸν ἤχο.

II

Τρεῖς ἔντιμες μορφὲς ἀποκαθήλωσαν
τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.
Ἡ θέρη τῶν προσώπων μητρική.
Μειάξινη μαντεύεται ἡ καρδιά.

Ὅταν πεθάνουν οἱ Θεοὶ
τὸ δέος ἐξάπτεται καὶ κοκκινίζει.
Τρέμει τὸ σύστημα τῶν οὐρανῶν.

Ἐλπίζουμε ἡ καρδιά σὶ τῆ θέση γῆς,
μιὰ μήτρα γιὰ τὸ σπόρο,
νὰ ὑποδεχτῆ τ' ἄπνοο κορμὶ μὲ τὴν καρδιά
τὴν πὸ μεγάλη κι' ἀπ' τὸ πνεῦμα.

Τρεῖς ἔντιμες μορφὲς ἀποκαθήλωσαν
τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.
Τὸ σῶμα πιά μετέχει τῆς ιδέας.

III

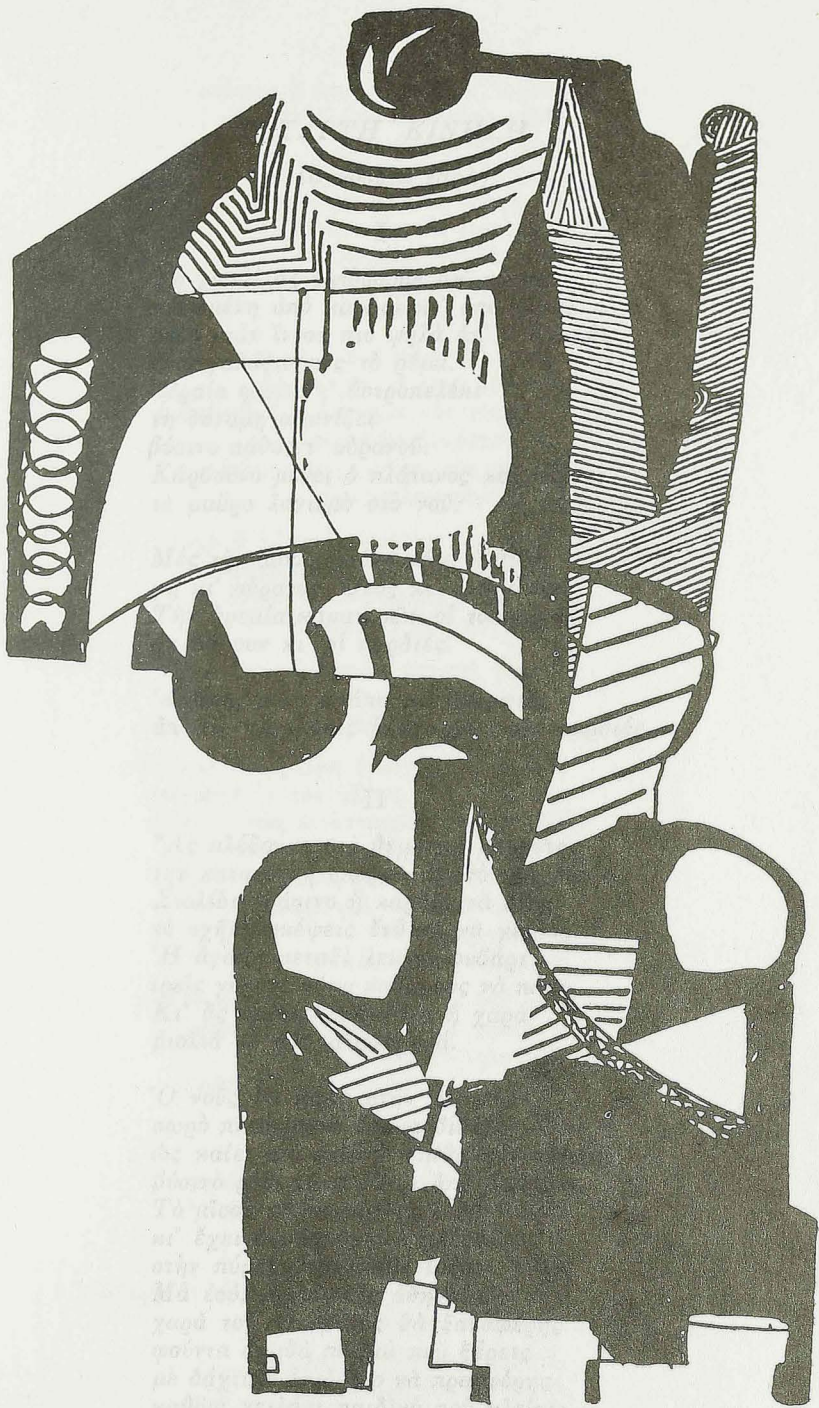
Ὁ μουσικὸς σου δεῖντος, δεῖπνο
σιτὴν πεινασμένη μας ζωή.
Αἰσθημα ὦραῖο πὸν προμηγᾶ
τὴ λάμψη τ' οὐρανοῦ μὲς τὸν ἀνθό.

Γέμισε τὴ ζωὴ μὲ νόημα
σὰ βρέφος τὴν καρδιά.
Πλάτυνε τὴ στενὴ μας θέα
σὰν πέφτιον τείχη γιὰ ν' ἀπλώσῃ
σιὸν κάμπο ἢ σιενεμένη πόλη.

Τὸν πλοῦτο ὁ ἄνθρωπος μειροῦσε.
Τώρα μειρᾶ τὸν σπόρο τῆς ψυχῆς.
Τὸ κρίνο ἂν λάμπη, ἐφήμερα κερδίζει.
Μιὰ σιάλα τῆς ψυχῆς ἀξίζει
τὸ βάρος τ' ὠκεανοῦ.

IV

Ἡ πίστις δρθώνει τὴν καρδιά
σημαία σις ἐθνικὲς γιορτές.
Ἐπόφερε ἡ καρδιά σιὸν ἐναντί της,
κύκλος σιὴν ἴδια του τὴ λάμπη.
Αντιώθηκε ἡ ζωὴ μὲς τὴ θυσία.
Ἐδχαριστοῦμε γιὰ τὸ σῶμα σου, Χριστέ.
Ἡ ἰδέα κυρίαρχη ἐποπιτεύει
τὸ βάρβαρο σκοπὸ τῆς πράξης.
Κι' ὅμως παιδεύει ἡ δομὴ τὴ μέριμνα.
Ἀντιπαλαίει ψυχὴ καὶ σῶμα,
ὁμῶιμα φύτρα, γιὰ ἓνα σιρόμμα κῆπο.
Ἡ γνώση κι' ἡ ἄσκησις πλουτίζουν.
Ἡ ἐλπίδα ὑπόσχειται πολλὰ.
Μὰ τὴ χαρὰ μας, Κύριε, ἀναζητοῦμε.

ΤΕΤΑΡΤΗ ΚΙΝΗΣΗ

(Παγκόσμια χαρά)

I

Τὴ χαρά! ἄς υἰψώσουμε ἀπ' τὰ πάθη
ποιτισμένη ἀπὸ καρδιά κι' ἀπὸ αἷμα:
ρόδο μιὰν ἴντσα πὺδ ψηλὰ ἀπ' τ' ἀγκάδι,
Θεὸ γαλάζιο μὲς τὸ ρέμα.
Ἵρραία φωτιά τ' ἀστροπελέκι
τὴ δύναμη αἰωνίζει
βύσινω πάθος τ' οὐρανῶ.
Κάρβουνο μένει ὁ πλάτανος καὶ πλέκει
τὸ μαῦρο λογιμὸ στὸ νοῦ.

Μὲς τὴν ἀδελφωσύνη μόνο ἀνθίζει
γῆ κι' οὐρανός, Θεὸς κι' ἀνθρώποι.
Τὴν ἡρεμία καματερῶν οἱ τόποι μας
ἄς πάρουν κι' οἱ καρδιές.

Ἄγάπη, μόνο ἀγάπη κι' δημοφιές
ἀπ' τὶς πλεγμένες βλεφαρίδες τὶς καρδιές.

II

Ἄς πλέξουμε μιὰ θεμωνιά μὲ φύτρα
τὴν κατανόηση σπέρμα ἀγαθὸ σιτὴ μήτρα.
Στιολίδι πράσινο ἢ καρδιά νὰ δέση
τὸ σχῆμα σκέψεις ἔνθεες νὰ γεμίσῃ.
Ἡ ἀγάπη μεταξὺ λευκὸ κουβάρι
τρεῖς γύρους γύρα καθαρὸς νὰ πάρῃ.
Κι' ἄς παίξῃ τὰ ὄργανα ἢ χαρὰ
βιολιά σὰ φλόγα φλογερά.

Ὁ νοῦς θὰ κάψῃ σιτὴν πλατεία
σωρὸ πνευματικὸ ἄνομα βιβλία
ὡς καίει μιὰ φούντα σπίνθα σὰν καμάκι
βύσινω ρόδι τὸ κουβάρι ἀπὸ βαμπάκι.
Τὸ μῖσος μπήκε μὲς τὴ λέξη
κι' ἔχει θανάσιμα πιά πλέξει
σιτὴν πύρεξη τὴν κάθε ιδέα.
Μὰ ἐσύ, Χαρά, τὴν ἀθηναία
χαρὰ τοῦ πνεύματος θὰ ξαναφέρῃς
φούντα ἀγαθὰ παιδιὰ πὺδ ξέρεις
μὲ δάχτυλο ἐπιδέξω νὰ προσφέρῃς
καθὼς χειλάκι παιδικὸ πὺδ κλείνει
καὶ τὸν παράδεισο νὰ πέρητῃ ἀφήνει.

III

Χαρά! μονάχο σύνορο ή καρδιά.
 Φώς χορευτικό σιό μάτι
 μιλά για τὰ κλαδιά.
 Σιοῦ βρέφους χτύπησε τὴν πλάτη
 κι' ἔγινε χούφια χρυσοαφιά.
 Κυμάτισε σὰν τὴ σημαία
 σιγὴν ἔθνικὴ γιορτιή.
 Πλόκαμος δάφνης ἢ φυλὴ
 για πεπωμένα νέα.

Εἶναι σὰν ἰάσι πιά ἢ καρδιά
 πού ὄλο ποιίζει περιστέρια.
 Παίρνει τὸν κεραυνό γι' ἀνασεμιὰ
 σὰ γιασεμιὰ τὰ χέρια.
 Πέστε μου, φίλοι, για καρδιά
 κι' ὄριμα καλοκαίρια.

Σηκώνεις πέτρα καὶ γελά ἢ δαχιά.
 Ὁ τρόμος εἶναι μνήμη ἀρχαία.
 Κι' εἶν' ἢ φιλία σὰν τὰ παχιά
 χωράφια μας τ' ἀκμαία.

Χαρά! μονάχο σύνορο ή καρδιά.

IV

Νὰ μένη ἀκέρια ἢ γήϊνη μας παιρίδα,
 σιό μῦθο τῆς φυλῆς τῆς ν' ἀνασάλγη.
 Μὰ ἔντιμη διαμαντένια μιὰ ἀλυσίδα
 μ' ἄλλες παιρίδες νὰ τὴ δένη
 ὅπως σειρὰ τὰ ἐξαίτια γεγονότια,
 ὁ ἕνας τὸν ἄλλο λογιισμό,
 δμάδες φῶτα
 καὶ φῶς μοναχικό.

Για τὸν καθένα σιάχου ἔναι τὸ σιάχου,
 σ' ὄλους τὸ βρέφος εἶν' ἀγαπητό.
 Μαχαίρι δίκωπο ἢ ἀμάχη.
 Χαρά... τῆς κατανόησης τὸ πιετό.

Τὰ κύπελα ψηλά σὰ χέρι
 πού δείχνει τὸ Θεό.
 Πιό πάνω ἀπ' τὰ δικά μας μέρη
 φύλλο θὰ δῆς παγκόσμιο οὐρανό.
 Ἐρίξα ἔναι σιό χῶμα
 ματιὰ μπηχτιὴ ἀύσιγη.
 Τί γνωιάζεσαι για τῶν ἀνθῶν τὸ χρῶμα,
 τὸ σχῆμα, τὴ φωνή!

Σιὸς οὐρανοὺς ἢ ἀγκάλη
 κοινὴ φωλιὰ προσβάλλει
 καὶ μᾶς καλεῖ σὰ μάτια φλογερά:
 Χαρά! Χαρά! Χαρά!

THE UNIVERSITY OF
MICHIGAN LIBRARY
ANN ARBOR, MICHIGAN

Check for [unclear] [unclear] [unclear]
[unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]

--- [unclear] [unclear] [unclear]

1. [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
[unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
[unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
[unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]

2. [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
[unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
[unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
[unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]

3. [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
[unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
[unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]

4. [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
[unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
[unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]

5. [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
[unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
[unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΤΔ.

Κεντρικό:

Οδός Γρηγόρη Αυξεντίου, Ταχ. Κιβ. 4537, Λευκωσία

Υποκαταστήματα:-

Λευκωσία - Αμμόχωστο - Λεμεσό - Πάφο - Λάρνακα

••• ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ •••

★ ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ:-

Δεχόμαστε καταθέσεις όλων των τύπων.

Διαθέτουμεν υπηρεσίαν Εξωτερικών Συναλλαγών.

Καλύπτουμεν όλη την Κύπρο με το πυκνότερο δίκτυον

Υποκαταστημάτων και Αντιπροσώπων.

★ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ:-

Προμηθεύουμε τους αγρότες με το:-

90% των Λιπασμάτων

95% του Πατατόσπορου και

65% των Φυτοφαρμάκων

που εισάγονται στον τόπο μας

★ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ:-

Ασφαλιζουμεν εναντίον κάθε κινδύνου:-

Πυρός - Ατυχημάτων - Θάλασσας - Οχημάτων - Κλοπής κ.ά.

50 ΧΡΟΝΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- Για την ανάπτυξη τής Γεωργίας
- Για την πρόοδο της υπαίθρου
- Για την άνοδο του βιοτικού επιπέδου του λαού μας.

**ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΟΥ και
ΠΑΝΤΑ ΣΤΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΣΑΣ**

ΜΠΥΡΑ ΚΕΟ

η μπύρα σας...

